

STRATEGIJA PREMA MLADIMA OPĆINE ŽIVINICE 2018. – 2023.

NACRT

Živinice, mart/ožujak 2018.

Strategija prema mladima Općine Živinice 2018. – 2023.

Naručilac: Općina Živinice

Izvođač: Centar za promociju civilnog društva

Konsultanti: Prof. dr. sc. Almir Peštek

Doc. dr. sc. Merima Činjarević

Sadržaj

1. UVOD	5
1.1. Zašto strategija prema mladima.....	5
1.2. Metodologija, učesnici, proces i struktura.....	8
2. SITUACIONA ANALIZA	11
2.1. Obrazovanje mladih.....	11
2.2. Zapošljavanje i preduzetništvo mladih.....	17
2.3. Zdravstvena i socijalna zaštita mladih.....	24
2.4. Aktivno građanstvo mladih.....	26
2.5. Mobilnost i informisanje mladih.....	28
2.6. Slobodno vrijeme mladih.....	32
2.7. Analiza internih kapaciteta Općine Živinice u oblasti politike prema mladima.....	33
3. ANALIZA POTREBA, PROBLEMA I MIŠLJENJA MLADIH NA PODRUČJU OPĆINE ŽIVINICE	37
3.1. Uzorak i metoda prikupljanja podataka.....	37
3.2. Analiza rezultata istraživanja.....	38
3.2.1. Obrazovanje i tržište rada.....	38
3.2.2. Socijalni položaj, zdravstveni položaj i društvena uključenost.....	41
3.2.3. Učešće mladih u javnom životu.....	42
3.2.4. Mobilnost i infomisanje mladih.....	45
3.2.5. Slobodno vrijeme mladih.....	47
3.2.6. Zadovoljstvo mladih kvalitetom života.....	48
3.2.7. Problemi mladh.....	51
4. STRATEŠKI DIO	57
4.1. SWOT analiza.....	57
4.2. Vizija.....	59
4.3. Strateški ciljevi.....	59
5. IMPLEMENTACIJA STRATEGIJE PREMA MLADIMA OPĆINE ŽIVINICE 2018. – 2023.	63
5.1. Implementacija, monitoring i evaluacija.....	63
5.2. Okvirna finansijska konstrukcija.....	64

KORIŠTENI IZVORI

ANEKS 1. AKCIONI PLAN STRATEGIJE PREMA MLADIMA OPĆINE ŽIVINICE 2018. – 2023.

ANEKS 2. INDIKATIVNA LISTA PROJEKTNIH IDEJA

ANEKS 3. LISTA OSOBA KOJI SU UČEŠĆEM U RADIONICAMA DOPRINIJELE RAZVOJU STRATEGIJE PREMA MLADIMA OPĆINE ŽIVINICE 2018. – 2023.

LISTA TABELA

Tabela 1. Pregled kretanja broja učenika u osnovnim školama na području Tuzlanskog kantona za period školska 2012./13.– 2016./17. godina	13
Tabela 2. Odnos između broja nastavnika i broja učenika u osnovnim školama na području TK, 2016./2017. godina	14
Tabela 3. Pregled kretanja broja učenika u srednjim školama na području TK za period školska 2012./13.– 2016./2017. godina	15
Tabela 4. Odnos između broja nastavnika- profesora i učenika u srednjim školama na području TK, 2016./2017.	16
Tabela 5. Pregled broja nezaposlenih i zaposlenih po općinama u TK, 2016	19
Tabela 6. Kompozitni koeficijent nezaposlenosti i zaposlenosti po općinama u TK, 2016.....	19
Tabela 7. Programi i mjere Federalnog zavoda za zapošljavanje usmjereni ka populaciji mladih ljudi.....	21
Tabela 8. Institucionalni okvir formuliranja i provođenja politike prema mladima na lokalnom nivou u Federaciji BiH.....	34
Tabela 9. Projekcije budžeta za implementaciju Strategije prema mladima Općine Živinice 2018. – 2023.	36
Tabela 10. Sociodemografske karakteristike mladih osoba koje su učestvovala u istraživanju	37
Tabela 11. Percipirani kvalitet usklađenosti formalnog obrazovanja sa zahtjevima tržišta rada	39
Tabela 12. Obrazovna struktura zaposlenih i nezaposlenih mladih osoba.....	40
Tabela 13. Doprinos mladih budžetu domaćinstva	42
Tabela 14. Slobodno vrijeme mladih.....	47
Tabela 15. Zadovoljstvo mladih kvalitetom života („hard“ infrastruktura)	49
Tabela 16. Zadovoljstvo mladih kvalitetom života („soft“ infrastruktura)	49
Tabela 17. Zadovoljstvo mladih kvalitetom života (oblast obrazovanja)	50
Tabela 18. Zadovoljstvo mladih kvalitetom života (oblast slobodno vrijeme i preduzetništvo mladih)	51
Tabela 19. Relativna važnost problema s kojima se suočavaju mlade osobe	52
Tabela 20. Aktivnosti koje potencijalno mogu doprinijeti poboljšanju položaja mladih na području Općine Živinice (mišljenje anketiranih mladih osoba).....	55
Tabela 21. SWOT matrica Općine Živinice u oblasti politike prema mladima	58
Tabela 22. Strateški cilj 1: raščlanjivanje na prioritetne ciljeve i mjere.....	60
Tabela 23. Strateški cilj 2: raščlanjivanje na prioritetne ciljeve i mjere.....	61
Tabela 24. Strateški cilj 3: Raščlanjivanje na prioritetne ciljeve i mjere.....	61
Tabela 25. Povezanost ciljeva Strategije prema mladima Općine Živinice 2018. – 2023. i Strategije integrisanog razvoja Općine Živinice 2017. – 2026.	62

LISTA SLIKA

Slika 1. Proces izrade Strategije prema mladima Općine Živinice 2018. – 2023.....	10
Slika 2. Stopa nezaposlenosti mladih u zemljama EU, 2016.....	17
Slika 3. Stopa nezaposlenosti i zaposlenosti mladih u BiH, 2013. – 2017.	18
Slika 4. Potreba mladih za dodatnim usavršavanjem.....	38
Slika 5. Uvjerjenja mladih o prilikama za pronalazak zaposlenja.....	40
Slika 6. Veličina domaćinstva u kojem mlade osobe žive.....	41
Slika 7. Stambeni i bračni status mladih.....	41
Slika 8. Učešće mladih u volonterskom radu, prema socio-profesionalnoj orijentaciji.....	42
Slika 9. Vrste volonterskog angažmana mladih.....	43
Slika 10. Članstvo mladih u organizacijama/udruženjima.....	43
Slika 11. Motivi mladih za članstvo u organizaciji/udruženju.....	44
Slika 12. Vrste mobilnosti mladih.....	46

LISTA KORIŠTENIH SKRAĆENICA

BiH	Bosna i Hercegovina
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
Cep	Koeficijent zaposlenosti
Cup	Koeficijent nezaposlenosti
EU	Europska unija
FZZPR	Federalni zavod za programiranje razvoja
KzM	Komisija za mlade
NVO	Nevladina organizacija
OCD	Organizacija civilnog društva
TK	Tuzlanski kanton

1. UVOD

1.1. Zašto strategija prema mladima

Politika prema mladima (eng. *Youth Policy*) počinje se razvijati od druge polovine 20. stoljeća i to uglavnom u ekonomskih razvijenim zemljama svijeta koje su shvatile da je neophodno razviti posebnu strategiju koja će odgovoriti na potrebe mladih građana. Koncept politika prema mladima prošao je dug evolucijski put, od paternalističkog stava prema mladima, koji podrazumijeva da je smjer u kojem se mladi kreću loše definisan ili nedefinisan te da je neophodno uključivanje drugih koji trebaju nametnuti konkretno osmišljenu intervenciju, preko stavova da su mladi problem i nada pa sve do stava da mladi predstavljaju budućnost savremenog društva.

Kada je riječ o pristupu prema mladima, moguće je prepoznati dvije međusobno komplementarne tradicije. Prva posmatra „*mlade kao resurse*“ i zasniva se na postavci da su mladi „predstavnicima poželjne budućnosti, nosioci dominantnih društvenih vrijednosti koje se prenose s generacije na generaciju i potencijalni izvor inovacija (Bužinkić i Buković, 2009: 11). Prema tome, mladi su društveno bogatstvo (društveni kapital) te je neophodno osigurati uslove za njihov optimalni društveni razvoj. Druga tradicija promatra „*mlade kao problem*“ odnosno kao „populacijsku grupu koja se nalazi u osjetljivoj fazi razvoja te predstavlja potencijalni izvor opasnosti, zbog čega je društvo obavezno provoditi niz preventivnih mjera“ (Ilišin i drugi, 2013:41). Istraživanja su pokazala da viđenje mladih kao resursa prevladava u periodima društvene stabilnosti i ekonomskog rasta, dok u periodima političke nestabilnosti i ekonomske krize postoji tendencija da se mladi tretiraju kao problem. Međutim, bez obzira na prihvaćenu tradiciju viđenja mladih, politike prema mladima uključuju smjernice i instrumente za unapređenje položaja mladih u području obrazovanja, zapošljavanja, stanovanja, zaštite zdravlja, devijantnog ponašanja, participacije u društvenom životu, udruživanja mladih i sl.

Politika prema mladima predstavlja „skup načela, vrijednosti, ciljeva i akcija usmjerenih ka poboljšanju kvaliteta života mladih“ (Bužinkić, Puljić i Tomašević, 2011: 10) te reflektira proaktivan pristup države i/ili lokalnih vlasti prema ovoj društvenoj grupi. Osnovna uloga politike prema mladima jeste „društvena integracija mladih u preuzimanju društvenih uloga, uz istovremeno stvaranje slobode preferencija, izbora kreativnih pristupa i osnaživanja aktivne uloge mladih“ (Bužinkić i Buković, 2009: 12).

Kao instrument javne politike, politika prema mladima se prvenstveno razvija u okviru Vijeća Evrope, koje pruža stručnu pomoć zemljama članicama u razvoju nacionalne politike prema mladima, uz istovremeno poticanje razvoja lokalne politike prema mladima. Značaj politike prema mladima na lokalnim nivou (gradovi/općine) prvenstveno se ogleda u mogućnosti preciznijeg identificiranja potreba mladih te time i efikasnijeg djelovanja po pitanju rješavanja problema ove društvene grupe.

U cilju promicanja razvoja politike prema mladima na lokalnim nivou, Vijeće Evrope je aktivno učestvovalo u procesu donošenja „*Evropske povelje o učešću mladih u životu na općinskom i*

*regionalnom nivou*¹, koja je usvojena 1992. godine, a revidirana 2003. godine. Navedeni dokument pruža smjernice za oblikovanje javnih politika prema mladima u oblasti obrazovanja, zdravstva, zapošljavanja, informisanja, mobilnosti i sl.

Evropska Unija također ulaže značajan napor u zadovoljavanju potreba mladih te rješavanju problema sa kojima se suočavaju, a što se ogleda u uvažavanju interesa ove društvene grupe prilikom donošenja svojih strateških dokumenata kao i prilikom osmišljavanja i poticanja različitih programa i projekata. Briga EU prema mladima kulminirala je donošenjem prve evropske strategije za mlade – „*Bijela knjiga za mlade*“ 2001. godine, koja sadrži prijedloge zemljama članicama o saradnji sa mladima u četiri prioriteta područja: *participacija, informisanje, volontiranje i bolje razumijevanje i znanje o mladima*. U martu 2005. godine Evropska Komisija je usvojila politički instrument – *Evropski Pakt za mlade (European Youth Pact)*, kao dio revidirane Lisabonske strategije, a kojim se promiče učešće svih mladih ljudi u obrazovanju, zapošljavanju i društvu. Okvir *European Youth Pact*-a čine tri područja: (1) aktivno građanstvo mladih; (2) društvena i profesionalna integracija mladih; i (3) uključivanje pitanja mladih u druge politike EU. Tokom 2009. godine donesena je nova strategija EU prema mladima pod nazivom „*EU strategija za mlade – Ulaganje i osnaživanje*“ za period od 2010. – 2018., a kojom se promovira mehanizam strukturnog dijaloga između mladih i osoba ključnih u procesima donošenja i implementacije politike prema mladima na svim nivoima vlasti (lokalni, nacionalni, regionalni i evropski). Glavne smjernice politike prema mladima definirane ovom strategijom odnose se na sljedeća područja: (1) obrazovanje i osposobljavanje, (2) zapošljavanje i preduzetništvo, (3) zdravstvo i blagostanje, (4) participacija, (5) volonterske aktivnosti, (6) socijalna uključenost, (7) kreativnost i kultura, i (8) mladi i svijet.

Promovisanje nacionalnih politika prema mladima u zemljama Jugoistočne Evrope započelo je 1999. godine osnivanjem Radne grupe za mlade u okviru Radnog stola i Pakta za stabilnost Jugoistočne Evrope, a sa ciljem promovisanja razvoja nacionalnih programa prema mladima u zemljama Balkana (Denstad, 2009). Rumunija je prva u regionu izradila nacionalni plan akcije za mlade 2001. godine, a nakon toga su to učinile i Hrvatska (2003.), Makedonija (2005.), Albanija (2006), Crna Gora (2006.) i Srbija (2008.). Nacionalni program za mlade predstavlja strateški dokument koji jasnije definira pojam mladih, identifikuje potrebe i probleme mladih, njihov društveni položaj te njihovo organizovanje u nacionalnim okvirima.

U Bosni i Hercegovini ne postoji zakon na državnom nivou kojim se regulišu opća pitanja mladih niti „krovno“ tijelo mladih. Na entitetskom nivou usvojena su dva zakona: *Zakon o mladima Federacije BiH* i *Zakon o omladinskom organizovanju RS*. Navedenim zakonima uređuju se pitanja koja su od značaja za status, egzistenciju i djelovanje mladih u BiH. Također, navedeni zakoni pružaju okvir za rješavanje problema mladih na organizovan i sistematičan način.

Donošenjem Zakona o mladima Federacije Bosne i Hercegovine 2010. godine svi nivoi vlasti obavezali su se kreirati i usvojiti strategiju prema mladima, koja predstavlja dokument institucija vlasti s programskim pristupom djelovanjima prema mladima, što uključuje definirane probleme i potrebe mladih, strateške pravce djelovanja te ciljeve strategije i mjere za

¹ Evropska povelja o učešću mladih u životu na lokalnom i regionalnom nivou, mart 2014. Dostupno na <http://www.coe.ba/pdf/79-bos.pdf>

realizaciju ciljeva strategije. Navedenim zakonom je također propisano da se strategije oblikuju na osnovu analize položaja i potreba mladih, koja mora biti sačinjena na osnovu stručnog istraživanja o položaju i potrebama mladih za onaj nivo vlasti za koji se kreira strategija.

Iako Općina Živinice podržava djelovanje i aktivnosti omladinskih organizacija i organizacija koje rade s mladima, neophodno je sistemski pristupiti oblikovanju politike prema mladima na području Općine Živinice. Strategija prema mladima Općine Živinice 2018. – 2023. je pokušaj koordiniranog planiranja ključnih ciljnih ishoda u oblasti politike prema mladima u Općini Živinice te definisanja i jačanja adekvatnog institucionalnog okvira koji će omogućiti ostvarenje tih ključnih ciljnih ishoda. Dakle, Strategija prema mladima Općine Živinice 2018. – 2023. (u daljem tekstu Strategija) predstavlja strateško plansko-programski dokument i sredstvo za efikasnije upravljanje politikom prema mladima u Općini Živinice. Ova Strategija sadrži sveobuhvatan pristup izgradnji socijalnih, ekonomskih, obrazovnih, kulturnih i drugih uslova za trajnu dobrobit mladih i njihovo aktivno i odgovorno učešće u društvenoj (lokalnoj) zajednici. Strategija ne može pružiti odgovore na sve izazove s kojima se suočavaju mladi ljudi u Općini Živinice, ali može postaviti ključne prioritete i osigurati sistem podrške mladim ljudima za proces tranzicije ka odrasloj dobi.

Stratešku osnovu za izradu Strategije predstavlja strateški dokument na lokalnom nivou *Strategija integrisanog razvoja Općine Živinice 2017. – 2026.*, kojom su definisani strateški fokusi i ciljevi razvoja Općine Živinice u narednih 10 godina:

- Povećana zaposlenost u privredi, poljoprivredi i uslužnim djelatnostima uz povećanje dodane vrijednosti.
- Unaprijeđena kvaliteta života u urbanim i ruralnim područjima uz značajnije uključivanje socijalno osjetljivih grupa
- Uređenje prostora u očuvana raznovrsnost prirodnih resursa uz smanjen stepen zagađenosti zraka i vode.

Dodatno, Strategija prema mladima Općine Živinice 2018. – 2023. u potpunosti prati preporuke Zakona o mladima Federacije BiH, koji obavezuje svaku općinu u Federaciji BiH da pristupi izradi strategije za mlade na općinskom nivou. Strategija slijedi niz preporuka relevantnih evropskih dokumenata i inicijativa, kao što su:

- *Bijela knjiga: Novi podsticaji mladima u Evropi (2001)* – strateški dokument kojim je uspostavljen koherentan okvir omladinske politike u EU u četiri prioritetna područja: učešće, informisanost, volonterizam i razumijevanje mladih;
- *Evropski pakt za mlade (2005)* – jedan od instrumenata za provođenje ciljeva revidirane Lisabonske strategije koji sadrži niz mjera koje bi se trebale koristiti za rješavanje tri aspekta: zapošljavanje, integracija i društveno napredovanje mladih, obrazovanje, osposobljavanje i mobilnost mladih, usklađenost porodičnog i poslovnog života mladih;
- *EU strategija za mlade: Ulaganje i osnaživanje (2009)* - strateški dokument koji ima za cilj obezbijediti potpuno učešće mladih ljudi u društvu povećanjem učešća mladih u civilnom životu lokalnih zajednica i u neposrednoj ili predstavničkoj demokratiji, pružanjem podrške

organizacijama kao i raznim oblicima „učenja o učešću u donošenju odluka“, podsticanjem učešća mladih koji nisu uključeni u organizacije pružanjem kvalitetnih servisa za informisanje mladih;

- *Evropska povelja o učešću mladih u lokalnom i regionalnom životu* - dokument koji sadrži preporuke mladim ljudima, omladinskim radnicima, organizacijama i lokalnim vlastima za promovisanje i podsticanje lokalnog učešća mladih ljudi širom Evrope.
- *Rezolucija Savjeta EU o obnovljenom okviru evropske saradnje na polju mladih 2010 – 2018* - dokument koji sadrži posebne ciljeve i inicijative za obrazovanje i osposobljavanje mladih, zapošljavanje i poduzetništvo mladih i umrežavanje mladih na globalnom nivou;
- *Svjetski program akcija za mlade (1995)* – dokument koji pruža smjernice za nacionalne akcije i međunarodnu podršku unapređenju položaja mladih u 15 prioriternih područja.

Osnovni ciljevi Strategije su:

- opisati trenutni položaj mladih u prioritenim područjima djelovanja mladih
- identificirati snage (*Strengths*), slabosti (*Weaknesses*), prilike (*Opportunities*) i prijetnje (*Threats*) u oblasti politike prema mladima;
- oblikovati viziju, definisati strateške ciljeve, prioriteta područja djelovanja, mjere i projekte/aktivnosti u oblasti politike prema mladima;
- definisati prava, obaveze, nadležnosti te način vrednovanja i praćenja implementacije programa/projekata usmjerenih ka mladima - *Akcioni plan implementacije Strategije prema mladima Općine Živinice 2018.- 2023. godine*

1.2. Metodologija, učesnici, proces i struktura

Na osnovu Odluke Općinskog vijeća i Zakona o mladima Federacije Bosne i Hercegovine, a u cilju kontinuiranog rada na poboljšanju položaja mladih, Općina Živinice pristupila je izradi strateškog dokumenta Strategija prema mladima Općine Živinice 2018.-2023.

Proces izrade Strategije prema mladima Općine Živinice 2018. – 2023. Je proveden u skladu sa smjericama lokalnih javnih politika Evropske Komisije: (1) primjena metoda lokalnog razvoja vođenog zajednicom (eng. CLLD – *Community Led Local Development*) i (2) utemeljenje javne politike na činjenicama (eng. *evidence based policy*). Izrada ove Strategije slijedila je metodologiju Lokalnog razvoja vođenog zajednicom tako da je u najranijoj fazi izradi ovog strateškog dokumenta formiran Savjet mladih te tim mladih osoba s područja Općine Živinice koji su volonterski učestvovali u tematskim radionicama. Druga važna karakteristika procesa izrade ove Strategije je realizacija empirijskog istraživanja kojim su utvrđeni problemi, potrebe i mišljenja mladih osoba s područja Općine Živinice. Istraživanje kvalitete života mladi na području Općine Živinice provedeno je u svrhu stvaranja nužne naučne podloge za izradu i implementaciju kvalitetne lokalne javne politike prema mladima (utemeljenje javne politike na činjenicama).

Proces oblikovanje Strategije trajao je pet mjeseci (oktobar 2017. – mart 2018.) i ostvario se kroz sljedeće metode i tehnike:

- *Tematske radionice – grupne diskusije (dijalog) sa predstavnicima različitih interesno-uticajnih grupa (direktori osnovnih i srednjih škola, nastavnici/profesori, predstavnici organizacija civilnog društva, predstavnici klubova za mlade, učenici, studenti, predstavnici službe za zapošljavanje TK)* o različitim, ali međusobno srodnim oblastima politike prema mladima. Svaka radionica odvijala se na metodološki istovjetan način gdje su kroz otvorenu diskusiju sa učesnicima te primjenom odgovarajućih strateških alata za analizu internog i eksternog okruženja (SWOT analiza) prepoznate vanjske „prilike“ i „opasnosti“ te interne „snage“ i „slabosti“ Općine Živinice po pitanju položaja mladih u različitim oblastima. SWOT matrica služila je kao strateški alat u procesu prepoznavanja strateških pitanja i ciljeva, te utvrđivanja prioritetnih ciljeva i potencijalnih mjera politike prema mladima. Svaka radionica je u prosjeku trajala oko 4 sata.
- *Anketno istraživanje potreba, mišljenja i problema mladih na području Općine Živinice –* odvijalo se u periodu od 3 mjeseca (decembar 2017. – februar 2018.) i provedeno je na uzorku od 486 mladih ljudi, starosne dobi između 15 do 30 godina. Iako se potrebe i problemi mladih u Općini Živinice djelomično poklapaju s onima na kantonalnom/entitetskom/državnom nivou, dio potreba i problema je specifičan za pojedino područje pa tako i za Općinu Živinice te ih je bilo potrebno zasebno istražiti. Istraživanje je provedeno kroz nekoliko unaprijed definiranih faza, koje su zamišljene kako bi doprinijele ostvarenju postavljene svrhe i ciljeva samog istraživanja. Ciljevima pojedine faze i cjelokupnog istraživanja podređene su i metode korištene u pojedinoj fazi, a konačni rezultati formulisani su kao zaključci, odnosno niz mjera i aktivnosti usmjerenih njihovom postizanju u određenom roku, angažmanom za to predviđenih pojedinaca, organizacija i institucija.
- *Javni poziv za prijavu projekata za izradu Strategije prema mladima Općine Živinice 2018. – 2023. objavljen je na Internet stranici Općine Živinice – Info centar za mlade². Poziv je bio otvoren za sve organizacije civilnog društva (OCD), omladinske organizacije te mlade osobe s područja Općine Živinice, a projekti su obuhvatali prioritetne oblasti politike prema mladima (obrazovanje, zapošljavanje i preduzetništvo, socijalna politika i zdravstvo, aktivizam, mobilnost, informisanost i slobodne vrijeme mladih)*

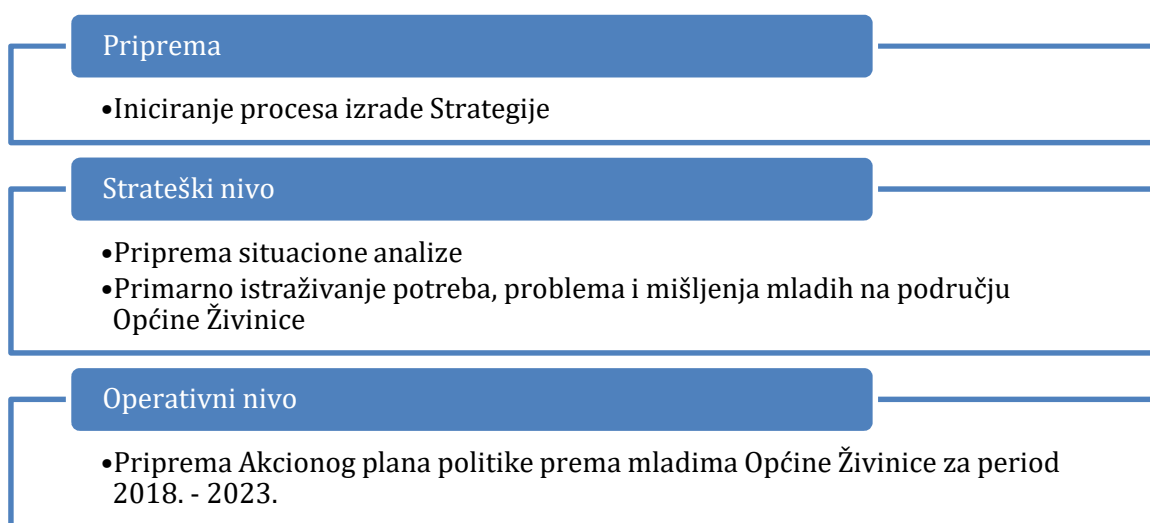
Proces izrade Strategije odvijao se u nekoliko faza:

- Faza pripreme, koja je uključivala: (1) iniciranje procesa izrade strateškog dokumenta za mlade; i (2) identificiranje potencijalnih partnera i aktera u izradi dokumenta uključujući institucije, organizacije, neformalne grupe, pojedince/ke iz javnog, civilnog i poslovnog sektora: zdravstvene, socijalne, sportske, obrazovne, kulturne, sportske institucije, Općinske službe, mlade aktivisti/kinje i sportiste sa područja Općine Živinice;

² <https://opcinazivinice.ba/anketni-upitnik-i-prijava-projekata-za-izradu-strategije-za-mlade-opcine-zivinice/>

- Faza izrade strateške platforme koja je uključivala situacionu analizu u 8 tematskih oblasti politike prema mladima. Situaciona analiza temelji se na relevantnim dokumentima (zakoni, strategije, akcioni planovi) koji se odnosi na položaj mladih u BiH, kao i na dokumentima koji pružaju smjernice u procesu razvoja strateških dokumenata za mlade kao što su: *Evropska povelja u učešću mladih na lokalnom i regionalnom nivou*, *Bijela knjiga Evropske komisije*, *Rezolucija Savjeta EU o obnovljenom okviru evropske saradnje na polju mladih 2010 – 2018* – godine i drugi. U ovoj fazi izrade Strategije projektni tim koristio je niz istraživačkih tehnika, kao što su desk-research, proučavanje dokumentacione osnove kojom se reguliraju pitanja mladih na državnom, kantonalnim i lokalnom nivou te Budžet Općine Živinice. U okviru ove faze oblikovana je vizija, definisani su strateški prioritetni ciljevi te prepoznate potencijalne mjere i aktivnosti/projekti. Također, ključni nalazi provedenog primarnog istraživanja o problemima, potrebama i mišljenjima mladih u Općini Živinice pružili su dodatne informacije potrebne za definiranje strateških i prioritetnih cilj te utvrđivanje potencijalnih mjera i aktivnosti/projekata.
- Faza izrade Nacrta Strategije uključivala je proces konsultacija na učesnicima radionica te izradu finalnog Nacrta Strategije prema mladima Općine Živinice 2018. – 2023. koji je upućen na daljnju proceduru Općinskom Vijeću Općine Živinice.

Slika 1. Proces izrade Strategije prema mladima Općine Živinice 2018. – 2023.

Strategija, u smislu sadržaja, odnosno dijelova posredstvom kojih je predstavljena sama Strategija, sastoji se od sljedećih šest cjelina/poglavlja:

- **Uvod**
- **Socio-ekonomska analiza**
- **Analiza potreba, problema i mišljenja mladih Općine Živinice**
- **Strateški dio:** ključni dio koji sadrži viziju, tri strateška cilja, prioritetne ciljeve, programe i mjere;
- **Implementacija, monitoring i evaluacija**

2. SITUACIONA ANALIZA

2.1. Obrazovanje mladih

Obrazovanje predstavlja osnovu za „permanentno povezivanje znanja, vještina i sposobnosti u složen sklop kompetencija potrebnih za uspješno učestvovanje u društvenom, ekonomskom, kulturnom i političkom životu zajednice“ (Farnel, 2012:16). Drugim riječima kazano, obrazovanje je moćan alat koji pojedincima, posebno onim koji su društveno i ekonomsko marginalizirani, omogućuje punopravno učešće u društvu.

Obrazovne institucije su mladima osnovni izvor za sticanje znanja i vještina te društvenih navika koje razvijaju unutar grupe u kojoj se proces obrazovanja odvija. Nužnost adekvatne opremljenosti obrazovnih institucija najnovijim tehničkim pomagalima za odvijanje nastavnog programa, kao i ljudskim kapacitetima za rad s mladima komponente su za provođenje adekvatnog obrazovnog programa koji je prilagođen potrebama i interesima mladih ljudi. Obrazovanje unutar obrazovanih institucija (osnovnih škola, srednjih škola i visokoškolskih ustanova) za cilj ima pripremiti mlade za samostalno donošenje odluka te produktivan i kvalitetan život. Društvo, odnosno institucije javne uprave na svim nivoima imaju zadatak i odgovornost da osiguraju dostupnost, jednake uslove i kvalitet obrazovanja svim mladima. To podrazumijeva izgradnju javnog obrazovnog sistema koji će svim mladi ljudima pružiti jednaku mogućnost za sticanje obrazovanja. Dinamičan razvoj informacijskih tehnologija i komunikacijskih mogućnosti korjenito mijenja paradigme učenja i obrazovanja. Razvoj informacijske tehnologije zahtijeva poduzimanje mjera za razvoj i širenje primjene e-učenja, uvođenje ekspertnih sistema za podučavanje te drugih savremenih metoda podučavanja utemeljenih na informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji, i to na svim nivoima obrazovanja i u svim vrstama obrazovanja. S obzirom da institucije i programi formalnog obrazovanja nisu u stanju u potpunosti zadovoljiti obrazovne potrebe i interese mladih, dio tih potreba i interesa pokrivaju različite organizacije i **programi neformalnog obrazovanja**. Oni obuhvataju ne samo organizirane nego i spontane obrazovne aktivnosti koje su prilagođene potrebama i interesima mladih, a u svrhu usvajanja niza životnih vještina, specifičnih znanja te upoznavanja s vrednotama i ciljevima demokratskog društva. U tom smislu, razvijenost i raznolikost programa neformalnog obrazovanja odraz je razvijenosti društva (lokalne zajednice) u cjelini te je ono izuzetno važno za savremeni koncept **cjeloživotnog učenja**. Kada se govori o društvenim problemima jasno je da su ekonomske krize samo odraz strukturne neravnoteže na koju u određenom dijelu utiče i obrazovni sistem. Svrha obrazovnog sistema je izgraditi temelje za razvoj intelektualnih, socijalnih i praktičnih umijeća mladih ljudi, kao i temelje za trajno povezivanje znanja, vještina i sposobnosti. Krajnji cilj je mobilizirati intelektualni potencijal društva prema ostvarenju ideja koje doprinose modernizaciji. Neprilagodljivost obrazovnog sistema kretanjima drugih društvenih segmenata (npr. tržišta rada) dovodi do nemogućnosti ispunjavanja svrhe procesa obrazovanja te nepovratno stvara tzv. "izgubljene generacije" ljudi. Oni tada, ne svojom krivnjom, postaju ekonomski zavisni o drugim osobama te društveno marginalizirani.

Tri osnovne forme obrazovanja u modernom društvu su: formalno, neformalno i informalno obrazovanje.

Formalno obrazovanje definira se kao institucionalno obrazovanje, a podrazumijeva proces koji se događa unutar jasno definiranog i određenog formalnog obrazovnog sistema. Prema *Međunarodnoj standardnoj klasifikaciji obrazovanja*³ (ISCED, 1997) formalno obrazovanje provodi se u sistemu škola, koledža, univerziteta i drugih službenih ustanova, koje obično čine kontinuiranu „ljestvicu“ obrazovnih nivoa. Ono obično započinje u dobi od pet do sedam godina te u punom vremenu (*full-time*) traje obično do dobi od 20 ili 25 godina. Viši nivoi obrazovanja mogu se izvoditi i kao obrazovanje uz rad (*part-time*). Formalno obrazovanje je središnji dio nacionalnog/državnog sistema obrazovanja kojim se znanja, vještine i vrijednosti korisne za društvo sistemski i planski prenose na djecu i mlade od predškolskog, preko osnovnog i srednjeg obrazovanja, do nivoa visokog obrazovanja, uključujući i (dopunsko) obrazovanje odraslih.

Neformalno obrazovanje je tip obrazovnog procesa koji podrazumijeva izvaninstitucionalne obrazovne aktivnosti kojima se stiču određena znanja i vještine, a učešće u takvim aktivnostima je dobrovoljno. Prema *Međunarodnoj standardnoj klasifikaciji obrazovanja* (ISCED, 1997) neformalno je obrazovanje sistemski organizirana obrazovna aktivnost koja se može provoditi u školama i ne-školskim organizacijama i uključuje osobe svih dobnih skupina, od djece do osoba treće životne dobi. Završetak nekog oblika neformalnog obrazovanja može rezultirati potvrdom o uspješno završenom obliku neformalnog obrazovanja, ali se njome ne stiče određeni stepen stručne spreme. Postoje različiti organizacijski oblici neformalnog obrazovanja kao što su: seminar, kurs, trening, radionica, rad na projektima/timski rad, savjetovanje, simpozij, konferencija i drugi. Osnovni koncepti na kojima se zasniva neformalno obrazovanje su: pružanje jednakih mogućnostima svima, društvena uključenost, ravnopravnost, dobrovoljnost i fleksibilnost programa. Neformalno obrazovanje, kao dio procesa cjeloživotnog učenja i ličnog usavršavanja, sastavni je dio obrazovanja svih osoba, a posebnu ulogu ima u području obrazovanja odraslih, siromašnih i marginaliziranih društvenih grupa. Dva su ključna izazova u području neformalnog obrazovanja. Prvi se odnosi na aspekt prepoznavanja neformalnog obrazovanja uključujući formalnu i društvenu priznatost ove vrste obrazovanja, te kvalitet, standardizaciju i validaciju programa neformalnog obrazovanja. Drugi izazov odnosi se na identifikaciju sfera društvenog života u kojima neformalno obrazovanje može imati primjenu (lični i društveni razvoj, zapošljavanje, resocijalizacija, interkulturalno učenje i sl.)

Informalno obrazovanje predstavlja razne oblike sticanja znanja i vještina koje obuhvataju samoinicijativne ili spontane oblike obrazovanja, tj. spontane oblike prijenosa znanja, stavova, vještina. Informalno obrazovanje veoma često nadmašuje formalno i neformalno obrazovanje, jer se ono više ili manje neprekidno odvija tokom cijelog života svake osobe. Ova vrsta obrazovanja je prirodna pojava u svakodnevnom životu, i za razliku od formalnog i neformalnog obrazovanja, ne mora se odvijati svjesno. Informalno obrazovanje je dio funkcionalnog odgoja

³ Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja (ISCED) je instrument za prikupljanje podataka o obrazovanju na međunarodnom nivou. Krosklasifikacija obrazovanja temelji se na dvije varijable: nivo i područja obrazovanja sa komplementarnim dimenzijama općeg/stručnog/pripremnog usmjerenja, i svrhe – nastavak obrazovanja/priprema za tržište rada. ISCED 1997 prepoznaje 7 nivoa obrazovanja: ISCED 0 – predprimarno obrazovanje; ISCED 1 – primarno obrazovanje; ISCED 2 – niže sekundarno obrazovanje; ISCED 3- više sekundarno obrazovanje; ISCED 4 – post-sekundarno neatercijarno obrazovanje; ISCED 5- tercijarno obrazovanje (prva faza); ISCED 6- tercijarno obrazovanje (druga faza).

koji u velikoj mjeri utiče na mlade. U području rada sa mladima informalno obrazovanje se zasniva na inicijativama mladih osoba, slobodnom vremenu koje mladi provode sa svojim vršnjacima te raznim oblicima volonterskih aktivnosti.

Svi navedeni oblici obrazovanja utiču na razvoj sveukupnih potencijala mladih ljudi i zajedno predstavljaju kontinuirani proces sticanja znanja, vještina i kompetencija, kao i njihovo oblikovanje kako bi mlada osoba postala samostalan član društva (lokalne zajednice).

Oblast obrazovanja u Općini Živinice se nalazi pod ingerencijom Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta TK, koji je nadležan za osnovni odgoj i obrazovanje, srednje, više i visoko obrazovanje, donošenje nastavnih planova i programa predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja, donošenje pedagoških standarda i normativa prostora, opreme i nastavnih sredstava za predškolski odgoj, osnovno, srednje i visoko obrazovanje, vođenje registra odgojno-obrazovnih ustanova predškolskog odgoja, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja, te praćenje i poboljšane učeničkog i studentskog standarda. U sastavu Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta je upravna ustanova Pedagoški zavod TK.

Nadležnost Općine Živinice u oblasti obrazovanja se uglavnom odnosi na razvoj, upravljanje i finansiranje predškolskog odgoja i obrazovanja. U pogledu osnovnog i srednjeg obrazovanja, nadležnosti Općine Živinice uključuju imenovanje općinskog predstavnika u školskim upravnim organima, brigu o prevozu, ishrani i smještaju učenika, pružanje finansijske pomoći za školske objekte, takmičenja i druge nastavne i vannastavne aktivnosti.

Tabela 1. Pregled kretanja broja učenika u osnovnim školama na području Tuzlanskog kantona za period školska 2012./13.– 2016./17. godina

	Broj učenika u osnovnim školama školska godina					Povećanje/ smanjenje	%Povećanja/ smanjenja
	2012/ 2013	2013/ 2014	2014 /2015	2015/ 2016	2016/ 2017		
Banovići	2.006	1.987	2.031	2.005	2.006	0	0,0%
Čelić	979	959	938	894	922	-57	-5,8%
Doboj- Istok	996	1.007	1.017	994	1.018	22	2,2%
Gračanica	4.500	4.528	4.482	4.483	4.472	-28	-0,6%
Gradačac	3.955	3.788	3.976	3.914	3.838	-117	-3,5%
Kalesija	3.374	3.296	3.218	3.164	3.038	-336	-10,0%
Kladanj	1.102	1.067	1.059	1.030	1.019	-83	-7,5%
Lukavac	3.366	3.291	3.348	3.391	3.289	-77	-2,3%
Sapna	944	888	860	825	811	-133	-14,1%
Srebrenik	3.662	3.900	4.023	3.918	3.858	196	5,4%
Teočak	649	650	595	575	560	-89	-13,7%
Tuzla	8.649	8.590	8.575	8.554	8.470	-179	-2,1%
Živinice	5.621	5.652	5.639	5.584	5.535	-86	-1,5%
Ukupno TK	3.9803	39.603	39.761	39.331	38.836	-967	-2,4%
Ukupno FBiH	19.9124	197.884	194.530	19.0179	188.430	-10694	-5,4%

Izvor: Izračun prema podacima FZZPR, Socioekonomski pokazatelji po općinama u F BiH, 2013. – 2017.

Na prostoru Općine Živinice djeluje 9 centralnih i 5 područnih osnovnih škola. Prostorni kapaciteti osnovnih škola, ukupne površine 22.694 m² zadovoljavaju potrebe sadašnjih i budućih generacija učenika osim prostora koji se odnose na bavljenje sportom (fiskulturne sale koje nedostaju u manjem broju mjesta, odnosno Mjesnih Zajednica)⁴

Analiza kretanja ukupnog broja učenika osnovnih škola u Tuzlanskom kantonu, za promatrani petogodišnji period, ukazuje na kontinuirano smanjenja broja učenika koji su uključeni u osnovno obrazovanje. Najviše procentualno smanjenje ukupnog broja učenika zabilježeno je u osnovnim školama koje djeluju na području općina Sapna (-14,1%), Teočak (-13,7%) i Kalesija (-10,0%). Stopa smanjenja broja učenika u osnovne škole na području Općine Živinice je niža od zabilježene prosječne stope na nivou Tuzlanskog kantona (-2,4%) i nivou FBiH (-5,4%).

Odnos između broja nastavnika i broja učenika ili odnos učenik–nastavnik često se koristi kao širi indikator ukupnog kvaliteta škole ili obrazovnog sistema. Vjeruje se da manja odjeljenja omogućavaju svim učenicima individualnu nastavu, a i nastavnicima pružaju mogućnost posvećivanja individualizirane pažnje svim učenicima. Proteklih decenija, brojne strategije i inicijative s ciljem reforme školstva u svom fokusu su imale smanjenje odnosa nastavnik–učenik radi poboljšanja akademskog uspjeha učenika. Pa ipak, kako smanjenje odnosa između broja nastavnika i učenika generalno zahtijeva dodatne nastavnike, ponekad ova politika smanjenja odnosa nastavnik–učenik može da dovede do znatnog povećanja troškova u obrazovanju.

Tabela 2. Odnos između broja nastavnika i broja učenika u osnovnim školama na području TK, 2016./2017. godina

Općina	Broj škola	Broj odjeljenja	Broj učenika	Broj nastavnika	Stanovništvo	Broj učenika na 1000 stanovnika	Nastavnik-učenik
Banovići	13	94	2006	169	22.827	88	11,9
Čelić	7	50	922	79	10276	90	11,7
Doboj-Istok	5	50	1018	75	10105	101	13,6
Gračanica	20	223	4472	377	45229	99	11,9
Gradačac	23	169	3838	278	39148	98	13,8
Kalesija	19	154	3038	228	32961	92	13,3
Kladanj	9	54	1019	92	12070	84	11,1
Lukavac	26	158	3289	285	43952	75	11,5
Sapna	6	40	811	92	10938	74	8,8
Srebrenik	26	183	3858	326	39644	97	11,8
Teočak	4	29	560	43	7345	76	13,0
Tuzla	33	390	8470	718	110642	77	11,8
Živinice	20	268	5535	406	57916	96	13,6

Izvor: Izračun prema podacima FZZPR, Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH, maj 2017.

⁴ Strategija integrisanog razvoja Općine Živinice 2017 – 2026, str. 25.

Odnos između broja nastavnika i učenika u osnovnim školama na prostoru Općine Živinice iznosi 1:13,6⁵. Komparativna statistika odnosa između broja nastavnika i učenika u osnovnim školama općina na području TK pokazuje da je Općina Živinice u gotovo istoj poziciji kao i ostale općine TK.

Srednjoškolsko obrazovanje u Općini Živinice realizira se u dvije srednje škole: Gimnazija „Živinice“ i Mješovita srednja škola Živinice. U školskoj 2017/2018 godini u srednje škole na području Općine Živinice, upisano je 1.587 učenika.

Tabela 3. Pregled kretanja broja učenika u srednjim školama na području TK za period školska 2012./13.– 2016./2017. godina

	Broj učenika u srednjim školama, školska godina						Povećanje/ smanjenje	%Povećanja/ smanjenja
	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017			
Banovići	1.275	1.175	904	723	668	-607	-47,6%	
Čelić	306	270	225	227	242	-64	-20,9%	
Doboj- Istok	472	393	328	283	316	-156	-33,1%	
Gračanica	2.551	2.364	2.048	1.788	1.703	-848	-33,2%	
Gradačac	2.143	1.765	1.649	1.524	1.511	-632	-62,1%	
Kalesija	1.018	933	796	621	624	-394	-38,7%	
Kladanj	492	447	357	337	286	-206	-41,9%	
Lukavac	1.903	1.707	1.343	1.109	977	-926	-48,7%	
Sapna	607	560	464	363	312	-295	-48,6%	
Srebrenik	1.646	1.425	1.188	1.119	1.043	-603	-36,6%	
Teočak	353	279	259	210	203	-150	-42,5%	
Tuzla	10.236	9.606	8.217	7.123	6.363	-3.873	-37,8%	
Živinice	1.678	1.558	1.450	1.463	1.503	-175	-10,4%	
Ukupno TK	24.680	22.482	19.228	16.890	15.751	-8.929	-36,2%	
Ukupno FBiH	112.674	106.018	96.681	87.852	82.816	-29.858	-26,5%	

Izvor: Izračun prema podacima FZZPR, Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH, 2013. – 2017.

Analiza kretanja ukupnog broja učenika srednjih škola u Tuzlanskom kantonu, za promatrani petogodišnji period, ukazuje na kontinuirano smanjenja broja učenika koji su uključeni u srednjoškolsko obrazovanje. Najviše procentualno smanjenje ukupnog broja učenika zabilježeno je u srednjim školama koje djeluju na području općina Gradačac (-62,1%), Lukavac (-48,7%) i Sapna (-48,6%). U Općini Živinice zabilježena je najniža stopa smanjenja broja učenika uključenih u srednjoškolsko obrazovanje (-10,4%).

⁵ Prema podacima Svjetske banke iz 2015. godine, u Bodni i Hercegovini odnos broja učitelja-nastavnika i broja učenika u osnovnim školama iznosi 1: 17.

<https://data.worldbank.org/indicator/SE.PRM.ENRL.TC.ZS?locations=BA>

Tabela 4. Odnos između broja nastavnika- profesora i učenika u srednjim školama na području TK, 2016./2017.

Općina	Broj škola	Broj odjeljenja	Broj učenika	Broj nastavnika	Stanovništvo	Broj učenika na 1000 stanovnika	Nastavnik-učenik
Banovići	1	30	668	66	22.827	29	10,1
Čelić	1	13	242	38	10.276	24	6,4
Doboj- Istok	1	16	316	54	10.105	31	5,9
Gračanica	2	78	1.703	172	45.229	38	9,9
Gradačac	2	59	1.511	160	39.148	39	9,4
Kalesija	1	28	624	65	32.961	19	9,6
Kladanj	1	13	286	31	12.070	24	9,2
Lukavac	3	44	977	115	43.952	22	8,5
Sapna	1	17	312	84	10.938	29	3,7
Srebrenik	1	41	1.043	67	39.644	26	12,0
Teočak	1	10	203	28	7.345	26	7,3
Tuzla	19	295	6.363	703	110.642	58	9,1
Živinice	2	61	1.503	138	57.916	26	10,9

Izvor: Izračun prema podacima FZZPR, Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH, maj 2017.

Odnos između broja nastavnika i učenika u srednjim školama na prostoru Općine Živinice iznosi 1:10,9. Komparativna statistika odnosa između broja nastavnika i učenika u srednjim školama općina na području TK pokazuje da je Općina Živinice na nivou prosjeka TK (na svakog nastavnika/profesora u srednjim školama „dolazi“ 9 učenika).

Pored javnih ustanova srednjoškolskog obrazovanja, na području Općine Živinice od 2013. godine djeluje i Privatna Ustanova „Centar za obrazovanje i obuku odraslih tehničke struke“. Misija ove ustanove jeste da omogući obrazovanje i osposobljavanje osobama koje su prerasle ili u toku formalnog obrazovanja nisu mogle ostvariti pretpostavke za završetak srednje stručne ili tehničke škole. PU „Centar za obrazovanje i obuku odraslih tehničke struke“ nudi obrazovne programe za potrebe prekvalifikacije, usavršavanja, dokvalifikacije (doškolovanja) i stručnog osposobljavanja te kurseve iz oblasti informatike, engleskog i njemačkog jezika. PU „Centar za obrazovanje i obuku odraslih tehničke struke“ nudi obrazovanje za 21 različita strukovna profila.

Na području Općine Živinice ne djeluje nijedna visokoškolska ustanova, stoga studenti sa područja Općine Živinice visoko obrazovanje uglavnom stižu na Univerzitetu u Tuzli. Također, u posljednjih pet godina primjetan je trend porasta odlaska mladih ljudi sa Općine Živinice na studij u inostranstvo, prvenstveno u Austriju i Njemačku⁶.

Tokom grupnih diskusija (razgovora) sa učesnicima radionica (u okviru projekta „Izrada Strategije prema mladima Općine Živinice“), učesnici su istakli sljedeće slabosti u oblasti obrazovanja:

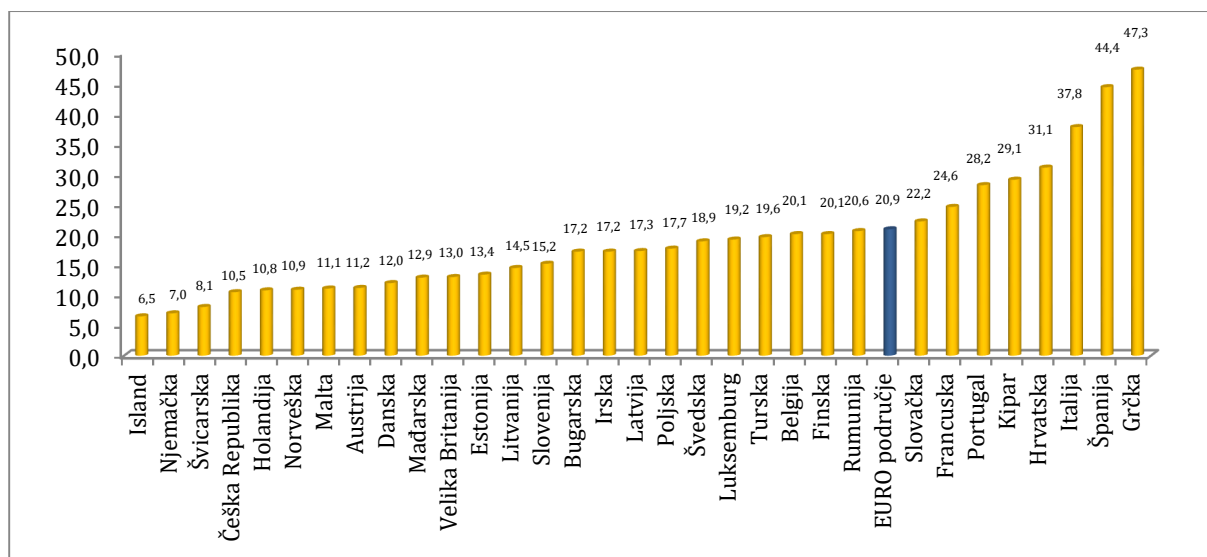
⁶ Strategija integrisanog razvoja Općine Živinice 2017– 2026, str. 27.

- zastarjeli tehnički kapaciteti u obrazovnim ustanovama, posebno opreme potrebne za provođenje praktične nastave,
- neadekvatno provođenje programa profesionalne orijentacije (dob u kojoj se počinje provoditi, vremenski i stručni kapacitet kadrova koji je provode, neuvažavanje dobijenih preporuka od strane roditelja i sistema),
- slaba usklađenost obrazovnog sistema sa potrebama tržišta rada,
- nepovoljan finansijski položaj prosvjetnih radnika,
- neblagovremeno prepoznavanje i stipendiranje talentovanih i nadarenih učenika/studenata,
- nedovoljan broj raznovrsnih programa neformalnog obrazovanja u skladu sa potrebama mladih ljudi i potrebama tržišta rada.

2.2. Zapošljavanje i preduzetništvo mladih

Nezaposlenost dvostruko češće pogađa mlade ljude nego odrasle osobe u većini zemalja Evrope, te je jedan od glavnih uzroka siromaštva. Usljed visoke stope nezaposlenosti mladih veliki broj evropskih zemalja intenzivirao je uvođenje mjera aktivnih politika zapošljavanja, na nacionalnom i lokalnim nivou, a u cilju povećanja zapošljavanja najranjivijih skupina stanovništva, među koje spadaju i mladi. Visoke stope nezaposlenih mladih prisutne su i u zemljama članicama EU, u kojima se stope nezaposlenosti kreću u rasponu od 6,5% do 47,3%. Prema podacima EUROSTAT-a iz 2016., zemlje članice EU sa najvišom stopom nezaposlenih mladih su Grčka (47,3%), Španija (44,4%), Italija (37,8%) i Hrvatska (31,1%).

Slika 2. Stopa nezaposlenosti mladih u zemljama EU, 2016

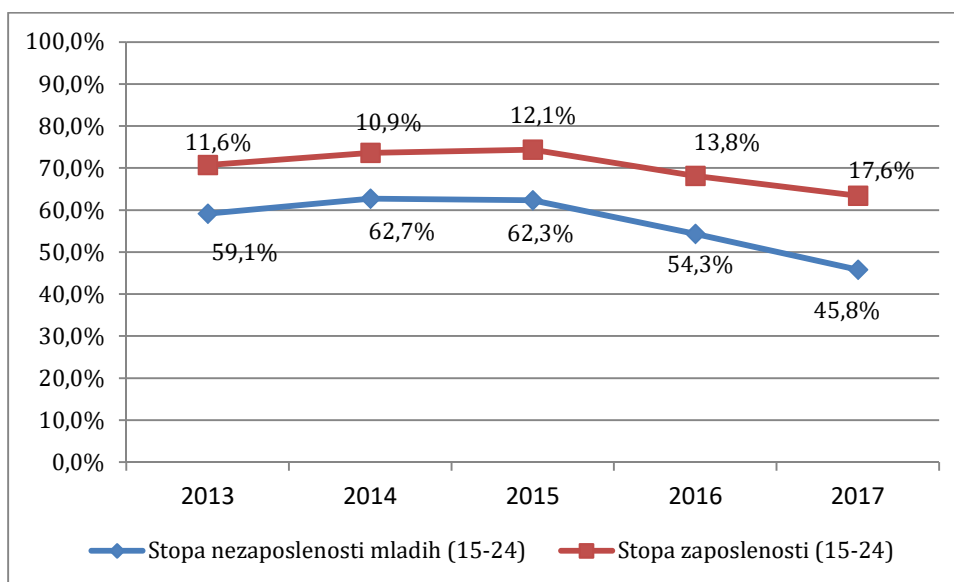

Izvor: EUROSTAT

Problem nezaposlenosti mladih nije zaobišao ni BiH, čak što više visoka stopa nezaposlenosti mladih je jedan od najvećih problema na tržištu rada u BiH, o čemu svjedoče zvanični podaci i evidencije zavoda za zapošljavanja te rezultati Ankete o radnoj snazi u BiH.

Posebno je alarmantan podatak o broju nezaposlenih osoba starosne dobi između 15 i 24 godine. Prema rezultatima Ankete o radnoj snazi u BiH za 2017. godinu, stopa nezaposlenosti mladih (15 – 24 godina starosti) u BiH iznosi 45,8% i dvostruko je veća od stope ukupne nezaposlenosti u BiH (20,5%).⁷

Slika 3. Stopa nezaposlenosti i zaposlenosti mladih u BiH, 2013. – 2017.

Izvor: Agencija za statistiku BiH, Anketa o radnoj snazi u BiH, 2014- 2017.

U periodu od 2013. – 2017. godine zabilježeno je smanjenje stope nezaposlenosti mladih uz istovremeno povećanje stope zaposlenosti mladih. U promatranom periodu, stopa nezaposlenosti mladih bilježila je trend smanjenja od 2014. godine te je u 2017. godini bila za 13,3% niža u odnosu na zabilježenu stopu nezaposlenosti mladih u 2013. godini. Istovremeno, stopa zaposlenosti mladih je porasla za 6%.

⁷ Agencija za statistiku BiH, Anketa o radnoj snazi za 2017. godinu

Tabela 5. Pregled broja nezaposlenih i zaposlenih po općinama u TK, 2016

Općina	Broj zap.	Broj nezap.	Radno sposobno stanovništvo	Aktivno stanovništvo	Stepen nezaposlenosti (u%)	
					Radno sposobno stanovništvo	Aktivno stanovništvo
Banovići	5.169	5.412	16.906	10.581	32,0	51,1
Čelić	993	2.606	7.093	3.599	36,7	72,4
Doboj- Istok	1.751	2.274	7.105	4.025	32,0	56,5
Gračanica	9.375	8.675	31.705	18.050	27,4	48,1
Gradačac	7.485	7.139	27.192	14.624	26,3	48,8
Kalesija	3.767	8.295	24.103	12.062	34,4	68,8
Kladanj	2.016	2.608	8.894	4.624	29,3	56,4
Lukavac	8.194	9.842	31.923	18.036	30,8	54,6
Sapna	592	2.462	7.866	3.054	31,3	80,6
Srebrenik	5.228	8.410	28.030	13.638	30,0	61,7
Teočak	439	1.697	5.374	2.136	31,6	79,4
Tuzla	30.866	19.156	78.795	50.022	24,3	38,3
Živinice	8.861	13.117	42.007	21.978	31,2	59,7
Ukupno TK	84.736	91.693	316.993	176.429	28,9	52,0

Izvor: FZZPR, Socioekonomski pokazatelji po općinama u F BiH, 2017

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranja razvoja iz 2017. godine, broj registrovanih zaposlenih osoba na prostoru Općine Živinice iznosi 8.861, a broj nezaposlenih osoba 13.117. Stopa nezaposlenosti (udio nezaposlenih u aktivnom stanovništvu) iznosi 59,7% i neznatno je veća od prosječne stope nezaposlenosti na nivou Tuzlanskog kantona (52,0%).

Tabela 6. Kompozitni koeficijent nezaposlenosti i zaposlenosti po općinama u TK, 2016

Općina	Stanovništvo		Broj zaposlenih		Broj nezaposlenih		Cep	Cup	Kompozitni koef.	Rang
	Broj	%	Broj	%	Broj	%				
Banovići	22.827	5,2	5.169	6,1	5.412	5,9	1,2	1,1	1,0	4
Čelić	10.276	2,3	993	1,2	2.606	2,8	0,5	1,2	2,4	11
Doboj- Istok	10.105	2,3	1.751	2,1	2.274	2,5	0,9	1,1	1,2	6
Gračanica	45.229	10,2	9.375	11,1	8.675	9,5	1,1	0,9	0,9	2
Gradačac	39.148	8,8	7.485	8,8	7.139	7,8	1,0	0,9	0,9	2
Kalesija	32.961	7,4	3.767	4,4	8.295	9,0	0,6	1,2	2,0	10
Kladanj	12.070	2,7	2.016	2,4	2.608	2,8	0,9	1,0	1,2	6
Lukavac	43.952	9,9	8.194	9,7	9.842	10,7	1,0	1,1	1,1	5
Sapna	10.938	2,5	592	0,7	2.462	2,7	0,3	1,1	3,8	13
Srebrenik	39.644	8,9	5.228	6,2	8.410	9,2	0,7	1,0	1,5	9
Teočak	7.345	1,7	439	0,5	1.697	1,9	0,3	1,1	3,6	12
Tuzla	110.642	25,0	30.866	36,4	19.156	20,9	1,5	0,8	0,6	1
Živinice	57.916	13,1	8.861	10,5	13.117	14,3	0,8	1,1	1,4	8
Ukupno TK	443.053	100,0	84.736	100,0	91.693	100,0	1,0	1,0	1,0	-

Izvor: FZZPR, Socioekonomski pokazatelji po općinama u F BiH, 2017.

U svrhu detaljnije analize položaja mladih na tržištu rada, te pozicioniranja Općine Živinice u odnosu na ostale općine Tuzlanskog kantona, korišteni su slijedeći indikatori:

- Koeficijent nezaposlenosti koji predstavlja odnos učešća općina u nezaposlenosti na području TK, i učešća određene općine u stanovništvu TK;
- koeficijent zaposlenosti koji predstavlja odnos učešća općina u zaposlenosti TK i učešća određene općine u stanovništvu TK;
- kompozitni koeficijent nezaposlenosti koji predstavlja odnos koeficijenta nezaposlenosti i koeficijenta zaposlenosti;
- pokazatelj zaposlenosti mladih koji predstavlja učešće općine u ukupnoj zaposlenosti mladih na nivou Kantona Sarajevo.

Pripadajuće vrijednosti koeficijenta ukupne zaposlenosti - Cep po općinama (Tabela 16.) pokazuju da je koeficijent ukupne zaposlenosti na području Općine Živinice za 20% niži u odnosu na koeficijent ukupne zaposlenosti TK. Relativni pokazatelji učešća u ukupnoj nezaposlenosti (koeficijent nezaposlenosti – Cup) također ukazuju da je Općina Živinice u nepovoljnijem položaju (koeficijent nezaposlenosti je za 10% viši od prosjeka TK). Obzirom da rangiranje općina po koeficijentima zaposlenosti i nezaposlenosti, promatranih posebno, ne može pružiti cjelovitu sliku o stanju na tržištu rada u pojedinim općinama TK, izračunat je kompozitni koeficijent nezaposlenosti koji predstavlja odnos koeficijenta nezaposlenosti i koeficijenta zaposlenosti. Niža vrijednost kompozitnog koeficijenta nezaposlenosti ukazuje na povoljniju poziciju općine odnosno na veće učešće zaposlenosti u odnosu na učešće u stanovništvu (veći koeficijent zaposlenosti) te manje učešće nezaposlenosti u odnosu na učešće u stanovništvu (niži koeficijent nezaposlenosti). Na temelju kompozitnog koeficijenta nezaposlenosti, možemo zaključiti da su najpovoljnijem položaju Općina Tuzla, Općina Gračanica i Općina Gradačac. Prema vrijednosti kompozitnog koeficijenta nezaposlenosti, Općina Živinice je rangirana na 8. poziciju.

Federalni zavod za zapošljavanje provodi određene politike i mjere u nastojanju da rješavanja problema stvaranja radnih mjesta i većih profesionalnih mogućnosti za mlade. Te politike i mjere uključuju omogućavanje prvog radnog iskustva, unapređenje odnosa između obrazovanja i posla, promicanje omladinskog preduzetništva, programe cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja i savjetovanja, pripravništva, upoznavanje sa mogućnosti zaposlenja putem održavanja Sajmova zapošljavanja i sl. Primjeri programa i mjera koje provodi Federalni zavod za zapošljavanje, a koji su najvažniji za unapređenje položaja mladih na tržištu rada dati su u Tabeli ispod.

Tabela 7. Programi i mjere Federalnog zavoda za zapošljavanje usmjereni ka populaciji mladih ljudi

PROGRAM SUFINANSIRANJA ZAPOŠLJAVANJA	
MJERA	CILJ
PRVO RADNO ISKUSTVO	Što većem broju mladih osoba omogućiti osposobljavanje za rad u struci i sticanje prvog radnog iskustva u zvanju za koje su se školovale, te na taj način poboljša njihova konkurentnost i integracija na tržištu rada.
ZAPOŠLJAVANJE ŽENA	Nezaposlenim ženama olakšati integraciju na tržištu rada i spriječiti dugotrajnu nezaposlenost, te doprinijeti povećanju stope zaposlenosti žena
PRILIKA ZA SVE	Nezaposlenim osobama olakšati integraciju na tržištu rada i spriječiti dugotrajnu nezaposlenost uz mogućnost pružanja podrške poslodavcu u obliku produženog sufinansiranja zapošljavanja.
DOPRINOS 500	Nezaposlenim osobama olakšati integraciju na tržištu rada i spriječiti dugotrajna nezaposlenost uz poticanje poslodavaca za osiguravanje više plaće nezaposlenoj osobi/radniku, a koja podrazumijeva podršku poslodavcu isključivo u privatnom sektoru kroz refundiranje iznosa uplaćenih obaveznih doprinosa u visini od 500 KM.
POVREMENO/SEZONSKO ZAPOŠLJAVANJE	Nezaposlenim osobama olakšati integraciju na tržištu rada i spriječiti dugotrajna nezaposlenost, te da se poslodavcima osigura radna snaga u skladu sa njihovim potrebama.
JAVNI RADOVI	Obezbijedi zapošljavanje/radno angažiranje nezaposlenih osoba sa evidencije nezaposlenih sa područja Federacije BiH, radi ublažavanja socijalnih posljedica nezaposlenosti, motivacije za traženje posla, te integracije na tržište rada kroz vremenski ograničeni radni angažman i društveno koristan rad (npr. zaštita i očuvanje okoliša, sanacija divljih deponija, uređenje cesta, otklanjanje posljedica elementarnih nepogoda, socijalna zaštita, pomoć starima i nemoćnim osobama, zaštita kulturnih spomenika, obrazovni programi i dr.).
TRAŽIM POSLODAVCA	Nezaposlenim osobama olakšati integraciju na tržište rada i spriječiti dugotrajnu nezaposlenost, te da se pojača njihova motivacija i aktivnost u traženju posla, uz pomoć <i>Obrasca za traženje poslodavca</i>
SLUŽBA U ZAJEDNIČKIM PROJEKTIMA	Zapošljavanje i obuka za povećanje kompetencija i sticanje dodatnih znanja i vještina osoba, bez obzira na radno iskustvo, spol, dob i stepen obrazovanja, prijavljenih na evidenciju nezaposlenih osoba, kroz partnerstvo Službe sa poslodavcem i drugim organizacijama i institucijama.
PROGRAM SUFINANSIRANJA SAMOZAPOŠLJAVANJA STARTUP	
MJERA	CILJ
PODUZETNIŠTVO ZA MLADE	Sufinansiranje samozapošljavanja mladih, dobi do 30 godina, bez obzira na spol, radno iskustvo i stepen obrazovanja, prijavljenih na evidenciju nezaposlenih prije dana podnošenja prijave na Javni poziv radi pokretanja i registracije obrta/privrednog društva. Zavod će mladim, tj. korisnicima sredstava, sa kojima se zaključi ugovor o sufinansiranju samozapošljavanja u svim djelatnostima, u narednih 12 mjeseci isplaćivati poticajna sredstva, i to u iznosu od 390 KM (mjesečno).

PODUZETNIŠTVO ZA ŽENE	Sufinansiranje samozapošljavanja žena, bez obzira na dob, radno iskustvo i stepen obrazovanja, prijavljenih na evidenciju nezaposlenih prije dana podnošenja prijave na Javni poziv radi pokretanja i registracije obrta/privrednog društva. Zavod će korisnicama sredstava, sa kojima se zaključi ugovor o sufinansiranju samozapošljavanja u svim djelatnostima, u narednih 12 mjeseci isplaćivati poticajna sredstva, i to u iznosu od 390 KM (mjesečno).
PODUZETNIŠTVO ZA SVE	Sufinansiranje samozapošljavanja osoba, bez obzira na spol, dob, radno iskustvo i stepen obrazovanja, prijavljenih na evidenciju nezaposlenih prije dana podnošenja prijave na Javni poziv radi pokretanja i registracije obrta/privrednog društva. Zavod će nezaposlenim osobama, tj. korisnicima sredstava, sa kojima se zaključi ugovor o sufinansiranju samozapošljavanja u svim djelatnostima, u narednih 12 mjeseci isplaćivati poticajna sredstva, i to u iznosu od 360 KM (mjesečno).
ZAJEDNIČKI PROGRAMI SA DRUGIM INSTITUCIJAMA I USTANOVAMA	
PROGRAM	CILJ
PROGRAM ZAPOŠLJAVANJA MLADIH U BiH (YEP)	<i>Program zapošljavanja mladih (YEP), se u Bosni i Hercegovini realizuje od 2008. godine. Trenutna, treća faza projekta, obuhvata period od 2016 – 2020. godine. YEP realizuje njemačka konsultantska kuća GOPA a podržava Vlada Švicarske. Jedna od ključnih komponenti Projekta je podrška preduzetništvu, koja podrazumijeva konkretnu podršku osnivanju preduzeća i kreiranju novih radnih mjesta, uključujući i posebnu podršku za poslovne poduhvate iz domena socijalnog preduzetništva. Pod socijalnim preduzećima podrazumijevaju se poslovni poduhvati koji na inovativan način rješavaju društvene probleme, npr. u oblasti zaštite okoline, kulturnih ili prirodnih vrijednosti, smanjenja nezaposlenosti i sl.</i>
PODRŠKA ZAPOŠLJAVANJU U BIH Svjetska banka/Međunarodna banka za obnovu i razvoj	<i>Poboljšanje ishoda zapošljavanja kao i jačanje kapaciteta i unapređenje performansi javnih službi za zapošljavanje u kontekstu savjetodavnih usluga za nezaposlene, profiliranje nezaposlenih osoba i izrade individualnih planova zapošljavanja, posredovanja u zapošljavanju, prikupljanja informacija o slobodnim radnim mjestima i monitoringa mjera aktivne politike zapošljavanja</i>

Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje

Saradnja Općine Živinice i Programa zapošljavanja mladih (YEP) i formalizovana je u decembru 2017. godine potpisivanjem Ugovora o saradnji za realizaciju programa podrške preduzetništvu kroz YEP inkubator poslovnih ideja. Ovaj program finansiran je i realizovan zajednički u formi lokalnog partnerstva za preduzetništvo i zapošljavanje. Koncept lokalnog partnerstva podrazumijeva otvorenost za uvođenje dodatnih zainteresovanih partnera iz lokalne zajednice (javnih službi za zapošljavanje, poslodavaca, organizacija civilnog društva, obrazovnih institucija i drugih) koji imaju kapacitete za pružanje podrške preduzetništvu i zapošljavanju. Putem ovog programa Općina Živinice osigurava učesnicima podršku u jačanju ličnih preduzetničkih kapaciteta, razvoju modela i poslovnog plana, tehničkoj implementaciji proizvoda ili usluga te mentorstvo u registraciji i razvoju biznisa.

Iako je nezaposlenost svih dobnih skupina jedan od ključnih problema u BiH, mladi predstavljaju specifičnu skupinu na tržištu rada. Specifičnost položaja mladih na tržištu rada rezultat je određenih obilježja svojstvenih isključivo skupini mladih ljudi. To su prije svega stečene kvalifikacije mladih kroz program formalnog obrazovanja uz istovremeni nedostatak radnog iskustva koje se pred mlade stavlja kao uslov zapošljavanje na određenom radnom mjestu. Takva situacija ukazuje na nedostatak mehanizama koji bi osigurali postupnu tranziciju mladih iz pasivnog u radno aktivni dio populacije. Ranije spomenuti spori proces prilagodbe programa formalnog obrazovanja potrebama na tržištu rada moguće je ubrzati kroz pružanje usluge profesionalne orijentacije i plana razvoja karijere već u ranoj dobi. Na taj način moguće je pratiti profesionalan razvoj mladih osoba te ga usmjeriti u skladu s interesima pojedinaca i potrebama na tržištu rada. Istovremeno je na nivou formalnog obrazovanja (stručna praksa) i drugih oblika društvenih aktivnosti mladih (npr. volontiranje) potrebno uspostaviti sistem razvoja i priznavanja praktičnih kompetencija mladih za obavljanje određenih poslova. Povjerenje u mehanizam tržišta rada također predstavlja preduslov za djelotvorno funkcionisanje, ne samo tržišta rada, već i sistema formalnog i neformalnog obrazovanja temeljenog na ocjenjivanju nivoa stečenih kompetencija potrebnih za obavljanje pojedinih radnih zadataka. Iz tog razloga tržište rada, koje povezuje ponudu i potražnju za pojedinim radnim mjestima, ima zadatak osigurati prije svega transparentnost i djelotvornost (efikasnost) u smislu informisanosti svih učesnika te pružanja jednakih prilika za učestvovanje u tržištu rada. Nadalje, u vremenima kada tržište rada nije u stanju održati ravnotežu ponude i potražnje poslova za mladu populaciju, kreativnost i inovativnost mladih, kao preduzetnički potencijal dolaze do izražaja. No, ukoliko se mladi ljudi previše oslanjaju na pomoć institucija te imaju nerealan visoka očekivanja od države i njenih institucija, njihov preduzetnički potencijal, a time i prilike za samozapošljavanje će biti relativno niske. Tome doprinosi nerazumijevanje razvojnih potencijala preduzetništva od strane odgovornih za kreiranje programa formalnog obrazovanja. Obrazovanjem za preduzetništvo i u preduzetništvu omogućuje se sticanje potrebnih stručnih znanja i vještina neophodnih za uspješno poslovanje. Mladi su, kao nosioci novih znanja i vještina prilagođavanja novim tehnologijama, društvena skupina koja osigurava višestruki povrat uloženoga. Poticanje preduzetništva mladih, uz istovremeno uklanjanje prepreka za njegov razvoj među mladima zasigurno je znak društva (lokalne zajednice) koje prihvata principe održivog razvoja. Iako društvena skupina mladih, s obzirom na aktualnost svojih kompetencija, predstavlja izniman preduzetnički potencijal, velik broj njih često nema informacije o postojećim poticajnim mjerama i mogućnostima ili ne dobivaju dovoljno kvalitetnu savjetodavnu podršku pri pokretanju svog prvog preduzetničkog poduhvata. S druge strane, mladi preduzetnici su često zanemareni od strane investitora jer se, s obzirom na manjak praktičnog iskustva, njihovi poduhvati procjenjuju kao visoko rizični. Iz tog razloga, poticanje preduzetništva mladih kroz različite kreditne programe omogućuje paralelan razvoj mladih kao preduzetnika, menadžera i lidera te njihovih poslovnih poduhvata kao generatora rasta i razvoja lokalnog razvoja. Osim u finansijskom smislu, preduzetništvo mladih potrebno je poticati i jačanjem organizacijskih kapaciteta u obliku obrazovnih programa za mlade preduzetnike, osnivanja inovacijskih centara, tehnoloških parkova, preduzetničkih inkubatora i slične infrastrukture koja se stavlja na raspolaganje mladim preduzetnicima i njihovim preduzetničkim poduhvatima.

2.3. Zdravstvena i socijalna zaštita mladih

Pojam socijalne zaštite podrazumijeva doprinos zajednice u finansijskom ili nekom drugom smislu kako bi svim članovima te zajednice bilo omogućeno ostvarenje svih potreba temeljnog ljudskog postojanja. Specifičnost društvene skupine mladih u tom se smislu ogleda u procesu osamostaljivanja po završetku obrazovanja, uključivanja na tržište rada i odlaska iz kuće/stana roditelja, što za mlade u doba čestih i razmjerno značajnih društveno-ekonomskih promjena predstavlja izniman izazov. Jedan od segmenata socijalne zaštite jest i "zdravstvena slika" populacije mladih, koja uključuje osim fizičkog i psihičko zdravlje. Društvene promjene koje značajno utiču na zdravlje populacije, u današnje vrijeme djeluju kao stresori te uzrokuju velik broj problema i za društvenu grupu mladih. Poremećaji i bolesti povezane s određenim ponašanjima, navikama i životnim stilovima (prekomjerno konzumiranje alkohola, konzumiranje duhanskih proizvoda te korištenje psihoaktivnih supstanci, rizično seksualno ponašanje i spolno prenosive bolesti, neadekvatna tjelesna aktivnost, kvalitet ishrane, poremećaji u ishrani) te psihosocijalni problemi, posljedice su koje je kod mladih moguće spriječiti tzv. **ranom intervencijom**. Odgovornost za prevenciju nastupanja spomenutih zdravstvenih problema snose ponajviše obrazovne ustanove. One bi kroz nastavne programe u okviru pojedinih nastavnih predmeta trebale mladima pružati znanja o pitanjima vezanima uz očuvanje zdravlja te vještinama upravljanja stresom uslijed kojeg dolazi do većine gore navedenih psiho-fizičkih zdravstvenih problema. Ostvarenje rizika od nastupanja određenih problema za mlade dovodi do nastanka uslova za društveno isključivanje koje nastali problem multiplicira na sve sfere života mladih. Osim prevencije, koja u obzir uzima rizike od nastupanja određenih problema unutar populacije mladih, potrebno je uspostaviti i sistem usmjerenih društvenih intervencija (podrška i službe) u funkciji prevladavanja socijalnih rizika, ublažavanja socijalnih nejednakosti, ujednačavanja životnih prilika te poticanja društvene solidarnosti i integracije. Posebno je važno istaknuti prilagodbe nužne za ostvarenje jednakog društvenog položaja po pitanju ostvarivanja prava mladih osoba s invaliditetom, koje se najčešće odnose na dostupnost javnih usluga i sadržaja od njihova interesa. Pogotovo je bitno ulagati u obrazovanje mladih ljudi s invaliditetom i stvoriti pretpostavke za njihovo uključivanje na tržište rada. S obzirom na ranije naveden proces osamostaljivanja mladih, koji nastupa nakon završenog formalnog obrazovanja, potrebno je istaknuti i probleme vezane uz stambeno pitanje mladih. Razlog tome je činjenica da se pitanje osamostaljivanja u širem smislu mladih veže upravo uz stambeni status te je kao takvo predmet javne socijalne politike na svim nivoima vlasti, uključujući i nivo lokalne uprave. Skupi stanovi privatnih najmodavaca, problem neregistrovanih ugovora o najmu, nedostupnost subvencija za troškove stanovanja predstavljaju izazove s kojima se suočavaju mlade osobe u procesu osamostaljivanja.

Kada je u pitanju zdravlje i zdravstvena zaštita mladih Općina Živinice je svojom Strategijom integrisanog razvoja 2017. – 2028. Odredila je viziju kojom će postati lokalna zajednica sa razvijenom infrastrukturom i visoko kvalitetnim uslugama u oblasti zdravstva. Usluge primarne zdravstvene zaštite na području Općine Živinice pruža JU Dom zdravlja, koji u svom sastavu ima 19 područnih ambulanti, te Hitnu pomoć. U okviru rada JU Doma zdravlja djeluje 31 tim porodične medicine. Također na području Općine djeluje 9 privatnih ordinacija, od čega 4 stomatološke, 1 hirurška, 1 očna, 1 ginekološka i 2 ordinacije opće medicine. Najbliža ustanova sekundarne zdravstvene zaštite je JU Univerzitetski Klinički Centar Tuzla. Na području Općine djeluje 26 privatnih ljekarni (apoteka), od kojih se njih 12 nalazi u urbanom području, dok je

preostalih 14 raspoređeno po ostaloj teritoriji Općine Živinice. Od 2013. godine ne postoji ni jedna javna ljekarna (apoteka) na prostoru Općine Živinice.

Kada je u pitanju socijalni položaj i socijalna zaštita mladih, zadatak lokalne samouprave je da svojim građankama i građanima obezbjeđuje veći stepen materijalnog, socijalnog i kulturnog razvoja, društvenu stabilnost i inkluziju, primjenu demokratskih principa u uređenju, ravnopravnost i jednake prilike, pravnu sigurnost, vladavinu i zaštitu ljudskih prava i sloboda svih, bez obzira na njihovu različitost. Dakle, zadatak lokalne samouprave je da efikasnim mjerama i aktivnostima odgovara na potrebe svojih stanovnika. Budući da je socijalni položaj mladih ljudi povezan sa njihovim nepovoljnim ekonomskim položajem (nizak životni standard, nezaposlenost i nedostatak životne perspektive), mlade osobe veoma često gube svoje mjesto u društvu i bivaju isključene iz različitih mreža socijalnih odnosa. Mlade nezaposlene osobe veoma često se nalaze u situaciji socijalne isključenosti koja podrazumijeva neuspjeh u jednom ili više sljedećih socijalnih sistema (Bašić, Ferić, Kranželić, 2008: 114):

- demokratsko-pravnom sistemu, koji osigurava građansku integraciju;
- radno-tržišnom sistemu, koji promiče ekonomsku integraciju;
- sistemu socijalne dobrobiti, koji promiče socijalnu integraciju;
- sistemu porodice i sistemu lokalne zajednice, koji osigurava interpersonalnu integraciju.

Kada je riječ o socijalnoj isključenosti mladih, najranjivije skupine su:

- (1) **mladi sa invaliditetom.** Mlade osobe sa invaliditetom nastoje postići najveću moguću samostalnost, ekonomsku nezavisnost i punu integraciju u društvenoj zajednici u kojoj žive, a zadatak svih nivoa vlasti (državnim/entitetski/općinski) jeste da putem instrumenata socijalne politike ta nastojanja podrži i potpomogne. Mlade osobe sa invaliditetom heterogena su skupina, sa različitim vrstama i stepenima ograničenja sposobnosti. Pojednim skupinama potrebne su posebne zdravstvene i socijalne usluge, drugima specijalni obrazovni programi, a većini i materijalna pomoć.
- (2) **mladi sa poremećajima u ponašanju.** U stručnim i naučnim krugovima, ali i u svakodnevnom životu, se koriste osim pojma poremećaj u ponašanju, koriste i drugi kao što su rizično ponašanje, devijantno ponašanje, disocijativno ponašanje, kriminalno ponašanje, poremećaji u emocijama i ponašanju, odgojna zapuštenost, društvena neprilagođenost i dr. Veoma često se za mlade osobe sa poremećajima u ponašanju koristi i termin „mladi u riziku“ a koji se odnosi na mlade osobe koji posjeduju set obrazaca, uzroka i posljedica koje za mladog čovjeka znače opasnost od negativnih događaja u budućnosti. Rezultati istraživanja pokazuju da mlade osobe koji već u ranoj životnoj dobi konzumiraju alkohol, droge, opijate, duhan, koji bježe ili napuštaju školu, nasilni su prema sebi i drugim osobama, skloni skitnji, hazardnim igrama, ranom stupanju u intimne seksualne odnose i dr., predstavljaju populaciju izloženu mnogim rizicima kao i posljedicama za njihovo zdravlje, postignuće i ukupni razvoj (Zlokovi i Vrcelj, 2010).
- (3) **mladi bez podrške porodice.** Grupa mladih osoba koji su iz različitih razloga ostali bez podrške porodice zahtijeva veliku odgovornost društva u pogledu izjednačavanja životnih prilika. Za mlade osobe o kojima ne mogu brinuti njihove porodice, javne službe postaju „institucionalni roditelji“ te time imaju odgovornost podržavanja mladih do njihovog osamostaljivanja. Odgovornost društva za obrazovanje mladih bez

roditeljske brige prestaje nakon što mlada osoba završi srednju školu. Po završetku srednjoškolskog obrazovanja, mladi moraju napustiti dom, te se suočavaju sa problemom nezaposlenosti i neriješenim stambenim pitanjem. Iako u okviru sistema socijalne zaštite djeluju male stambene zajednice u kojima se mlade osobe osposobljavaju za samostalan život, uglavnom mladi bez podrške porodice nisu upoznati sa pravima radnika, pravima u sistemu socijalne zaštite, pravima na dodatne edukacije i stipendije. Dodatno, ova grupa mladih osoba nema dovoljno finansijskih resursa uslijed čega im je mogućnost mobilnosti i učešća u kulturnim i drugim društvenim dešavanjima limitirana.

2.4. Aktivno građanstvo mladih

Aktivno građanstvo mladih odnosi se na aktivno učestvovanje (mladih) građana u društvenoj, kulturnoj, ekonomskoj i političkoj sferi života. U *Evropskoj povelji o učešću mladih u životu na općinskom i regionalnom nivou* se navodi da je aktivno učestvovanje mladih ljudi u odlukama i akcijama na lokalnim i regionalnom nivou od ključne važnosti za stvaranje društva veće demokracije, inkluzije i napretka. Također, Bijela knjiga o mladima iz 2001. godine utvrdila je učestvovanje mladih kao jedan od prioriteta djelovanja mladih na području Evrope, a koje uključuje: (1) učestvovanje mladih u životu lokalne zajednice; (2) učestvovanje mladih u institucionalnim sistemima predstavničke demokratije i (3) obrazovanje sa ciljem aktivnog učestvovanja mladih.

U području rada s mladima stavlja se naglasak na sticanje potrebnih znanja i vještina za aktivno građanstvo kroz učešće u volonterskim aktivnostima⁸. Strategija „Evropa 2020“ ukazuje na značajnu ulogu volontiranja u postizanju ključnih ciljeva EU, kao što su socijalna inkluzija, zapošljavanje, obrazovanje i sticanje vještina⁹. Promicanje volontiranja kao značajnog oblika učenja, EU potvrđuje osiguranjem sredstava za volonterske aktivnosti kao što su Program Mladi u akciji - Evropska volonterska služba (*Youth in Action Programme*¹⁰), Program Evropa za građane (*Europe for Citizens Programme*¹¹) i Program cjeloživotnog učenja (*The Lifelong Learning Programme*¹²). Volontiranje je jedan od ključnih koncepata EU Politike mladih u kojoj se ističe da je volonterski rad mladih, posebno u situacijama ograničenih mogućnosti za visoko obrazovanje ili pronalazak zaposlenja, koristan oblik razvoja vještina, sticanja iskustava te profesionalnog razvoja pojedinca.

Učestvovanje mladih u životu lokalne samouprave (grada/općine) može se predstaviti pomoću poznate ljestvice o učestvovanja mladih u odlučivanju i implementaciji različitih inicijativa, a koju je predstavio sociolog Roger Hart. „Hartova ljestvica učestvovanja mladih“ je teorijski

⁸ Youth Policy Backpack : Mali rječnik pojmova politike za mlade i rada sa mladima

⁹ Barroso, J. M. (2010). Communication from the commission, Europe 2020: Brussels. Dostupno na : <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>

¹⁰ <http://eacea.ec.europa.eu/youth/>

¹¹ <http://eacea.ec.europa.eu/citizenship/>

¹² http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc78_en.htm

model koji u 8 nivoa razjašnjava razvojne stepene učestvovanja mladih. Prvi nivo, nivo manipulacije, je najniži nivo uključenosti mladih i zapravo ne predstavlja stvarnu uključenost (participaciju). Drugi nivo, nivo dekoracije, označava situaciju u kojoj odrasli koriste mlade kako sredstvo za postizanje vlastitih ciljeva te time ni ovaj nivo ne reflektira stvarnu participaciju. Treći nivo, nivo tokenizma, je situacija u kojoj se čini da mladi imaju pravo glasa, iako stvarni uticaj mladih zapravo ne postoji. Ostalih pet nivoa Hartove ljestvice uključenosti su situacije stvarne uključenosti mladih, od dobrovoljne odluke o učestvovanju do samostalnog osmišljavanja ideja, preko planiranja i implementacije određenih aktivnosti do odlučivanja o uključivanju odraslih kao podrške.

Ključnu ulogu u aktivnom građanstvu mladih odnosno njihovom učestvovanju u procesu donošenja odluka koje se tiču interesa mladih imaju lokalne (općinske) vlasti. Na općinskom nivou, učestvovanje mladih može poprimiti različite oblike, a neki od njih uključuju¹³:

- mladi ljudi kao službenici općinske uprave čiji je zadatak održavanje direktnog kontakta sa organizacijama za mlade;
- učestvovanje mladih ljudi ili organizacija mladih u upravnim i savjetodavnim tijelima općinske uprave putem formiranja formalnih tijela „Parlamenta mladih“ ili „Vijeća mladih“ te putem provođenja redovnih neformalnih foruma sa mladima;
- implementacija zajedničkih projekata i inicijativa između mladih ljudi i općinske uprave u cilju zajedničkog rješavanja problema mladih;
- Volonterske službe mladih;
- pružanje podrške specifičnim inicijativama mladih ljudi koje se obično provode povremeno te nemaju za cilj stvaranje i održavanje strateškog partnerstva sa mladima (npr. inicijative čišćenja parkova, rijeka i drugih zelenih površina);
- pružanje općinske imovine (prostora, zgrada ili njihovih dijelova) na korištenje za različite inicijative, neformalnim skupinama mladih ili organizacijama mladih
- učestvovanje mladih u sportskim klubovima, eko-klubovima, šahovskim klubovima, plesnim i dramskim trupama čije djelovanje na različite načine podržava općina.

Iskustva evropskih zemalja ukazuju na veliki značaj volonterskog rada mladih u oblasti uključivanja u javni društveni život. Regulatorni okvir evropskih država u području volonterstva znatno se razlikuju po način uređenja i definiranim mjerama koje reguliraju odnose između volontera i njihovih organizacija. Neke su države regulaciji pristupile cjelovito, donoseći zakone kojima u potpunosti reguliraju ovo područje (Češka, Mađarska, Portugal, Španjolska); Latvija i Poljska odlučile su se za dopunu postojećeg zakonodavstva novim odredbama, dok je Litva samo uklonila odredbe koje otežavaju volonterstvo (u različitim zakonima), a bez da ih je integrirala u jedinstvenu cjelinu (Galović, 2011).

U Bosni Hercegovini, postoji nekoliko dokumenata koji reguliraju, pojašnjavaju ili definiraju volonterske aktivnosti koje se organiziraju i provode u BiH- Zakona o volontiranju FBiH, definiše volontiranje kao „dobrovoljno ulaganje ličnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se bez naknade obavljaju usluge ili aktivnosti za opće dobro u Federaciji BiH“ (Zakon o volontiranju

¹³ Mladi ljudi i lokalna samoprava http://www.namrb.org/projects/yplsg/Young_people_and_local_self-governance_hr.pdf

FBiH, 2012)¹⁴. Pored toga, Zakon definira osnovne principe koji su vezani uz volonterske aktivnosti poput principa zabrane diskriminacije volontera i korisnika volontiranja, principa zaštite korisnika volontiranja i principa zaštite maloljetnih volontera. Zadnjim navedenim principom određuje se dobna granica koju moraju zadovoljavati volonteri, a to je 15 godina uz pisanu saglasnost zakonskog zastupnika.

2.5. Mobilnost i informisanje mladih

Pod pojmom mobilnosti mladih podrazumijeva se obrazovna, kulturna i turistička pokretljivost mladih te njihovo uključivanje u međunarodnu saradnju i razmjenu. Mobilnost predstavlja važan segment interkulturalnog učenja i saradnje, razmjene znanja, iskustava i ideja, kao i lične afirmacije mladih u obrazovnom i profesionalnom smislu. U BiH, mobilnosti mladih u svim područjima (turistička, kulturna i obrazovna) je pod velikim uticajem socio-ekonomskih faktora te je veoma često opterećena jezičnim, akademskim finansijskim, ekonomskim i administrativnim preprekama.

Mladi imaju priliku da se uključe u međunarodnu razmjenu (mobilnost) putem Programa Erasmus+: Mladi, koji konceptualno predstavlja nastavak Programa "Mladi u akciji". Program je integralni dio Programa "Erasmus+" koji objedinjuje aktivnosti isključivo vezane za mogućnosti neformalnog i informalnog učenja za mlade. Specifični ciljevi Programa Erasmus+: Mladi su:

- poboljšanje nivoa ključnih kompetencija i vještina mladih ljudi, uključujući i mlade koji imaju manje mogućnosti; promovisati učešće u demokratskom životu u Evropi i na tržištu rada, aktivno građanstvo, interkulturalni dijalog, socijalnu uključenost i solidarnost, posebno kroz povećane mogućnosti za mobilnost mladih i onih koji su aktivni u radu sa mladima ili organizacijama za mlade u cilju učenja kao i kroz pojačane veze između oblasti mladih i tržišta rada;
- poticanje poboljšanja kvaliteta u radu sa mladima, posebno kroz pojačanu saradnju između organizacija na polju mladih i/ili drugih zainteresiranih strana;
- nadopunjavanje politike reformi na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou i podrška razvoju politike za mlade zasnovane na znanju i dokazima, kao i priznavanje neformalnog i informalnog učenja, posebno kroz poboljšanu politiku saradnje, bolju upotrebu EU transparentnosti i alata za priznavanje i kroz širenje dobrih praksi;
- unapređenje međunarodne dimenzije aktivnosti mladih i uloge onih koji rade sa mladima i organizacija za mlade kao strukture podrške za mlade u komplementarnosti sa vanjskom akcijom Evropske unije, posebno kroz promociju mobilnosti i saradnje među akterima iz Programskih zemalja, Partnerskih zemalja i međunarodnih organizacija i kroz ciljanju izgradnju kapaciteta u Partnerskim zemljama.

Nakon zvanično iskazanog interesa za **djelomično učešće** u Programu, Bosna i Hercegovina kao zemlja partner može učestvovati u određenim aktivnostima Programa kojima se upravlja na centralizovan način od strane Izvršne agencija za obrazovanje, audiovizuelne djelatnosti i kulturu (Education, Audiovisual and Culture Executive Agency – EACEA). Djelomično učešće

¹⁴ <http://www.fknbih.edu/Portals/4/1.zakon%20o%20volontiranju%20fbih.pdf>

službeno je potvrđeno u junu 2014. godine kada je potpisan Sporazum između Bosne i Hercegovine i Evropske Unije o učešću i plaćanju ulazne karte. U ovoj fazi, BiH je omogućeno, učešće u projektima (mobilnost u svrhu učenja, projekti saradnje, izgradnja kapaciteta, podrška reformi politika, aktivnosti za mlade i Jean Monnet inicijativa), evropskim obrazovnim mrežama (Eurydice, Euroguidance, Europass), EQF (Evropski kvalifikacijski okvir) kao i učešće u IT platformama (eTwinning i EPALE).

Trenutno, organizacije i mladih ljudi starosti 13-30 porijeklom iz Bosne i Hercegovine imaju pravo da učestvuju (ne kao aplikanti već kao partneri) u projektima u okviru:

- **Ključna aktivnost 1:**
 - međunarodna kreditna mobilnost
 - zajednički magistarski programi
 - mobilnost za mlade
 - velike mreže evropskih volonterskih servisa
- **Ključna aktivnost 2:**
 - izgradnja kapaciteta u visokom obrazovanju
 - savezi znanja
 - savezi sektorskih vještina
 - strateška partnerstva
- **Ključna aktivnost 3:**
 - podrška reformi politika
- **Aktivnosti Jean Monnet**
- **Sport**
 - partnerstva saradnje

Pored međunarodnih programa, na nivou Ministarstava obrazovanja postoje limitirani programi stipendiranja za studije u inostranstvu. Program utroška sredstava Federalnog Ministarstva obrazovanja i nauke uključuje potporu talentiranim studentima, državljanima Bosne i Hercegovine, sa prebivalištem na području Federacije koji studiraju u javnim visokoškolskim ustanovama van Bosne i Hercegovine. Kao kriterije selekcije, uzimaju se u obzir značaj studijskog programa za Federaciju i njegov kvalitet; deficitarnost studijskog programa; uspjeh u tijeku studija; nagrade i priznanja u tijeku studija; *kao i opredijeljenost za povratak u BiH.*

Također, u BiH prisutna je i praksa stipendiranja i u privatnom sektoru, gdje kompanije nude stipendije talentiranim mladim ljudima pod uslovom rada za kompaniju određeni broj godina nakon studija, te su značajni i programi stipendiranja stranih država. (npr. britanski Chevening, američki Fullbright, te različite stipendije stranih ambasada).

Informisanje je jedna od ključnih aktivnosti za uključivanje mladih u društvene procese. Od posebnog je značaja da informisanje uključuje mlade u kreiranju informacija i učestvovanju u procesu informisanja, pri čemu se treba osigurati pristup informacijama svim mladim osobama kroz ciljne i specijalizirane kanale koji su prilagođeni i dostupni svakoj grupi mladih.

Evropska povelja o učešću mladih u lokalnom i regionalnom životu ističe sljedeće:

- Informisanje je od ključnog značaja za uključivanje mladih u društvene procese;

- Lokalne vlasti trebaju podržati i unaprijediti postojeće informativne centre i savjetovišta za mlade kako bi osigurali da se zadovolje potrebe za informacijama mladih koji imaju teškoće sa dostupnošću informacija;
- Lokalne vlasti trebaju pripremati redovne izvještaje za mlade kako bi se ocijenio nivo uključenosti mladih u život lokalne zajednice (npr. putem realizacije projekata ili angažiranjem u strukturama učestvovanja mladih);
- Lokalne vlasti trebaju podržati stvaranje i funkcionisanje medija koje razvijaju mladi za mlade, kao i odgovarajućih edukativnog programa.

Kvalitetna lična i profesionalna afirmacija mladih ljudi temelji se primjerenom informisanju i savjetovanju mladih o njihovim pravima i mogućnostima te o uslugama koje im se nude u njihovoj lokalnoj zajednici. Raspon aktivnosti kojima se, u skladu sa Evropskom poveljom o informisanju mladih¹⁵, može olakšati dostupnost i korištenje informacija među populacijom mladih vrlo je širok te se proteže od informisanja, savjetovanja preko vođenja i uspostavljanja kontakata do edukacije, umrežavanja i upućivanja mladih na specijalizirane usluge. Iako u BiH još uvijek ne postoje sveobuhvatni evropski modeli informativnih centara za mlade koji mladim ljudima na jednom mjestu nude široku paletu informativnih i savjetodavnih usluga, osnivanje takvih informativnih servisnih centara ili usluga treba promatrati kao jedan od važnijih ciljeva unapređenja kvalitete života mladih u lokalnoj zajednici.

Prema Evropskoj povelji o informisanju mladih, opće informacije za mlade, savjetovišta i servisi imaju sljedeće karakteristike:

- posebno su osmišljeni s ciljem zadovoljavanja potreba mladih ljudi;
- dostupne su svim mladim ljudima, bez potrebe prethodne najave dolaska;
- pružaju informacije širokog raspona tema u različitim oblicima, pripremljene kako za mlade ljude općenito tako i za grupe s posebnim potrebama (mladi sa invaliditetom, mladi sa poremećajem u ponašanju, talentovani i nadareni mladi, i sl.);
- pružene informacije su praktične, pluralističke, tačne i redovno ažurirane;
- funkcionišu na način se personalizuje prijem svakog korisnika, poštuje povjerenje, pruža maksimalan izbor te potiče njegova/njena autonomija;
- kada je potrebno, upućuju korisnika posebnoj službi.

Informisanost mladih je preduslov za poboljšanje kvaliteta njihovog života te preduslov aktivnog učestvovanje mladih u životu zajednice. U svrhu postizanja što većeg stepena informisanosti mladih, u većini evropskih zemalja osnovani su info centri za mlade (ICM) koji na

¹⁵ Evropska povelja o informisanju mladih usvojena je u Bratislavi (Slovačka) u novembru 2004. godine na petnaestoj Generalnoj skupštini Evropske agencije za informisanje i savjetovanje mladih (ERYICA – *European Youth Information and Counselling Agency*) www.eryica.org/ ERYICA, kao dio svoje osnovne misije smatra obuku info radnika i na taj način uspostavljanje nivoa kvaliteta usluga u području informisanja mladih. U tom smislu, ERYICA uspostavlja bazu obučanih i certifikovanih trenera radi uspostavljanja standarda kvaliteta u informisanju mladih. Yintro – Trening o osnovama informisanja mladih je novi trening priručnik koji sadrži četiri bazične oblasti znanja i vještina koje su potrebne info radnicima koji su početnici u ovom polju rada. SHERYICA je internet platforma namijenjena info radnicima. Omogućava prostor za što efikasniju i lakšu razmjenu informacija među info radnicima širom Evrope. Vodič za osnivanje Info centara – projekat realizovan u saradnji sa Savjetom Evrope. Sadrži osnovne upute o osnivanju Info centra, smjernice i principe, praktične informacije, kontakte, mreže.

jednom mjestu nude veliki izbor informacija iz različitih oblasti života (koji su dostupni i besplatni za sve mlade ljude). Područja u kojima ICM pružaju informacije uobičajeno su:

- obrazovanje (formalno i neformalno)
- profesionalna orijentacija i zapošljavanje
- prava mladih
- pogodnosti i službe za mlade ljude u lokalnoj zajednici (npr. stipendije, krediti, popusti, besplatne usluge i sl.)
- slobodno vrijeme, sportske i kulturne aktivnosti
- praktična pitanja iz svakodnevnog života
- evropske i međunarodne mogućnosti za mlade
- praznici i putovanja.

Evropska praksa ukazuje na četiri moguća sistema osnivanja, djelovanja i finansiranja ICM:

1. centri koje finansira državna/regionalna vlast - ICM je dio programa kojim upravlja državna ili regionalna vlast koja finansira osoblje, djelatnosti i opremu centra (primjer Španjolska i Portugal);
2. centri koje finansira lokalna vlast - ICM je sastavni dio službi za mlade kojim upravlja i kojeg finansira lokalna vlast (gradska ili općinska), a većina osoblja su zaposlenici lokalne vlasti (primjer Finska i Italija);
3. neprofitne organizacije (ili kooperacije) - ICM ima status neprofitne organizacije (ili kooperacije) koju lokalne vlasti mogu priznati i djelomično finansirati (primjer Velika Britanija i Norveška), ili ih zajednički finansiraju državne i regionalne vlasti (primjer Francuska);
4. projektno finansiranje - ICM je zamišljen kao projekt koji se finansira iz lokalnih, državnih ili evropskih izvora koji su mu dostupni kroz ograničeno vremensko razdoblje.

Bez obzira na odabir sistem osnivanja i finansiranja, svaki ICM ima zadatak da razvije i održava mrežu kontakata sa drugim tijelima i organizacijama koje pružaju usluge mladima na nacionalnim i lokalnom nivou. Drugi bitan zadatak svakom ICM jeste upućivanje mladih na ostala tijela i službe koja su nadležna za određena pitanja koja ICM ne može riješiti. Osnivanje ICM na lokalnoj zajednici predstavlja sistemsku promjenu načina informisanja mladih i podrazumijeva kreiranje i razvoj novih aktivnosti iz oblasti informisanja i savjetovanja. Inicijalni koraci osnivanja ICM na lokalnom nivou uključuju:

1. utvrđivanje informacijskih potreba mladih ljudi;
2. definisanje preciznih usluga koje će predloženi ICM nuditi;
3. priprema detaljnog plana za prve dvije ili tri godine rada ICM;
4. dobivanje političke i finansijske podrške za osnivanje ICM
5. odlučivanje i uređivanje pravnog statusa ICM-a;
6. dobivanje, uređivanje i namještanje/opremanje prostora
7. zapošljavanje i obuka osoblja (plaćenog i dobrovoljnog);
8. prikupljanje i organizacija izvora informacijskih usluga koje pruža ICM
9. odlučivanje o ostalim uslugama koje pruža ICM te njihova organizacija;
10. promovisanje ICM u lokalnoj zajednici.

U pogledu informisanosti svih građana, uključujući i mlade, Općina Živinice pruža pravovremene informacije koje su dostupne na službenoj stranici Općine Živinice (<https://opcinazivinice.ba/>) Također, u nastojanju da se osigura pristup informacijama mladim osobama, Općina Živinice je kreirala posebnu podstranicu Info centar za mlade (<https://opcinazivinice.ba/category/mladi-info>) koja objedinjuje informacije koje se odnose na skupinu mladih ljudi.

Iako Općina Živinice ulaže značajne napore u cilju postizanja što većeg stepena informisanosti mladih, nezadovoljstvo u pogledu pristupa relevantnim informacijama je u određenoj mjeri prisutno među mladim osobama. Jedan da na koji se može poboljšati kvalitet diseminacije informacija je korištenje naloga društvenih mreža i fokusiranje na dvosmjerni model komunikacije u kojem se mladi ne posmatraju samo kao grupa kojoj se informacije plasiraju, već i kao grupa koja je uključena u kreiranje informacija.

2.6. Slobodno vrijeme mladih

Slobodno vrijeme trebalo bi omogućiti različite oblike zadovoljavanja potreba mladih osoba kroz individualni ili timski rad. Prema tome, mladi ljudi od slobodnog vremena očekuju da im osigura zabavu, druženje, učenje novih vještina te priliku da budu aktivni u životu svoje lokalne zajednice. Aktivnosti i prostor slobodnog vremena na taj način postaju važno sredstvo za osnaživanje mladih, ali i područje realizacije interesa svake mlade osobe ili grupe mladih.

Neki od pozitivnih ishoda provođenja slobodnog vremena mladih uključuju (Irby i Tolman, 2002):

- Socio-emocionalni razvoj i angažman uključujući i održavanje prijateljstava te angažman u zabavi i druženju kao i sposobnost da se mlade osobe nose sa različitim situacijama;
- Profesionalni razvoj/orijentacija i angažman – vještine neophodne za zapošljavanje, razumijevanje profesionalne karijere i načina ostvarivanja iste;
- Fizički razvoj i angažman – biološka maturacija i zdravlje;
- Kognitivni razvoj i angažman – kritičko mišljenje, kreativnost, rješavanje problema;
- Civilni razvoj i angažman – vlastiti utjecaj na socijalnu okolinu te odgovornost prema drugima uz priliku da se zajednički radi na postizanju određenog cilja.

Istovremeno, loše strukturirano slobodno vrijeme predstavlja prostor za problematična/rizična ponašanja mladih kao što su konzumiranje droga, alkoholizam, delikvencija, nasilje, rizično seksualno ponašanje i sl.

Odabir načina na koji mlade osobe provode slobodno vrijeme uslovljen je subjektivnim faktorima - društveni položaj mladih i njihovih roditelja, obrazovanje, sposobnosti, stečene navike itd., ali i objektivnim faktorima - kulturno nasljeđe uže i šire okoline te aktualna ponuda i dostupnost određenih sadržaja. Međutim, ključan faktor koji determinira aktivnosti slobodnog vremena jesu ekonomska i društvena realnost područja na kojem mladi žive. Rezultati kros-kulturalnih istraživanja o načinu na koji mladi ljudi provode svoje slobodno vrijeme ukazuju na značajnu razliku o načinu na koji mladi provode vrijeme u industrijskim i postindustrijskim društvima. Dok u postindustrijskim društvima većina mladih provodi slobodne vrijeme u aktivnim i strukturiranim aktivnostima (npr. umjetnost, sport), mladi u industrijskim društvima

slobodno vrijeme provode kroz rad. Dosadašnja istraživanja su pokazala da je i socijalni kontekst u kojem mladi žive bitna odrednica odabira aktivnosti slobodnog vremena, U Japanu, npr. mladi većinu slobodnog vremena koriste za provođenje aktivnosti koje podstiču razvoj ličnosti te im ostaje malo ili nimalo vremena za odmor/relaksaciju. S druge strane, u SAD mladi slobodno vrijeme koriste za druženje, zabavu i sport, a veoma često taj prostor iskoriste za ispoljavanje rizičnih ponašanja.

Nadalje, vezano uz specifična područja od interesa za mlade, potrebno je izdvojiti kulturu, sportske aktivnosti, volonterstvo i mobilnost mladih kao oblik jačanja personalnih kompetencija i kapaciteta organizacija mladih te angažiranog načina provođenja slobodnog vremena mladih. Pojam slobodnog vremena mladih označava aktivnosti pojedinaca te društvene skupine određene njihovim slobodnim odabirom koje nisu rezultat neke vrste socijalne obaveze / nužnosti. Djelovanje u kulturi jedan je od osnovnih elemenata identiteta mladih i iznimno važno područje njihove afirmacije, komunikacije i stila života. Područje kulturnog stvaralaštva uključuje institucionalno i alternativno stvaralaštvo (umjetnost) mladih u vidu muzike, plesa, glume, filma, elektronskih medija, fotografije, slikarstva itd. Fizička aktivnost mladih te bavljenje sportom smatra se segmentom provođenja slobodnog vremena kojeg je u svakom slučaju potrebno poticati. Poseban značaj provođenju slobodnog vremena te istovremenom unaprjeđenju vlastitih kompetencija daje volontiranje kao neplaćeni oblik doprinosa mladih, samostalno ili u okviru neke organizacije, dobrobiti zajednice/društva.

Sljedom svega dosad navedenog, organizacije i mladi koji djeluju s ciljem poboljšanja kvaliteta života i društvenog statusa mladih spremni su sarađivati, razmjenjivati informacije, ideje i iskustava, trebaju biti adekvatno podržani od strane vlasti na svim nivoima te im se odobriti finansijska i organizacijska podrška u svrhu ustupanja neiskorištene građevinske infrastrukture za provođenje aktivnosti programa za mlade koji su kreirani kako bi doveli do boljih rezultata u pogledu aktivnosti, uključivanja, povezivanja, jačanja kompetencija i sticanja iskustava mladih.

2.7. Analiza internih kapaciteta Općine Živinice u oblasti politike prema mladima

U svrhu efikasnije implementacije politike prema mladima na općinskom nivou neophodno je jasno definirati institucionalni okvir lokalne politike prema mladima koji opisuje aktere koji se bave (ili bi se trebali baviti) pitanjima mladima, ukazuje na djelokrug njihovog rada i način komunikacije između svih aktera uključenih u proces nastanka i realizacije politike prema mladima. Postojanje institucionalnog okvira pridonosi dugoročnom razvoju sektora mladih i strateškom promišljanju o problemima mladih. Pri tome, važno je napomenuti da ne postoji „shema“ idealnog institucionalnog okvira politike prema mladima te da svaka lokalna zajednica treba kreirati navedeni okvir u skladu sa potrebama mladih u toj zajednici, uvažavajući postojeću zakonsku regulativu u području politike prema mladima. Prema Zakonu o mladima Federacije BiH institucionalni okvir formuliranja i provođenja politike prema mladima na lokalnom nivou čine: Referent/saradnik/službenik za mlade, Komisija za mlade i Vijeće mladih.

Tabela 8. Institucionalni okvir formuliranja i provođenja politike prema mladima na lokalnom nivou u Federaciji BiH

Referent/saradnik/službenik za pitanja mladih	Komisija za mlade	Vijeće mladih
<p>Službenik za mlade je osoba zaposlena u općinskoj administraciji i stručno osposobljena za rad sa mladima.</p> <p>Osnovna zaduženja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – redovna komunikacija sa omladinskim organizacijama, vijećima učenika, neformalnim grupama i javnim institucijama koja su zadužena za pitanja mladih; – identifikacija problema mladih u lokalnoj zajednici; – koordinacija procesa, uspostavljanja i provođenja politike prema mladima; – saradnja sa drugim institucijama na višim nivoima vlasti. 	<p>Komisija za mlade je stalno radno tijelo Općinskog vijeća i ima značajnu ulogu u kreiranju i donošenju politika za mlade.</p> <p>Osnovna zaduženja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – inicira i razmatra nacрте i prijedloge zakona i drugih akata koji se odnose na mlade; – daje savjete i preporuke za razvoj omladinske politike i unaprjeđenje učešća mladih u javnom životu; komunicira sa institucijama, – organizacijama i pojedincima koji se bave omladinskom problematikom; – traži od izvršne vlasti da svake godine predvidi sredstva za finansiranje omladinskih projekata 	<p>Vijeće mladih je krovna organizacija mladih u lokalnoj zajednici. Mogu biti formirani na različite načine, dok način organizovanja zavisi od razvijenosti ili broja omladinskih organizacija u lokalnoj zajednici i veličini općine. Najčešće se organizuje kao mreža omladinskih organizacija, vijeća učenika i neformalnih grupa mladih.</p>

Saradnik za mlade

Iskustva iz zemalja regiona potvrdila su da implementacija politike prema mladima na lokalnom (gradskom/općinskom) nivou zahtijeva i ispunjenje određenih preduslova koji će osigurati koordinaciju i nadgledanje provođenja Strategije prema mladima tj. Akcionog programa za mlade (APM). Na listi prioriteta nalazi se imenovanje osobe koja bi vodila računa o implementaciji politike prema mladima na općinskom nivou – referent/službenik/saradnik za pitanja mladih.

Komisija za pitanja mladih

U skladu sa zakonskom regulativom, Općina Živinice osnovala je Komisiju za pitanja mladih (KzM), koja se sastoji od predsjednika, zamjenika predsjednika i pet članova. Formiranje navedenog tijela predstavlja značajan iskorak u pristupu Općinskih vlasti prema mladima i ukazuje na opredjeljenje Općine Živinice da dugoročno i sistemski pristupi rješavanju problema mladih. Osnovna svrha formiranja KzM jeste osigurati uvezanost svih struktura zaduženih za pitanje mladih te olakšati komunikaciju i saradnju sa menadžerskim strukturama u Općini.

Komisija za pitanja mladih nema vlastita finansijska sredstva (Općinskim budžetom nije predviđena posebna stavka za djelovanje ovog radnog tijela) niti realizira samostalne aktivnosti usmjerene ka poboljšanju položaja mladih na području Općine Živinice.. Članovi Komisije za pitanja mladih se uglavnom povremeno uključuju u realizaciju Općinskih projekata

namijenjenim mladima ili su angažirani u aktivnostima koje provodi Općina u saradnji sa partnerskim organizacijama za mlade. Dosadašnje djelovanje Komisije za pitanja mladih uglavnom se ogleda u uticaju na Općinske vlasti da prilikom godišnjih programiranja budžetskih stavki osiguraju sredstva za realizaciju omladinskih projekata.

Vijeće mladih

Vijeće mladih, prema Članu 37. Zakona o mladima Federacije BiH, osniva više od 50% omladinskih udruženja sa područja općine, ali najmanje tri udruženja moraju biti s popisa koji se vodi kod nadležnog odjela/službe za mlade općine. Vijeća mladih na općinskom nivou čine omladinske organizacije, tj. organizacije koje u svom upravnom tijelu imaju 2/3 mladih. Vijeće mladih - mreža omladinskih organizacija na općinskom nivou, ima legitimitet da predstavlja mlade prema svim interesno-utjecajnim grupama, a posebno prema općinskim vlastima i općinskoj administraciji. Formiranje mreže omladinskih organizacija na općinskom nivou ima niz prednosti, među kojima se posebno izdvajaju sljedeće:

- bolje sagledavanje potreba mladih;
- usaglašavanje stavova različitih omladinskih organizacija i zajednički nastup prema općinskim vlastima čime se jača pregovaračka moć omladinskih organizacija;
- povećanje efikasnosti pregovaranja sa općinskim vlastima u cilju rješavanja problema mladih;
- povećanje vidljivosti i prepoznatljivosti sektora mladih u javnosti.

Promatrano iz perspektive Općine Živinice, osnivanje Vijeća mladih pružilo bi direktan kanal komuniciranja sa mladima te time omogućilo adekvatniju procjenu potreba mladih i najprikladniju alokaciju resursa namijenjenih zadovoljenju potreba mladih. Vodeći se informacijama i savjetima »iz prve ruke« finansijska sredstva Općine Živinice će biti efikasnije alocirana i to na način da najbolje odgovore stvarnim potrebama mladih.

U cilju jačanja institucionalnih kapaciteta provedbe politike prema mladima na području općine Živinice nameće se potreba za osnivanjem Vijeća mladih koje bi imalo savjetodavnu ulogu u implementaciji *Strategije prema mladima 2018. – 2023. godina*. Članovi Vijeća mladih bili bi predstavnici nevladinih udruženja mladih, studentskih udruženja, vijeća učenika srednjih škola i pomlatka političkih stranaka, a bili bi zaduženi za zastupanje interesa i potreba svih skupina mladih na nivou Općine Živinice i koordinaciju aktivnosti mladih. Za razliku od *ad hoc* ili kratkoročnog pristupa participacije mladih u procesima donošenja odluka, savjetovanje, kroz djelovanje Vijeća mladih, predstavlja strateški i planski pristup poticanja mladih da se uključe u politički, ekonomski i društveni život zajednice.

Uspjeh implementacije politike prema mladima na općinskom nivou zavisi od efikasnosti programa i mjera predviđenim Akcionim programom za mlade, ali i finansijskih sredstvima dostupnim za realizaciju projekata namijenjenih unapređenju položaja mladih. Uslijed navedenog, neophodno je analizirati budžet Općine Živinice.

Prema Zakonu o principima lokalne samouprave Federacije BiH, općina, kao jedinica lokalna samouprave, stiče prihod iz vlastitih izvora, od zajedničkih poreza te transfera i grantova iz budžeta viših nivoa vlasti. Vlastiti izvori sredstava općine su prihodi od vlastite imovine,

općinski porezi u skladu sa Zakonom, novčane kazne za prekršaje koje općina sama propiše, naknada za upotrebu javnih ili općinskih površina, naknade i takse za pružanje javnih usluga te drugi prihodi utvrđeni Zakonom.

Ukupna budžetska sredstva Općine Živinice u 2018. Iznose 23.069.786 KM U ukupnim izdacima Općine Živinice rashodi za opće javne usluge učestvuju sa 54,7%, rashodi za javni red i sigurnost sa 10,1% socijalnu skrb, 2,4% te stambene i zajedničke poslove 32,7%.

Strateško budžetiranje za potrebe implementacije Strategije prema mladima Općine Živinice 2018. – 2023. će pokazati iznos potrebnih sredstava koji treba osigurati za realizaciju Strategije, a očekivati je da će stepen realizacije direktno zavisiti od raspoloživih sredstava u Budžetu Općine Živinice, donatorskih izvora i individualnih projektnih aktivnosti. Prema dole navedenim pojedinačnim akcionim planovima, ovim Nacrtom Strategije za mlade predviđen je sljedeći sumarni budžet za prve tri godine realizacije Strategije:

Tabela 9. Projekcije budžeta za implementaciju Strategije prema mladima Općine Živinice 2018. – 2023.

STRATEŠKI PROGRAM/STRATEŠKI CILJ	2018. KM	2019. KM	2020. KM	2021. KM	2022. KM	2023. KM
MLADI OSTVARUJU EKONOMSKU I SOCIJALNU SIGURNOST	139.500	663.000	6333.000	6333.000	633.000	633.000
MLADI SU AKTIVNI GRAĐANI/KE KOJI AKTIVNO PROVODE SLOBODNO VRIJEME I DOPRINOSE RAZVOJU LOKALNE ZAJEDNICE	147.000	147.000	147.000	147.000	147.000	147.000
EFIKASAN INSTITUCIONALNI OKVIR ZA IMPLEMENTACIJU POLITIKE PREMA MLADIMA	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
UKUPNO	366.500	860.000	860.000	860.000	860.000	860.000

Na osnovu projekcije izdataka za finansiranje programa i projekata u okviru politike prema mladima, realizacija mjera, programa i aktivnosti ove Strategije je 4% ukupnih izdataka Općine Živinice u 2018.

3. ANALIZA POTREBA, PROBLEMA I MIŠLJENJA MLADIH NA PODRUČJU OPĆINE ŽIVINICE

3.1. Uzorak i metoda prikupljanja podataka

U svrhu prikupljanja podataka o potrebama, problemima i mišljenjima mladih na području Općine Živinice provedeno je *eksplorativno/izviđajno istraživanje* među populacijom mladih ljudi, dobi između 15 i 30 godina. Istraživanje je provedeno pomoću on-line ankete. Prednosti web ankete su u tome navedeni način popunjavanja anketnog upitnika može ujediniti postupke prikupljanja, unošenja, kontrole i ispravke podataka. Dodatno, istraživanje putem web-ankete dovodi do racionalizacije, smanjenja troškova i do poboljšanja kvalitete pojedinih postupaka obrade podataka i izračuna konačnih rezultata. Međutim, sa statističkog stajališta, jedan od najznačajnijih nedostataka web ankete je u nemogućnosti pribavljanja cjelovitog okvira za izbor uzorka ispitanika, što posljedično otežava izračun vjerovatnoće izbora jedinica koje ulaze u uzorak, te kontrolu reprezentativnosti uzorka. Uzimajući u obzir ključne prednosti prikupljanja podataka pomoću web-ankete, za potrebe ovog istraživanja korištena je neprobabilistička web-anketa u kojoj je poslat otvoreni poziv za učešće u ankete korisnicima Interneta putem Facebook-a i drugih društvenih mreža. Obzirom da neprobabilistička web-anketa umanjuje mogućnost generalizacije rezultata na cijelu populaciju, za potrebe ovog istraživanja korištena je e-mail anketa. E-mail anketa, kojom se definira okvir izbora ispitanika i odabire specifična populacija, pruža mogućnost kontrole vjerovatnoće izbora ispitanika u uzorak, te time stvara preduslove za generalizaciju rezultata sa uzorka na populaciju iz okvira.

Tabela 10. Sociodemografske karakteristike mladih osoba koje su učestvovalе u istraživanju

Spol	%	Najviši stepen završnog obrazovanja	%
Muški	50,5	Završena osnovna škola	13,3
Ženski	49,6	Srednja škola	53,7
Ukupno	100,0	Viša škola	4,7
Dobna grupa		Fakultet/ I ciklus studija	22,7
15 – 19	28,2	Magisterij/doktorat /II i III ciklus studija	5,6
20 – 24	35,6	Ukupno	100,0
25 – 30	36,2	Stambeni status	
Ukupno	100,0	Vlastiti stan/kuća	15,2
Socijalno-profesionalni status		Stan/kuća u vl. roditelja	73,9
Učenik-ica	26,3	Podstanarski stan/kuća, sa roditeljima	4,6
Student-ica	24,7	Podstanarski stan/kuća, odvojeno od roditelja	4,1
Zaposlen/a	20,3	Učenički/studentski dom	1,4
Nezaposlen/a	28,8	Nešto drugo	0,8
Ukupno	100,0	Ukupno	100,0

U periodu provođenja istraživanja (decembar 2017. – februar 2018.) 486 mladih osoba dobi između 15 i 30 godina je ispunilo anketu. Odabranih 6 sociodemografskih karakteristika ispitanika prikazano je u Tabeli 10. koja pruža informaciju o strukturi uzorka mladih.

Podaci o sociodemografskih karakteristikama ispitanika ukazuju:

- da su u uzorku ispitanika relativno ravnomjerno zastupljene sve dobne skupine mladih osoba (15 – 19 godina; 20 – 24 godina i 25 – 30 godina);
- da su s obzirom na socijalno-profesionalni status u uzorku ravnomjerno zastupljeni učenici/ice (26,3%), studenti/ice (24,7%) zaposlene mlade osobe (20,3%) u nezaposlene mlade osobe (28,8%).
- da više od polovine ispitanika ima završenu srednju školu, a trećina je stekla diplomu na nekoj od visokoškolskih ustanova/fakulteta;
- da obzirom na stambeni status, dominiraju mlade osobe koji žive u stanu/kući, zajedno sa roditeljima (73,9%).

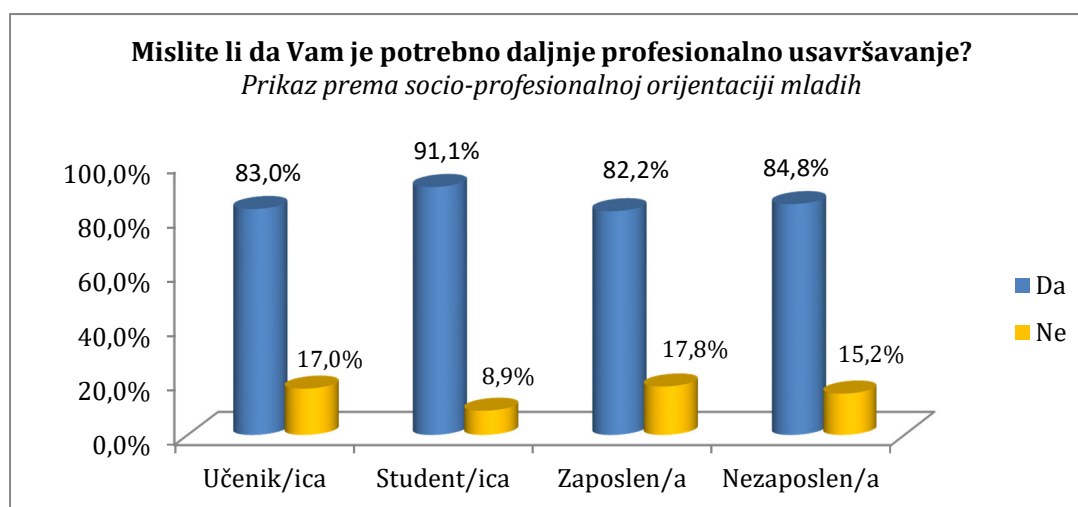
3.2. Analiza rezultata istraživanja

U nastavku su prezentirani ključni nalazi istraživanja po pojedinim tematskim oblastima: (1) obrazovanje i tržište rada; (2) socijalni položaj, zdravstveni položaj i društvena uključenost; (3) učešće u javnom životu; (4) slobodno vrijeme i (5) informisanje i mobilnost

3.2.1. Obrazovanje i tržište rada

Velika većina ispitanika u ukupnom uzorku (85,7%) iskazalo je potrebu za daljnjim profesionalnim usavršavanjem putem različitih oblika neformalnog obrazovanja (npr. edukacija, radionice, trening i predavanja o nizu različitih tema). Značajne razlike o učešću mladih u različitim oblicima neformalnog obrazovanja nisu zabilježene između kategorija mladih osoba različite socio-profesionalne orijentacije.

Slika 4. Potreba mladih za dodatnim usavršavanjem

Među programima neformalnog obrazovanja, najveći broj mladih iskazao je interes za programima u oblasti informatike i programiranja (33,7%) te programima iz oblasti preduzetništva i poslovne ekonomije (30,9%). Također, mladi su iskazali interes za dodatnim usavršavanjem u različitim oblastima kao što su zdravlje, umjetnosti i kulture te učenje stranih jezika. Navedeno ukazuje na činjenicu da su mladi svjesni važnosti neformalnog obrazovanja, koji će im omogućiti sticanje dodatnih znanja i vještina kako bi postali konkurentni na tržištu rada po završetku formalnog obrazovanja.

Obzirom da se u BiH od perioda uvođenja tzv. bolonjskog sistema i eksterne mature učestalije nego ranije govori o nezadovoljstvu mladih i ostalih učesnika obrazovnog procesa, ispitan je nivo zadovoljstva i nezadovoljstva mladih kvalitetom formalnog obrazovanja, nezavisno od toga po kojim su se pravilima ili kada mladi školovali ili se školuju. Obzirom da procjena kvalitete formalnog sistema obrazovanja obuhvata ocjenu niza različitih elemenata, u ovom istraživanju fokus je bio na ocjeni percipiranog kvaliteta usklađenosti formalnog sistema obrazovanja sa zahtjevima tržišta rada.

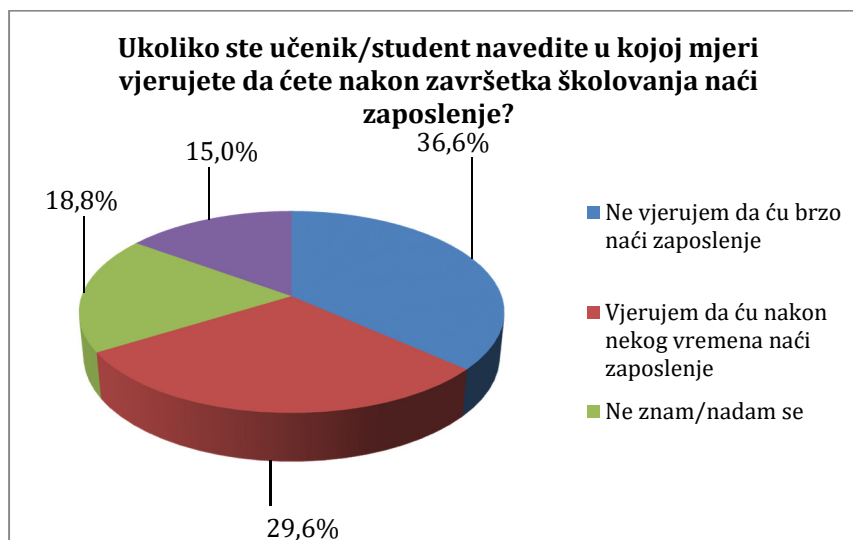
Kvalitet usklađenost sistema obrazovanja sa zahtjevima tržišta rada, ispitanici su ocjenjivali na skali od 1 („veoma loše“) do 5 („odlično“), a zabilježena prosječna ocjena u uzorku je 1,89. Rezultati analize varijanse (ANOVA) potvrdili su postojanje statistički značajne razlike u percipiranom nivou kvaliteta usklađenosti sistema formalnog obrazovanja sa zahtjevima na tržištu među ispitanicima različitih socio-profesionalnih statusa. Post-hoc analizama (Bonfferoni test) utvrđeno je da postoje značajne razlike između skupine učenika/ica i ostalih mladih (studenti/ce, zaposleni, nezaposleni). Naime, utvrđeno je da je percipirani nivo usklađenosti sistema formalnog obrazovanja sa zahtjevima tržišta rada viši kod skupine učenika/ice nego kod ostalih skupina mladih. Statistički značajne razlike nisu pronađene među skupinom „studenti“, „zaposleni“ i „nezaposleni“ ($p > 0,05$).

Tabela 11. Percipirani kvalitet usklađenosti formalnog obrazovanja sa zahtjevima tržišta rada

Socio-profesionalni status	Srednja vrij. (M)	St. devijacija	St.greška
Učenik/ica	2,28	1,042	0,112
Student/ica	1,81	0,861	0,093
Zaposlen/a	1,81	0,814	0,102
Nezaposlen/a	1,89	0,743	0,079
Ukupno	1,89	0.905	0,050

Percepcija mladih o brzini pronalaska posla po završetku školovanja mjerena je na poduzorku mladih koji se nalazi u procesu obrazovanja – učenika i studenata, koji čine 51% ukupnog uzorka mladih. Dvije trećine učenika i studenata pokazuju se kao veći ili manji optimisti, jer smatraju da će brzo ili nakon nekog vremena uspjeti pronaći posao, dok ostali iskazuju sumnju da će uspješno pronaći zaposlenje.

Slika 5. Uvjerenja mladih o prilikama za pronalazak zaposlenja

U cilju sveobuhvatnog uvida u status mladih na tržištu rada važno je prikazati obrazovnu strukturu zaposlenih i nezaposlenih mladih osoba.

Tabela 12. Obrazovna struktura zaposlenih i nezaposlenih mladih osoba

	Osnovna škola	Srednja škola	Viša škola	VSS – I ciklus	VSS – I II ciklus	Ukupno
Zaposlen/a	0%	43,2%	8,1%	33,8%	14,9%	100,0 %
Nezaposlen/a	1,9%	56,3%	6,8%	31,3%	3,9%	100,0%

Od ukupnog broja zaposlenih mladih osoba koji su učestvovali u istraživanju, gotovo jedna polovina ima srednju stručnu spremu, a jedna trećina ima visoku stručnu spremu (završen I ciklus studija na visokoškolskoj ustanovi).

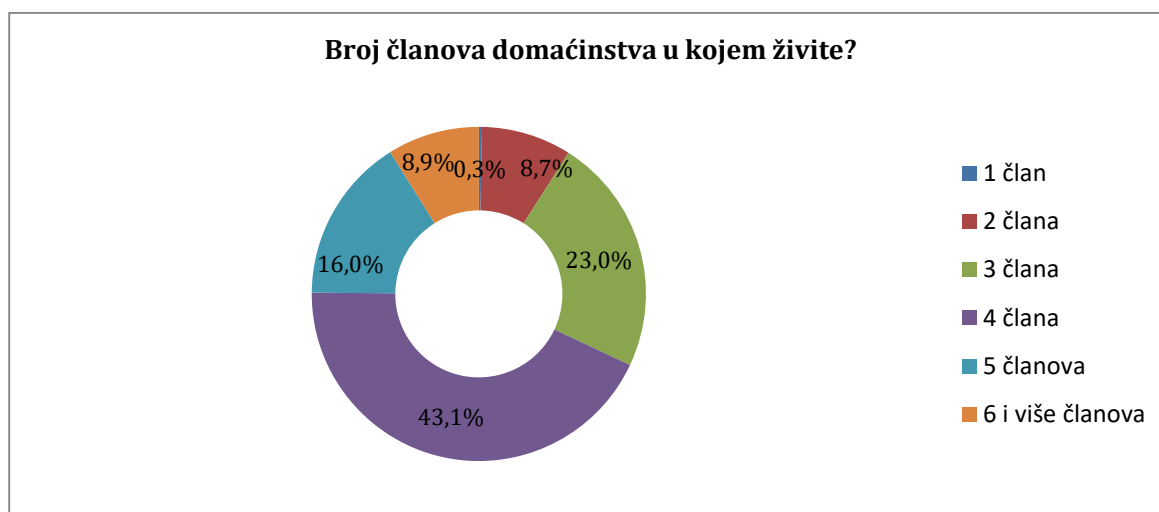
Najveći procent nezaposlenih mladih zabilježen je među mladim osobama sa završenom srednjom školom (56,3%), potom među mladima visokoobrazovanih profila (31,3%) te mladih koji imaju završenu višu školu (6,8%). Ukoliko se usporede navedeni podaci sa podacima o obrazovnoj strukturi zaposlenih mladih, može se uočiti da ne postoji značajna razlika u obrazovnoj strukturi zaposlenih i nezaposlenih mladih osoba koji su učestvovali u istraživanju. Ipak, obrazovna struktura nezaposlenih mladih osoba ukazuje da je problem nezaposlenosti mladih posebno izražen među populacijom mladih koji nakon završenog srednjoškolskog obrazovanja napuštaju sistem formalnog obrazovanja i ulaze na tržište rada. Iako je učešće akademski obrazovanih mladih osoba u ukupnoj nezaposlenosti mladih relativno visoko (31,3%), taj udio je proporcionalan udjelu ove grupe mladih osoba u ukupnoj zaposlenosti mladih osoba (33,8%).

Osim obrazovne strukture, značajno je utvrditi i koliko dugo nezaposlene mlade osobe na zaposlenje. Na temelju dobivenih rezultata, jedna četvrtina mladih nezaposlenih osoba čeka na zaposlenje više od tri godine. Od ukupnog broja nezaposlenih mladih osoba, 17,7% čeka na zaposlenje manje od godinu dana, a 16,7% između jedne i tri godine. Alarmantan je podatak prema kojem gotovo polovina nezaposlenih mladih osoba (41,1%) trenutno ne traži zaposlenje.

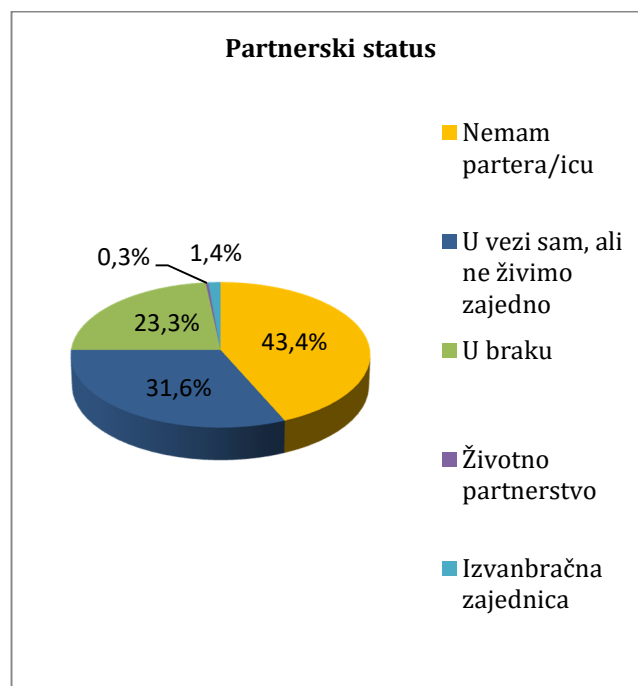
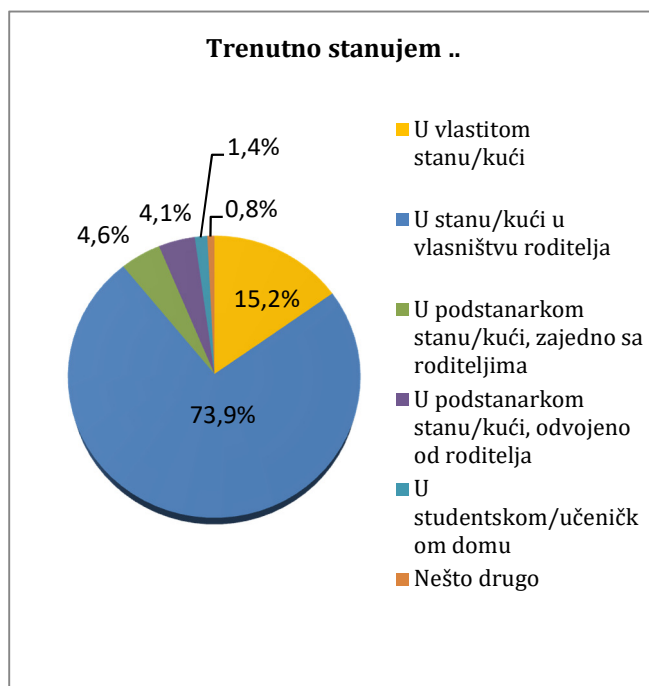
3.2.2. Socijalni položaj, zdravstveni položaj i društvena uključenost

Na Slici 6. prikazana je jedna od osnovnih varijabli u analizi socio-ekonomskog položaja mladih – veličina domaćinstva u kojem mlade osobe žive. Dvije trećine mladih (66,1%) žive u „tipičnim“ domaćinstvima sa tri ili četiri člana, dok je najmanji broj onih koji žive sami (0,3%), Velika većina mladih (73,9%) živi u stanu/kući u vlasništvu roditelja i nije stupilo niti u bračnu niti u neformalnu zajednicu (kohabitacija). Ovi podaci potvrđuju tezu o „produljenoj mladosti“ (kasnijim osamostaljivanjem), te kao takvi ne iznenađuju.

Slika 6. Veličina domaćinstva u kojem mlade osobe žive

Slika 7. Stambeni i bračni status mladih

Bitna odrednica socijalnog položaja mladih jeste i stepen u kojem mlade osobe doprinose budžetu domaćinstva. Prema dobivenim rezultatima, više od trećine učenika/ica (39,8%) i studenata/ica (44,4%) povremeno doprinose budžetu domaćinstva u kojem žive. Gotovo polovina nezaposlenih mladih osoba (45,2%) povremeno doprinosi budžetu domaćinstva. Zabrinjavajući je podatak da 39,4% nezaposlenih mladih osoba uopće ne ostvaruje vlastiti prihod, te je finansijski zavisno od novčane pomoći drugih osoba ili institucija.

Tabela 13. Doprinos mladih budžetu domaćinstva

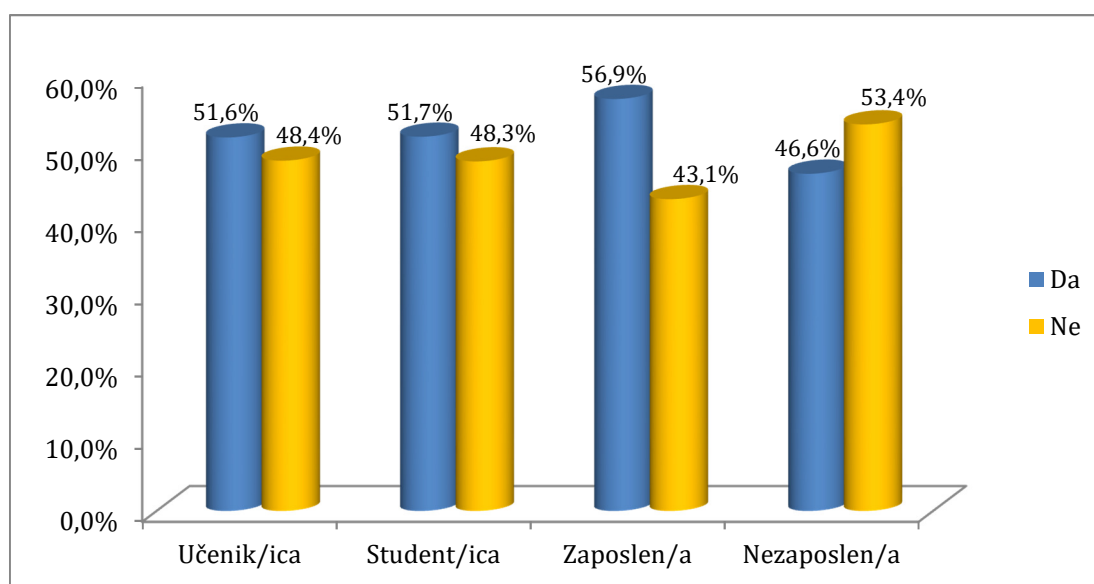
Da li doprinosite budžetu domaćinstva?				
	Učenik/ica	Student/ica	Zaposlen/a	Nezaposlen/a
Ne	51,7%	41,1%	2,7%	39,4%
Da, redovno	7,5%	14,4%	84,9%	15,4%
Da, povremeno	39,8%	44,4%	12,3%	45,2%
UKUPNO	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Podaci o finansijskoj (ne)samostalnosti mladih osoba ukazuju na potrebu za poduzimanjem mjera aktivne politike zapošljavanja sa ciljem širenja participacije mladih na tržištu rada.

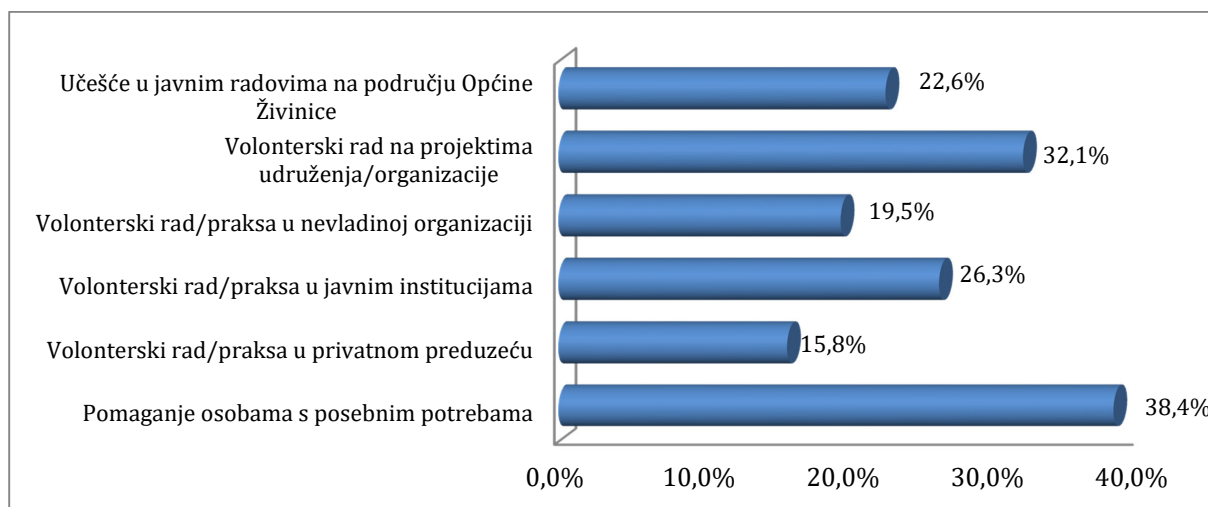
3.2.3. Učešće mladih u javnom životu

Rezultati istraživanja ukazuju da je polovina mladih osoba obavljala dobrovoljni (volonterski) rad tokom posljednjih 12 mjeseci. Upotrebom hi-kvadrat testa nije pronađena statistički značajna razlika u sklonosti mladih osoba prema dobrovoljnom radu u zavisnosti od spolne i socio-profesionalne orijentacije mladih (učenik/ica, student/ica, zaposlen/a, nezaposlen/a).

Slika 8. Učešće mladih u volonterskom radu, prema socio-profesionalnoj orijentaciji

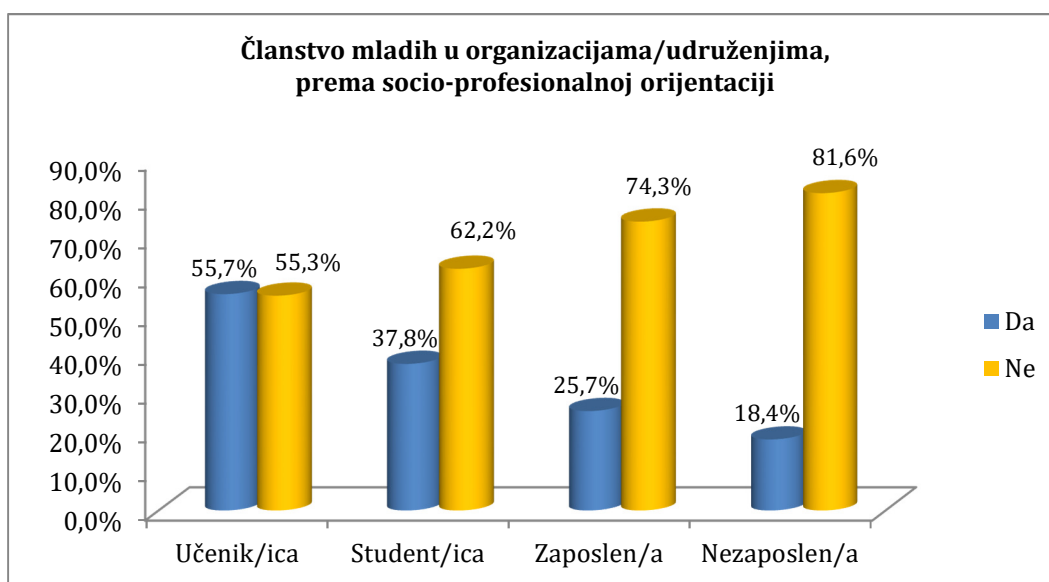

Slika 9. Vrste volonterskog angažmana mladih

Poslovi na kojima su anketirane mlade osobe volontirale, uglavnom se odnose na aktivnosti pružanja podrške/pomoći osobama s posebnim potrebama (38,4%) te volonterskom radu u pripremi i realizaciji projekata udruženja/organizacija (32,1%). Iako volontiranje predstavlja priliku za sticanje novih radnih iskustava, relativno nizak postotak volontera je iskusio rad u privatnom sektoru (15,8%). Javni radovi u lokalnoj zajednici, volonterski rad u nevladinim organizacijama i javnim institucijama privukao je svakog petog volontera, što ukazuje da mladi volonteri iskazuju sklonost ka strukturiranom volonterskom radu.

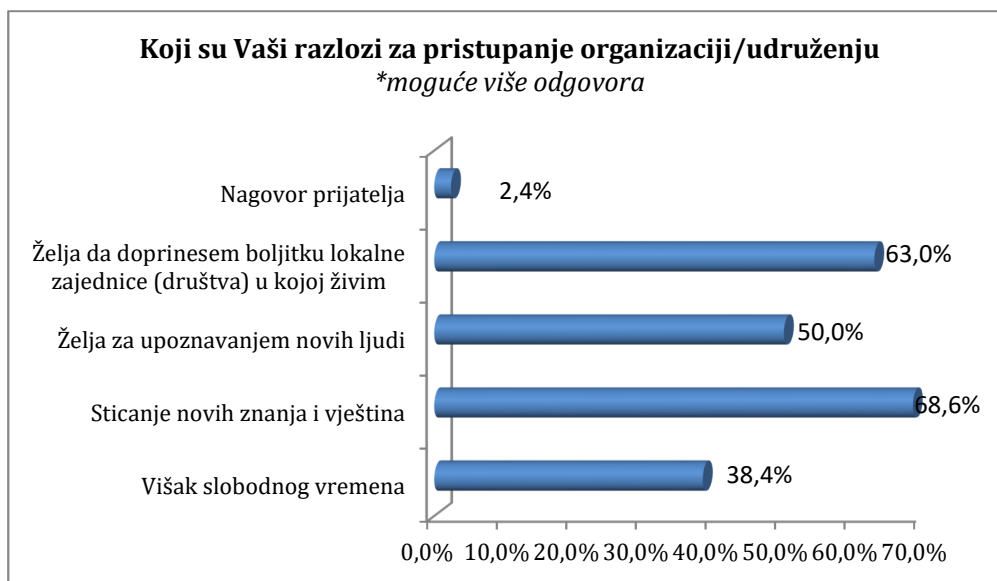
Slika 10. Članstvo mladih u organizacijama/udruženjima

Jedna trećina anketiranih mladih osoba je član određene organizacije/udruženja zainteresovanih za rad i/ili pružanje pomoći u oblasti kulture, sporta te poticanja mladih na

aktivno uključivanje u zajednicu, kreiranje programa za bolju zajednicu te proaktivno djelovanje mladih. Upotrebom hi-kvadrat testa uočene su statistički značajne razlike u pogledu uključenosti mladih osoba u rad organizacija/udruženja, u zavisnosti od socio-profesionalne orijentacije mladih. Dobiveni rezultati ukazuju da su učenici/e skupina mladih koja iskazuje najveću spremnost da se uključi rad u organizacija/udruženja za mlade i organizacijama/udruženjima koja se bave pitanjima mladih. Najmanji interes za članstvo u organizacijama/udruženjima za mlade iskazan je među nezaposlenim mladim osobama.

Slika 11. Motivi mladih za članstvo u organizaciji/udruženju

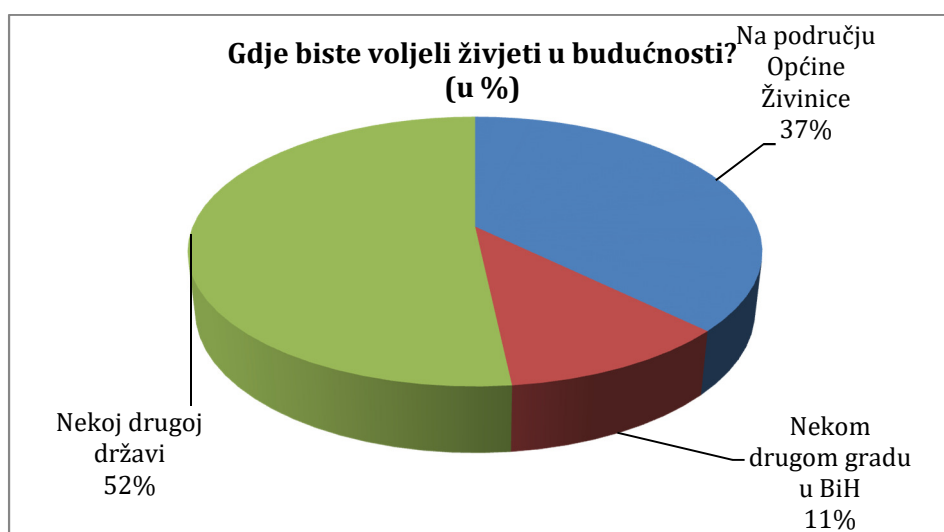

Prema rezultatima istraživanja, trećina mladih osoba je odlučila da se uključi u rad udruženja/organizacija radi personalnog razvoja (sticanje novih znanja i vještina), ali i doprinosa razvoju lokalne zajednice. Dobiveni rezultati ukazuju na vrijednosne orijentacije mladih koje su očekivane u razvojnom stadiju u kojemu se trenutačno nalaze (prosječna dob ispitanika je $M=22,6$), kao i na činjenicu da je 50% ispitanika još uvijek u procesu školovanja (učenik/ica 26,3%; student/ica 24,7%). U prvi plan su izišle vrijednosti koje "upućuju na razvijenu samosvijest o važnosti vlastitog integriteta i personalnog razvoja kojom je usko povezano i samopoštovanje koje se nalazi u podlozi mnogih životnih odluka s kojima su mladi već suočeni ili im tek predstoje. Istovremeno, anketirane mlade osobe iskazale su i vrijednosti altruizma, jer je „želja da se doprinese boljitku lokalne zajednice (društva) u kojoj živim“ rangirana na 2. Poziciju među ključnim razlozima za pristupanje organizaciji/udruženju. Također, upoznavanje novih ljudi odnosno stvaranje i održavanje društvenih mreža jedan od ključnih motiva za pristupanje organizaciji/udruženju za polovinu anketiranih ispitanika.

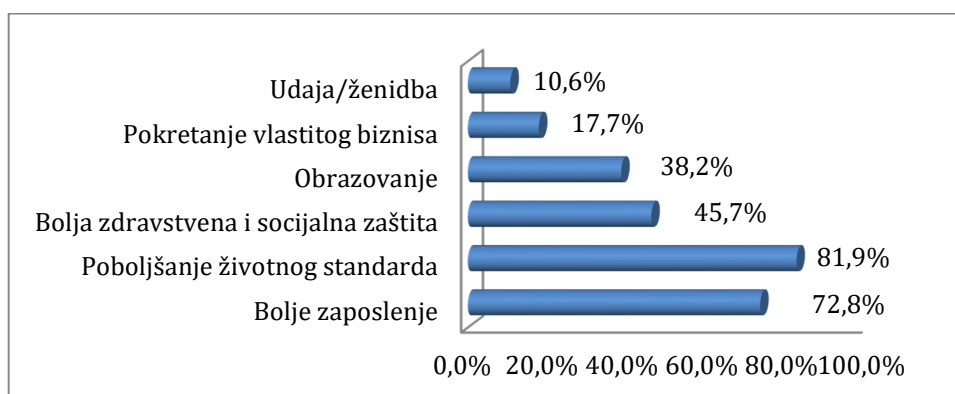
3.2.4. Mobilnost i infomisanje mladih

U kontekstu provedenog istraživanja, ispitanicima je postavljen set pitanja o potencijalnim težnjama za promjenom mjesta boravka u zemlji i izvan nje, te korespondirajućim motivima i preferiranim zemljama emigracije.

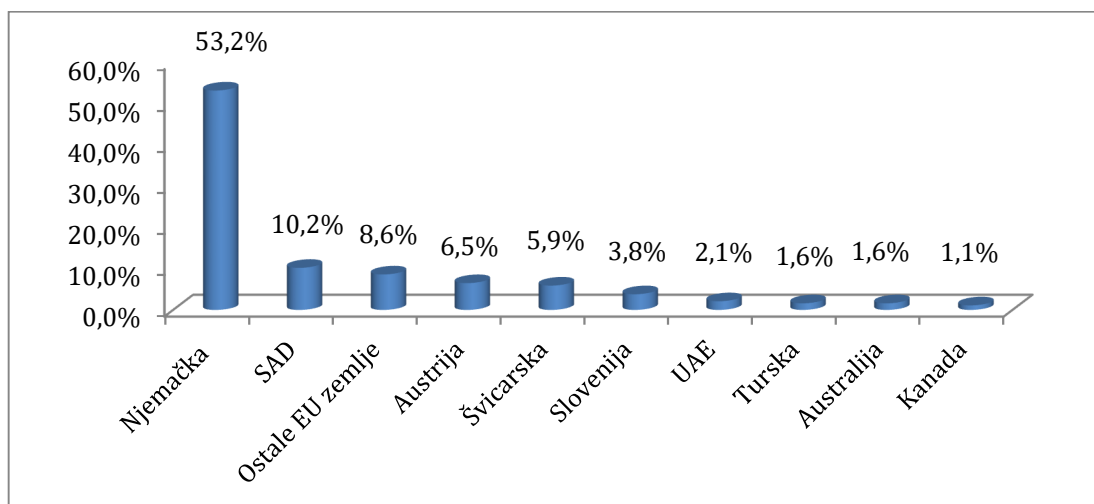
Prema dobivenim rezultatima, preovladavajuća većina mladih iskazala je želju za migracijom u druge zemlje (52%). Svaka deseta mlada osoba koja je učestvovala u istraživanju iskazala je želju za preseljenjem u neki drugi grad u BiH. Kod jedne trećine mladih osoba koji su učestvovali u istraživanju (37%) ne postoji težnja/želja za promjenom mjesta življenja.

S obzirom na društvenu stvarnost konotiranu stagnacijom u društveno-ekonomskom razvoju, političkom nestabilnošću i rastućom nezaposlenošću među mladima, razumljivo je zašto su motivi koji pokreću mlade osobe na migraciju isključivo ekonomsko-socijalne prirode. Prema rezultatima istraživanja, top 5 ključnih motiva za migraciju mladih su: poboljšanje životnog standarda, bolje zaposlenje, bolja zdravstvena i socijalna zaštita, obrazovanje te pokretanje vlastitog biznisa.

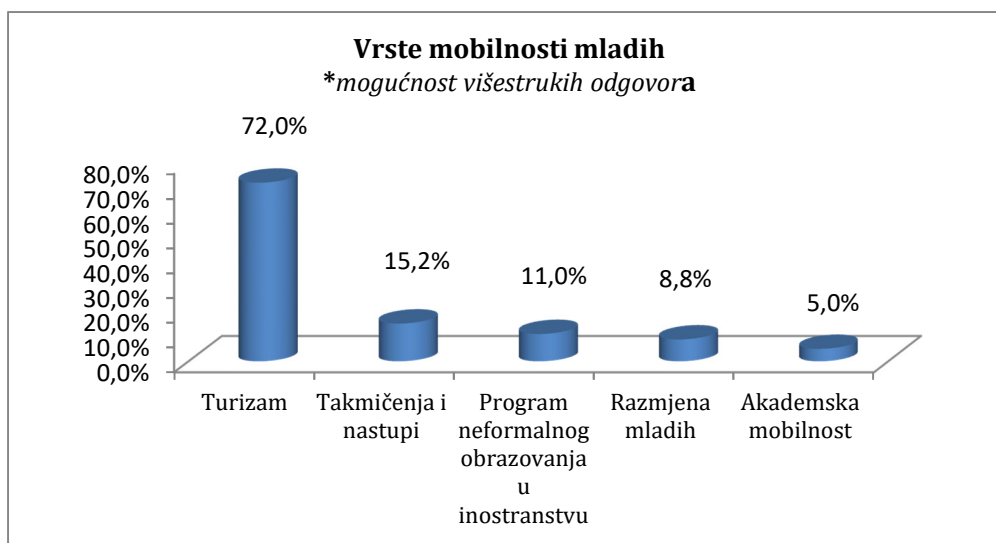
Kada je riječ o preferiranoj zemlji emigracije, na prvoj poziciji je Njemačka (53,2%), potom slijede Sjedinjene Američke Države (10,2%), ostale zemlje članice EU (8,6%) i Austrija (6,5%).

Gravitiranje mladih osoba prema Njemačkoj može se djelimično objasniti percepcijom mladih o ekonomski prosperitetu njemačkog društva i uvjerenja da će takvo društvo zadovoljiti očekivanja potencijalnih useljenika u oblasti zapošljavanja, socijalne i zdravstvene zaštite, i sl. S druge strane, ne treba zanemariti ni značaj relativno stabilnih i manje-više čvrstih mreža srodnika i/ili prijatelja u Njemačkoj koji mogu pružiti podršku i inicijalnu pomoć u savladavanju migrantskih izazova života u dijaspori.

Kada je riječ o mladim ljudima koji su iskazali težnju/želju za preseljenjem u drugi grad u BiH, 61,1% je iskazalo želju za preseljenjem u Sarajevo, 25,6% u Tuzlu te 10,3% u ostale gradove/mjesta u Federaciji BiH.

Slika 12. Vrste mobilnosti mladih

Od ukupnog broja anketiranih mladih osoba, 15% nikada nije bilo u inostranstvu. Najveći broj putovanja u inostranstvo odnosi se na turističku mobilnost mladih uključujući ljetovanja, zimovanja i školske i studentske ekurzije u inostranstvu. Tek 5% mladih izjavilo je da je bilo

uključeno u programe akademske mobilnosti, a svaka deseta mlada osoba pohađale je programe neformalnog obrazovanja u inostranstvu.

3.2.5. Slobodno vrijeme mladih

Slobodno vrijeme i način života mladih u ovom istraživanju ispitani su setom varijabli koje daju osnovni uvid u njihov svakodnevni život. Svrha ovog dijela upitnika bila je identificirati obrasce ponašanja kao i stavove koji pružaju dodatne informacije o načinu na koji mladi provode svoje slobodno vrijeme.

Tabela 14. Slobodno vrijeme mladih

Aktivnosti u slobodno vrijeme	Nikada	Rijetko (2-3 puta mjesečno)	Povremeno (2-3 puta sedmično)	Svakodnevno
Educiram se i "radim na sebi"	5,4%	19,6%	28,6%	46,4%
Putujem	17,4%	60,4%	14,1%	8,1%
Posjećujem seminare i razne vrste edukacija	52,9%	36,8%	2,8%	7,5%
Učim strane jezike	15,4%	29,0%	24,6%	31,0%
Bavim se kulturnim aktivnostima u udruženjima	46,3%	28,7%	16,3%	8,7%
Posjećujem sportska događanja	29,0%	42,5%	15,9%	12,6%
Idem na kino predstave	35,3%	44,0%	17,3%	3,4%
Idem u pozorište	51,6%	35,7%	9,9%	2,8%
Idem na koncerte	33,2%	49,2%	13,8%	4,7%
Izlazim u kafiće	14,2%	33,5%	32,6%	19,7%
Čitam knjige	10,9%	27,8%	31,1%	30,2%
Slušam muziku	4,5%	11,1%	22,2%	62,2%
Gledam TV	7,2%	14,5%	27,1%	51,2%
Učestvujem u igrama na sreću (loto, kladionica, sportska prognoza)	83,6%	10,2%	3,7%	2,5%
Posjećujem umjetničke izložbe	69,1%	22,8%	6,3%	1,8%
Posjećujem javne tribine	57,5%	31,4%	8,5%	2,6%
Igram kompjuterske igre	55,9%	19,4%	11,3%	13,4%
Provodim vrijeme na Internetu (Facebook, Youtube,..)	2,4%	11,7%	17,8%	68,1%
Bavim se sportom	21,7%	33,0%	23,9%	21,4%
Bavim se političkim aktivnostima	68,0%	20,3%	8,2%	3,5%
Bavim se volonterskim i humanitarnim radom	37,3%	35,7%	15,2%	11,8%
Idem na izlete	7,7%	41,8%	33,7%	16,8%
Družim se s prijateljima	1,5%	9,8%	28,9%	59,8%

Rezultati potvrđuju da je slobodno vrijeme mladih dominantno ispunjeno druženjem sa prijateljima i raznim medijski posredovanim sadržajima, posebno sadržajima dostupnim na društvenim mrežama (Facebook). Intelektualne aktivnosti i zahtjevnije fizičke aktivnosti (npr. aktivno bavljenje sportom) značajan su dio slobodnog vremena tek manjeg dijela generacije mladih.

U svrhu utvrđivanja stilova slobodnog vremena mladih, 23 varijabli, koje opisuju interes mladih za pojedine sadržaje aktivnosti slobodnog vremena, svedene su na četiri latentna faktora. Prvi faktor uključuje društvene, kulturne i obrazovne sadržaje pa je u skladu sa tim ovaj faktor označen kao *kulturna orijentacija*. Drugi faktor je imenovan kao *orijentacija na dokolicu* jer uključuje sadržaje odmora, razonode, zabave, želje za druženjem sa prijateljima i stalne komunikacije sa drugim mladima putem društvenih mreža. Treći faktor, odnosno stil organizovanja slobodnog vremena uključuje učešće u sportskim aktivnostima (aktivno bavljenje sportom) i praćenje sportskih događaja te je označen kao *orijentacija na sport*. U ovaj faktor također su uključeni aktivnosti igranja igara na sreću i igranje kompjuterskih igara, jer također mogu biti usmjerene na sport i takmičenje (sportske kladionice). Četvrti stil organizovanja slobodnog vremena uključuje političke aktivnost, aktivnosti volonterskog rada i učešće u javnim tribinama te je imenovan kao *orijentacija na aktivizam*.

3.2.6. Zadovoljstvo mladih kvalitetom života

Kvalitet života mladih se može analizirati s različitih aspekata budući da fenomen kvaliteta života u sebi ujedinjuje brojne specifičnosti i odnosi se na različita područja života. Kvalitet života nesumnjivo određen vanjskim uslovima (materijalnim, fizičkim, sigurnosnim, ekološkim), socijalnom organizacijom društva, pripadnošću pojedinoj društvenoj grupi i brojnim drugim okolnostima. Istraživanjem kvaliteta života bave se teoretičari raznovrsnih profesionalnih orijentacija. Stručnjaci se pojmom kvalitet života koriste u različitim značenjima, koja obilno obuhvataju samo jedan od aspekata tog fenomena. U ekonomiji je, primjerice, ovaj pojam sinonim za životni standard, dok se u sociologiji pojam kvaliteta života koristi kako bi se naglasila potreba za cjelovitim pristupom društvenom razvoju, sagledala socijalna komponenta razvoja, procijenila pravedna raspodjela materijalnih i nematerijalnih dobara među svim slojevima stanovništva i sl. S psihološkog stajališta, kvalitet života je kompleksan, sintetički doživljaj zadovoljstva/nezadovoljstva životom, koji nastaje svojevrsnom permanentnom evaluacijom i reevaluacijom kvalitete življenja pojedinaca u različitim područjima, kao što su: posao, socijalna aktivnost, međuljudski odnosi, emocionalne veze, i sl. Drugačije rečeno, pojedinac procjenjuje svoju kvalitetu života na osnovu doživljaja uspješnosti različitih životnih uloga: uloge roditelja, bračnog partnera, djeteta, ili uloga vezanih za društvene aktivnosti, zanimanje, način provođenja slobodnog vremena, političko opredjeljenje i slično (Krizmanić i Kolesarić, 1989).

Prema tome, kvaliteta života obuhvata subjektivni osjećaj zadovoljstva kojeg je moguće procijeniti na nekoj skali te objektivne uslove koje dovode do tog zadovoljstva, a koji se mogu empirijski istraživati. Indikatorima kvalitete života najčešće se smatraju: zdravstveni status, kvalitet obrazovanja, uslovi rada (zaposlenost), kvalitet stanovanja, ishrane, odijevanja i slobodnog vremena, te nivo socijalne sigurnosti i ljudske slobode (Lay, 1991).

Kvalitet života mladih u predmetnom istraživanju opisan je varijablama koje se odnose na infrastrukturne resurse („hard“ infrastruktura), dostupnost javnih usluga i službi podrške kvaliteti života mladih („soft“ infrastruktura), obrazovanje i slobodno vrijeme mladih i poduzetništvo mladih. Osnova ovog pristupa nalazi se u sistemskoj teoriji ljudskog razvoja

(Boemmel, Briscoe, 2001) koja uporišta pozitivnog razvoja prepoznaje u mikrosistemima (porodica, škola, vršnjaci), mezosistemima (odnos između više sistema: porodica – škola; porodica – vršnjaci), egzosistemima (slobodno vrijeme mladih.) i makrosistemima (šira lokalna zajednica, širi društveni uslovi).

Tabela 15. Zadovoljstvo mladih kvalitetom života („hard“ infrastruktura)

„HARD INFRASTRUKTURA“				
	Socio-profesionalni status	Srednja vrij.	St. Devijacija	St.greška
Uslovi stanovanja	Učenik/ica	3.01*	.843	.092
	Student/ica	2.72	.939	.104
	Zaposlen/a	2.61	.937	.114
	Nezaposlen/a	2.47	.962	.098
	Total	2.70	.940	.052
Dostupnost usluga potrebnih za svakodnevni život (npr. usluge vodosnabdjevanja, električne energije, plina, telekomunikacijskih usluga, bankarskih usluga i sl.)	Učenik/ica	3.05	1.058	.111
	Student/ica	2.96	1.033	.109
	Zaposlen/a	2.84	1.016	.123
	Nezaposlen/a	2.82	1.031	.106
	Total	2.92	1.036	.056
Kvalitet javnog saobraćaja unutar Općine Živinice	Učenik/ica	2.36*	.930	.095
	Student/ica	2.12	.897	.095
	Zaposlen/a	2.20	1.158	.135
	Nezaposlen/a	2.10	.990	.097
	Total	2.20	.991	.052
Kvalitet saobraćajne povezanosti Općine Živinice sa drugim gradovima u BiH	Učenik/ica	2.88	.987	.105
	Student/ica	2.83	.874	.093
	Zaposlen/a	2.60	1.055	.126
	Nezaposlen/a	2.61	1.011	.105
	Total	2.74	.984	.053

Mladi ljudi koji su učestvovali u istraživanju, elemente „hard“ infrastrukture ocijenili su s ocjenama u rasponu od 2.20 (kvaliteta javnog saobraćaja unutar Općine Živinice) do 2,92 (dostupnost usluga potrebnih za svakodnevni život). Posmatrano prema socio-profesionalnom statusu mladih, zabilježene su statistički značajne razlike u ocjeni uslova stanovanja između učenika/ica i nezaposlenih mladih osoba. Viši nivo percipiranog kvaliteta uslova stanovanja među skupinom učenika/ica u odnosu na skupinu nezaposlenih mladih osoba može se objasniti činjenicom da je riječ o mladim osobama mlađe životne dobi koji još uvijek ne iskazuju težnju/želju za osamostaljivanjem i napuštanjem roditeljskog stana/kuće.

Tabela 16. Zadovoljstvo mladih kvalitetom života („soft“ infrastruktura)

„SOFT“ INFRASTRUKTURA (DOSTUPNOST JAVNIH USLUHA I SLUŽBI ZA PODRŠKU KVALITETI ŽIVOTA MLADIH)				
	Socio-profesionalni status	Srednja vrij.	St. devijacija	St. Greška
Kvaliteta zdravstvene zaštite	Učenik/ica	2.56*	.938	.097
	Student/ica	2.20	.889	.094
	Zaposlen/a	2.06	.976	.117

	Nezaposlen/a	1.91	.793	.079
	Total	2.18	.925	.049
Kvaliteta socijalne zaštite	Učenik/ica	2.29	.944	.098
	Student/ica	2.14	.774	.084
	Zaposlen/a	1.90	.843	.101
	Nezaposlen/a	1.73	.685	.070
	Total	2.02	.841	.045
Sigurnost na području općine Živinice	Učenik/ica	2.59	1.045	.108
	Student/ica	2.63	.901	.096
	Zaposlen/a	2.54	1.051	.127
	Nezaposlen/a	2.28	1.007	.103
	Total	2.50	1.006	.054
Efikasnost lokalnih vlasti	Učenik/ica	2.36	.952	.102
	Student/ica	2.15	.899	.095
	Zaposlen/a	1.79	.862	.105
	Nezaposlen/a	1.72	.795	.082
	Total	2.01	.913	.050
Ponuda dodatnih i vanškolskih sadržaja za mlade	Učenik/ica	2.36	1.052	.112
	Student/ica	2.10	.903	.097
	Zaposlen/a	1.97	.803	.099
	Nezaposlen/a	2.09	.858	.092
	Total	2.14	.922	.051

Mladi ljudi koji su učestvovali u istraživanju, elemente „soft“ infrastrukture ocijenili su s ocjenama u rasponu od 2,01 (efikasnost lokalnih vlasti) do 2,18 (kvalitet zdravstvene zaštite). Posmatrano prema socio-profesionalnom statusu mladih, zabilježene su statistički značajne razlike u ocjeni tri indikatora (kvaliteta zdravstvene zaštite, kvaliteta socijalne zaštite i efikasnost lokalnih vlasti) između skupine učenika/ca i ostalih skupina mladih (studenti/ice, zaposleni, nezaposleni).

Elementi sistema formalnog i neformalnog obrazovanja ocijenjeni su u rasponu od 2,60 (mogućnost neformalnog obrazovanja) do 2,95 (osnovno obrazovanje). Statistički značajne razlike između pojedinih skupina mladih zabilježene su kod ocjene predškolskog obrazovanja (učenici/ice vs. ostale skupine mladih), osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja (učenici/ce vs. nezaposleni), te prilika za neformalno obrazovanje (učenici/ce vs. ostale skupine mladih).

Tabela 17. Zadovoljstvo mladih kvalitetom života (oblast obrazovanja)

OBRAZOVANJE				
	Socio-profesionalni status	Srednja vrij.	St. devijacija	St. greška
Predškolsko obrazovanje (jaslice, vrtići)	Učenik/ica	3.19	1.059	.112
	Student/ica	2.89	.900	.098
	Zaposlen/a	2.72	.927	.115
	Nezaposlen/a	2.70	.949	.099
	Total	2.89	.980	.054
Osnovno obrazovanje	Učenik/ica	3.22	1.194	.124
	Student/ica	2.91	.967	.103
	Zaposlen/a	2.99	.978	.118
	Nezaposlen/a	2.71	.957	.099

	Total	2.95	1.045	.056
Srednjoškolsko obrazovanje	Učenik/ica	3.04	1.237	.130
	Student/ica	2.65	1.125	.121
	Zaposlen/a	2.90	.949	.115
	Nezaposlen/a	2.59	1.007	.105
	Total	2.79	1.105	.060
Mogućnost neformalnog obrazovanja	Učenik/ica	3.13	1.076	.115
	Student/ica	2.35	.908	.100
	Zaposlen/a	2.45	1.004	.123
	Nezaposlen/a	2.43	.956	.100
	Total	2.60	1.034	.057

Kada je riječ o ocjeni sadržaja koji pružaju priliku mladima da korisno provode svoje slobodno vrijeme, kvalitet sportskih sadržaja ocijenjen je s ocjenom 2,76, kvalitet sadržaja iz oblasti kulture s ocjenom 2,39, a poduzetnička klima odnosno podsticajno okruženje za razvoj vlastitog biznisa s ocjenom 2,05.

Tabela 18. Zadovoljstvo mladih kvalitetom života (oblast slobodno vrijeme i preduzetništvo mladih)

SLOBODNO VRIJEME I PREDUZETNIŠTVO MLADIH				
	Socio-profesionalni status	Srednja vrij.	St. devijacija	St. greška
Kulturni sadržaji	Učenik/ica	2.80	1.084	.116
	Student/ica	2.31	.919	.099
	Zaposlen/a	2.14	.827	.103
	Nezaposlen/a	2.26	.936	.098
	Total	2.39	.982	.054
Sportski sadržaji	Učenik/ica	2.97	1.075	.113
	Student/ica	2.89	1.055	.112
	Zaposlen/a	2.50	.922	.112
	Nezaposlen/a	2.61	.973	.103
	Total	2.76	1.026	.056
Poduzetnička klima /okruženje za pokretanje biznisa	Učenik/ica	2.34	1.119	.121
	Student/ica	1.95	.835	.091
	Zaposlen/a	2.09	.972	.120
	Nezaposlen/a	1.84	.761	.082
	Total	2.05	.944	.053

3.2.7. Problemi mladih

Problemi/izazovi s kojima se suočavaju mlade osobe mogu se analizirati iz različitih aspekata budući da problemi mogu biti prisutni u različitim sferama života mladih. U istraživanju su ispitanici iskazivali važnost pojedinog problema na skali od 1 (potpuno nevažno) do 5 (izuzetno važno). U cilju grupisanja pojedinačnih problema u srodne grupe (kategorije) problema, provedena je eksplorativna faktorska analiza. Na temelju navedene analize utvrđene su sljedeće grupe (kategorije) problema:

- emigracije mladih ljudi
- socio-ekonomski položaj mladih i (ne) efikasnost vlasti

- slobodno vrijeme mladih i aktivno građanstvo
- devijantno ponašanje među mladima i prema mladima

Najveći broj problema visokog prioriteta (TOP 5 problema) odnosi se na socio-ekonomski položaj mladih i (ne) efikasnost vlasti. Nezaposlenost mladih, nedostatak životne perspektive, neusklađenost sistema obrazovanja sa zahtjevima tržišta rada, nizak interes lokalnih vlasti za rješavanje problema mladih i nizak životni standard su prioritetna područja za buduće djelovanje lokalnih vlasti u cilju unapređenja položaja mladih na području Općine Živinice.

Problemi srednjeg prioriteta također spadaju u skupinu problema označenih kao socio-ekonomski položaj mladih i (ne) efikasnost vlasti (nedovoljnu briga društva za probleme mladih, probleme stanovanja mladih, apatičnost mladih), emigracije mladih, prvenstveno iseljavanje mladih s područje Općine Živinice u druge države, te ovisnost mladih o alkoholu.

Problemi nižeg prioriteta odnose se na probleme koji spadaju u kategoriju označenu kao slobodno vrijeme mladih i aktivno građanstvo te devijantno ponašanje među mladima i prema mladima.

Tabela 19. Relativna važnost problema s kojima se suočavaju mlade osobe

EMIGRACIJE MLADIH LJUDI				
Problem i rang problema	Socio-profesionalni status	Srednja vrij./Rang problema	St. devijacija	St.greška
Odlazak mladih u druge gradove BiH Rang 22.	Učenik/ica	3.05	1.422	.158
	Student/ica	3.16	1.365	.151
	Zaposlen/a	3.26	1.421	.207
	Nezaposlen/a	3.23	1.640	.189
	Total	3.16	1.461	.087
Odlazak mladih u inostranstvo Rang 8.	Učenik/ica	4.20	1.203	.131
	Student/ica	4.33	1.084	.118
	Zaposlen/a	4.35	1.119	.152
	Nezaposlen/a	4.07	1.462	.159
	Total	4.23	1.235	.070
Nepostojanje programa za mlade Rang 21.	Učenik/ica	3.48	1.806	.184
	Student/ica	3.91	1.533	.162
	Zaposlen/a	2.80	2.221	.258
	Nezaposlen/a	3.30	2.210	.216
	Total	3.39	1.988	.104
SOCIO-EKONOMSKI POLOŽAJ MLADIH I (NE)EFIKASNOST LOKALNIH VLASTI				
Nezaposlenost mladih Rang 1.	Učenik/ica	4.75	.607	.064
	Student/ica	4.82	.540	.058
	Zaposlen/a	4.45	1.184	.145
	Nezaposlen/a	4.38	1.213	.121
	Total	4.60	.947	.051
Neusklađenost sistema obrazovanja sa zahtjevima na tržištu rada	Učenik/ica	4.46	1.004	.110
	Student/ica	4.63	.757	.083

Rang 3.	Zaposlen/a	4.36	1.112	.150
	Nezaposlen/a	4.37	1.160	.134
	Total	4.47	1.007	.058
Nizak životni standard Rang 5.	Učenik/ica	4.52	.908	.098
	Student/ica	4.53	.747	.081
	Zaposlen/a	4.37	1.217	.149
	Nezaposlen/a	4.39	1.195	.121
	Total	4.46	1.028	.056
Nedostatak životne perspektive Rang 2.	Učenik/ica	4.50	1.000	.109
	Student/ica	4.70	.617	.067
	Zaposlen/a	4.52	.970	.120
	Nezaposlen/a	4.53	1.007	.109
	Total	4.57	.909	.051
Problem stanovanja mladih (neriješeno stambeno pitanje) Rang 7.	Učenik/ica	4.19	1.159	.130
	Student/ica	4.24	1.106	.122
	Zaposlen/a	4.25	.927	.125
	Nezaposlen/a	4.43	.957	.110
	Total	4.28	1.052	.061
Apatičnost i nedostatak interesa mladih za društvena zbivanja Rang 9.	Učenik/ica	4.30	1.101	.122
	Student/ica	4.17	1.201	.131
	Zaposlen/a	4.08	1.239	.177
	Nezaposlen/a	4.17	1.167	.145
	Total	4.19	1.168	.070
Nedovoljna briga društva i države za mlade Rang 6.	Učenik/ica	4.41	.981	.108
	Student/ica	4.62	.843	.091
	Zaposlen/a	4.27	1.096	.138
	Nezaposlen/a	4.42	1.142	.123
	Total	4.44	1.019	.057
Nizak interes lokalnih vlasti za rješavanje problema mladih Rang 4.	Učenik/ica	4.40	.847	.094
	Student/ica	4.61	.692	.075
	Zaposlen/a	4.38	1.106	.143
	Nezaposlen/a	4.41	1.151	.123
	Total	4.46	.959	.054
SLOBODNO VRIJEME MLADIH I AKTIVNO GRAĐANSTVO				
Nepostojanje mjesta za izlazak Rang 20.	Učenik/ica	3.71	1.542	.169
	Student/ica	3.31	1.553	.171
	Zaposlen/a	3.40	1.446	.199
	Nezaposlen/a	3.57	1.438	.176
	Total	3.50	1.505	.089
Nepostojanje centra u kojima bi mladi provodili slobodno vrijeme baveći se kulturnim, sportskim i drugim aktivnostima Rang 11.	Učenik/ica	4.19	1.220	.132
	Student/ica	4.08	1.170	.126
	Zaposlen/a	3.91	1.221	.165
	Nezaposlen/a	3.97	1.224	.143
	Total	4.05	1.206	.070
Okupiranost mladih zabavom i potrošnjom Rang 19.	Učenik/ica	3.76	1.360	.154
	Student/ica	3.84	1.310	.145
	Zaposlen/a	3.35	1.267	.181

	Nezaposlen/a	3.79	1.452	.179
	Total	3.72	1.356	.082
DEVIJATNO PONAŠANJE MEĐU MLADIMA I PREMA MLADIMA				
Fizičko nasilje među mladima	Učenik/ica	4.19	1.226	.136
Rang 14.	Student/ica	3.80	1.436	.160
	Zaposlen/a	3.51	1.377	.193
	Nezaposlen/a	4.07	1.344	.161
	Total	3.93	1.360	.081
Fizičko nasilje prema mladima	Učenik/ica	4.22	1.234	.140
Rang 15.	Student/ica	3.75	1.373	.154
	Zaposlen/a	3.43	1.399	.200
	Nezaposlen/a	4.15	1.406	.174
	Total	3.92	1.374	.083
Neodgovorno seksualno ponašanje	Učenik/ica	4.28	1.339	.151
Rang 16.	Student/ica	3.63	1.495	.166
	Zaposlen/a	3.33	1.449	.207
	Nezaposlen/a	4.19	1.332	.166
	Total	3.89	1.448	.088
Nedostatak tolerancije prema manjinskim društvenim skupinama (vjerske i nacionalne manjine, seksualne manjine, osobe s invaliditetom, starije osobe i dr.)	Učenik/ica	4.06	1.391	.155
Rang 17.	Student/ica	3.89	1.467	.164
	Zaposlen/a	3.40	1.604	.227
	Nezaposlen/a	3.99	1.439	.170
	Total	3.88	1.474	.088
Niska politička participacija mladih	Učenik/ica	4.04	1.618	.184
Rang 18.	Student/ica	3.84	1.300	.144
	Zaposlen/a	3.42	1.500	.208
	Nezaposlen/a	3.93	1.467	.174
	Total	3.84	1.478	.088
Ovisnost mladih o drogama	Učenik/ica	4.37	1.355	.151
Rang 12.	Student/ica	3.78	1.387	.155
	Zaposlen/a	3.59	1.499	.214
	Nezaposlen/a	4.24	1.338	.163
	Total	4.03	1.414	.085
Ovisnost mladih o alkoholu	Učenik/ica	4.30	1.336	.148
Rang 10.	Student/ica	3.88	1.382	.154
	Zaposlen/a	3.52	1.370	.186
	Nezaposlen/a	4.35	1.243	.151
	Total	4.04	1.365	.081
Ovisnost mladih o	Učenik/ica	4.38	1.306	.146

duhanu/duhanskim proizvodima	Student/ica	3.79	1.421	.158
Rang 13.	Zaposlen/a	3.46	1.356	.185
	Nezaposlen/a	4.40	1.271	.154
	Total	4.04	1.387	.082

U Tabeli 18. dati su rezultati koji reflektiraju mišljenja mladih ljudi o konkretnim aktivnosti koje potencijalno mogu doprinijeti rješavanju problema mladih osoba ili unaprijediti njihov položaj na području Općine Živinice.

Tabela 20. Aktivnosti koje potencijalno mogu doprinijeti poboljšanju položaja mladih na području Općine Živinice (mišljenje anketiranih mladih osoba)

Aktivnosti	Apsolutno nije potrebno	Nije potrebno	Niti je potrebno niti nepotrebno	Potrebno je	Apsolutno je potrebno
Aktivnosti iz kojih se može naučiti više o tome kako se organizuju javni događaji	9,0	15,3	25,8	39,0	10,8
Aktivnosti na kojima se saznaje više o čuvanju vlastitog i tuđeg zdravlja	1,5	8,6	16,6	48,8	24,6
Aktivnosti na kojima se uče tehnike nenasilnog ponašanja, medijacije i asertivnog ponašanja	16,4	6,2	16,8	39,1	21,5
Aktivnosti o zloupotrebi psihoaktivnih supstanci	4,0	7,3	16,2	40,5	32,0
Psihološke radionice kroz koje mladi „rade na sebi“	2,4	4,3	12,2	49,4	31,7
Aktivnosti o ljudskim pravima i pravima manjima	3,1	5,2	15,3	46,0	30,4
Aktivnosti na kojima se savladavaju tehnike pisanja CV-a i predstavljanja poslodavcu	1,8	4,8	9,4	42,9	41,1
Aktivnosti profesionalne orijentacije i karijernog vođenja mladih	1,5	4,0	7,4	39,6	47,3
Aktivnosti na temu ekologije	3,0	6,7	16,5	44,5	29,3
Muzički događaji za mlade	5,8	6,5	19,1	46,2	22,5
Sportski susreti mladih	3,1	3,4	11,4	47,4	34,8
Organizovanje radionica na temu preduzetništva i pokretanja biznisa	2,7	2,7	11,2	44,2	39,1
Organizovana druženja s mladima iz drugih gradova BiH	3,4	3,7	15,2	41,2	36,5
Organizovana druženja s mladima iz drugih zemlja	4,0	4,3	9,2	41,2	41,2
Edukativni izleti u druge gradove i zemlje	1,5	3,7	10,4	42,0	42,3
Izložbe mladih umjetnika	4,7	3,5	14,8	46,7	30,3
Nagradni konkursi (likovni, filmski, književni,...)	3,7	3,4	8,4	49,4	35,1
Mogućnost volontiranja i prakse u javnim institucijama, ustanovama i organizacijama	5,8	4,0	7,7	33,4	49,1

Na temelju zbroja odgovora ispitanika „potrebno je“ i „apsolutno je potrebno“, moguće je identificirati 10 prioritarnih aktivnosti koji potencijalno mogu unaprijediti položaj mladih osoba na području Općine Živinice:

1. Aktivnosti profesionalne orijentacije i karijernog vođenja mladih osoba (86,9)
2. Nagradni konkursi (likovni, književni, filmski, ...) (84,5%)
3. Edukativni izleti u druge gradove BiH i zemlje (84,3%)
4. Aktivnosti koje će pomoći mladima da savladaju tehnike pisanja CV-a i predstavljanja poslodavcu (84,0%)
5. Organizovanje radionica na temu preduzetništva i pokretanja biznisa (83,3%)
6. Mogućnost volontiranja u javnim institucijama, ustanovama i organizacijama (82,5%)
7. Organizovana druženja s mladima iz drugih zemalja (82,4%)
8. Sportski susreti mladih (82,2%)
9. Psihološke radionice na kojima mladi „rade na sebi“ (81,1%)
10. Organizovana druženja s mladima iz drugih gradova u BiH (77,7%)

4. STRATEŠKI DIO

4.1. SWOT analiza

SWOT analiza je ključni okvir za analizu situacije koji omogućava integraciju drugih metoda, kao što su PESTLE, analiza resursa i rezultata i druge. SWOT analiza se koristi za utvrđivanje prilika i prijetnji, kao i snaga i slabosti. Na engleskom jeziku „SWOT“ je akronim koji predstavlja ova četiri faktora. Kod izrade SWOT analize potrebno je nastojati da analiza bude što objektivnija, koncentrirajući se što je moguće više na posmatranje stvari iz ugla učesnika u strateškom procesu.

Tabela predstavlja SWOT matricu Općine Živinice u oblasti politike prema mladima. SWOT matrica nastala je kao rezultat provedenih radionica sa članovima Radnih grupa, te nalaza provedenog istraživanja na uzorku mladih osoba dobi između 15 i 30. godina. U okviru izrade strategije, SWOT instrument je korišten za određivanje dominantnih i određujućih faktora, unutar i van Općine Živinice, za koje postoji vjerovatnoća da će imati značajan uticaj na ispunjenje vizije politike prema mladima Općine Živinice. Dakle, cilj provedene SWOT analize jeste povećanje nivoa raspoloživih informacija s ciljem određivanja trenutnog stanja i mogućih strateških pravaca.

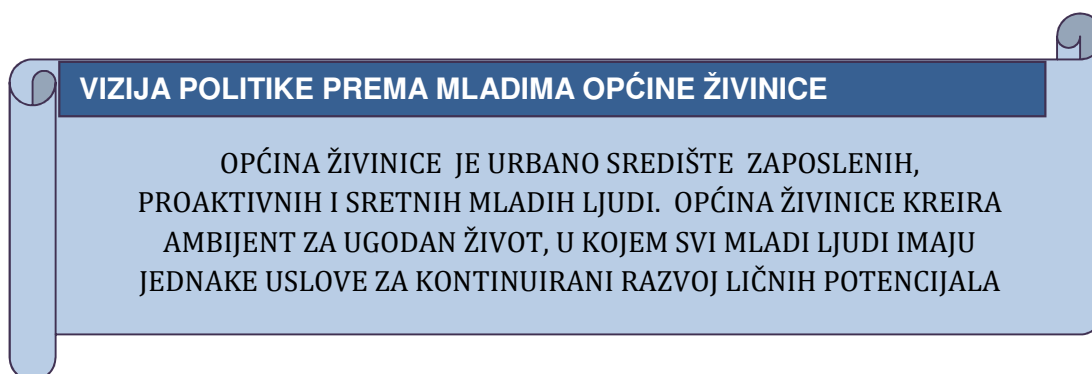
Tabela 21. SWOT matrica Općine Živinice u oblasti politike prema mladima

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Savjet za mlade Općine Živinice • Info centar za mlade pri Općinskim strukturama • Uspostavljena struktura za mlade na nivou Općine: referent za mlade, Komisija za pitanja mladih • Program razvoja poduzetništva i podršku osnivanja preduzeća (Start-up) na području Općine Živinice • Izdvajanje budžetskih sredstava za finansiranje programa/projekata usmjerenih ka poboljšanju položaja mladih npr. stipendije učenicima i studentima, sportska takmičenja mladih, festival rada, i sl.) • Postojanje većeg broja nevladinih organizacija koji se bave mladima, kao i programa za mlade • Brojni sportski klubovi/udruženja • Dobra saradnja sa ustanovama i organizacijama koje se bave mladima 	<ul style="list-style-type: none"> • Nepostojanje Vijeća mladih na Općinskom nivou • Nepostojanje kontinuirane budžetske stavke za mlade – Program „Kontinuirana briga o mladima“ • Nepostojanje jasnih kriterija vrednovanja rada, rezultata i efekata organizacija civilnog društva koji se bave pitanjima mladih • Nepostojanje jasnih kriterija dodjele finansijskih sredstava organizacijama civilnog društva koja se bave pitanjima mladih • Nedovoljno razvijeni kapaciteti Savjeta za mlade – nejasni kanali komunikacije sa mladima • Neiskorištenost prostora koji pripadaju Općini/mjesnim zajednicama za potrebe mladih • Slaba umreženost organizacija za mlade/omladinskih organizacija na Općinskom nivou • Nedovoljna informisanost mladih o radu omladinskih organizacija i mogućnostima akademske razmjene/mobilnosti • Nedovoljno korištenje sportskih terena i objekata za rekreativno bavljenje sportom/nedovoljno poticanje amaterskog sporta i rekreacije mladih
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Mogućnost korištenja međunarodnih fondova namijenjenih projektima i programima koji su usmjereni na mlade • Partnerski programi i projekti sa evropskim gradovima/općinama • Mogućnost da se mladi ljudi aktiviraju kao volonteri te da se potiče njihovo aktivno uključivanje u rad organizacija civilnog društva • Organizacija regionalnih/međunarodnih kulturnih i sportskih događanja koji pozicioniraju Općinu u regionalnim/međunarodnim okvirima • Međuopćinska saradnja na svim područjima koji su od strateškog značaja za položaj mladih u TK • 	<ul style="list-style-type: none"> • Nestabilna ekonomska i politička situacija u zemlji i te opća kriza vrijednosti • Centralizacija na federalnom/kantonalmom nivou u upravljanju infrastrukturom, obrazovanju, socijalnoj zaštiti, zdravstvenoj zaštiti i dr. • Odliv mozgova“ – odlazak mladih u druge gradove u BiH i u inostranstvu • Nezaposlenost mladih • Neusklađenost tržišta rada i obrazovnih profila • Apatija, neaktivnost mladih i nedostatak spremnosti mladih da prihvate odgovornost • Nedovoljna zastupljenost programa u okviru formalnog obrazovanja koji razvijaju kod mladih ljudi vještine učešća (participacije) u javnom životu • Slaba primjena Zakona o mladima i Zakona o volontiranju • Fenomen „naučene bespomoćnosti i beznadežnosti“ mladih • Nedovoljna zastupljenost programa u okviru formalnog obrazovanja koji razvijaju kod mladih ljudi vještine učešća (participacije) u javnom životu

4.2. Vizija

Vizija, u osnovi, predstavlja stanje ka kojem se teži („željeno stanje“); ona predstavlja svojevrsnu „zvijezdu vodilju“ i izvorište je i ishodište svih aktivnosti koje se poduzimaju u svrhu njenog ostvarenja.

Vizija Općine Živinice, u kontekstu politike prema mladima, definirana je na sljedeći način:

4.3. Strateški ciljevi

Prvi korak u ostvarenju oblikovane vizije odnosi se na prepoznavanje strateških ciljeva, kao prvog nivoa njene operacionalizacije. Strateški ciljevi proizlaze iz strateških pitanja, prepoznatih na radionicama i same situacione analize (SWOT analiza). Strateški ciljevi predstavljaju širu grupu srodnih ciljeva koji su vidljivi i u samoj viziji. Kako bi se osiguralo efikasno strateško djelovanje, broj strateških ciljeva koji se izvode iz vizije ne bi trebao biti veliki (ne više od pet ciljeva), pri čemu definirani strateški ciljevi moraju pokrivati sve aspekte oblikovane vizije.

Polazeći od navedene logike oblikovanja strateških ciljeva kao i vizije Općine Živinice, prepoznata su sljedeća tri strateška cilja :

1. Mladi ostvaruju ekonomsku i socijalnu sigurnost putem sticanja cjeloživotnih kompetencija, olakšanog pristupa tržištu rada i pronalaska zaposlenja
2. Mladi su aktivni građani/ke koji učestvuju u razvoju lokalne zajednice
3. Uspostavljen efikasan institucionalni okvir za implementaciju politike prema mladima i jačanje položaja mladih

U okviru svakog definiranog strateškog cilja prepoznati su prioritetna područja odnosno prioritetni ciljevi, kao naredni korak operacionalizacije strateških ciljeva. Prioritetni ciljevi obuhvataju grupu ciljeva koji se mogu uobličiti primjenom tzv. SMART okvira (specifični, mjerljivi, ostvarivi, realni u o odnosu na raspoložive resurse i vremenski uokvireni/definirani). U okviru svakog prioritetnog cilja, identificiran je set mjera odnosno skup aktivnosti koje je neophodno realizirati. Prepoznati strateški ciljevi, njihova operacionalizacija kroz prioritetne ciljeve i set mjera/aktivnosti koje je potrebno poduzeti u periodu od 2018. do 2023. godine kako

bi se ostvarili prioritetni ciljevi, a samim tim i postigli definirani strateški ciljevi (Tabela 21. i Tabela 22.)

Tabela 22. Strateški cilj 1: raščlanjivanje na prioritetne ciljeve i mjere

Strateški cilj 1. Mladi ostvaruju ekonomsku i socijalnu sigurnost putem sticanja cjeloživotnih kompetencija, olakšanog pristupa tržištu rada i pronalaska zaposlenja		
Prioritetni ciljevi	Mjera	Rezultat (željeno stanje)
Poticanje stvaranja kvalitetnijih uslova formalnog obrazovanja i poticanje sticanja cjeloživotnih kompetencija kod mladih	Mjera 1.1 1. Sistemski rad na unapređenju kvalitete boravka mladih u obrazovnim institucijama na području Općine Živinice	Unapređenje uslova rada i opremljenosti obrazovnih ustanova
	Mjera 1.1.2. Uspostaviti jedinstveni sistem stipendiranja učenika/ca srednjih škola i studenata/ica	Uspostavljen jedinstven sistem stipendiranja učenika/ca i studenata/ica
	Mjera 1.1.3. Poticanje saradnje organizacija civilnog društva na razvoju programa neformalnog obrazovanja i sticanja cjeloživotnih kompetencija	Unaprijeđen sistemom neformalnog obrazovanja mladih
Poticanje rasta opće zapošljivosti mladih, podupiranje zapošljavanja i smanjivanje nezaposlenosti među mladima.	Mjera 1.2.1. Potaknuti sistemsko informisanje i savjetovanje o zapošljavanju i stručnom usavršavanju mladih	Mlade osobe su informisane o prilikama za zapošljavanje i stručno usavršavanje
	Mjera 1.2.2 Podržavati programe pripreme mladih za tržište rada	Mladi osobe imaju potrebne kompetencije za pristup tržištu rada
	Mjera 1.2.3. Sistemski subvencionirati zapošljavanje mladih	Povećanje broja zaposlenih mladih osoba
Osiguravanje podrške razvoju preduzetništva, samozapošljavanja mladih i stambenog osamostaljivanja mladih	Mjera 1.3.1. Sistemski poticati i (su) finansirati preduzetničke inicijative mladih	Povećan broj mladih preduzetnika
	Mjera 1.3.2. Uspostavljanje saradnje sa poslovnom zajednicom u cilju unapređenja komunikacije i organizacije programa stažiranja kod uspješnih lokalnih poduzetnika	Povećan broj mladih ljudi koji stažiraju kod uspješnih lokalnih preduzetnika
	Mjera 1.3.3. Razvijati modele i prakse stambenog osamostaljivanja mladih	Razvijen model i praksa stambenog osamostaljivanja mladih

Tabela 23. Strateški cilj 2: raščlanjivanje na prioritetne ciljeve i mjere

Strateški cilj 2. Mladi su aktivni građani/ke koji kreativno provode slobodno vrijeme i doprinose razvoju lokalne zajednice		
Prioritetni ciljevi	Mjera	Rezultat (željeno stanje)
Podrška umrežavanju mladih i organizacija mladih	Mjera 2.1.1. Uspostaviti kvalitetan sistem podrške radu, razvoju i saradnji organizacija koje djeluju u korist mladih	Poboljšani uslovi za osnivanje i djelovanje organizacija koje djeluju u korist mladih
	Mjera 2.1.2. Podrška osnivanju i djelovanju klubova/centara za mlade	Osnivanje i djelovanje klubova za mlade
	Mjera 2.1.3. Poticanje razmjena i saradnje mladih	Mladi su informisani i koriste mogućnosti putovanja, razmjena, edukacije i takmičenja unutar i van granica BiH.
Poticanje razvoja aktivnosti organiziranog provođenja slobodnog vremena i sudjelovanja mladih u razvoju zajednice	Mjera 2.2.1. Poticanje aktivnosti, projekata i programa mladih na području savremene kulture i umjetnosti	Mladi su kreatori, a ne samo konzumenti kulture i umjetnosti, te saraduju sa mladima u BiH i svijetu
	Mjera 2.2.2. Poticati aktivnosti, projekte i programe mladih u oblasti rekreativnog i amaterskog sporta	Povećan broj mladih koji se bave rekreativnim i amaterskim sportom, te saraduju sa mladima u BiH i svijetu
Podrška volonterskom radu mladih	Mjera 2.3.1. Podržavanje projekata organizacija/udruženja koji uključuju mlade volontere te organizacija/udruženja mladih i za mlade koje potiču samoorganizaciju mladih kroz volontiranje	Povećan broj mladih koji se bave volonterskim radom

Tabela 24. Strateški cilj 3: Raščlanjivanje na prioritetne ciljeve i mjere

Strateški cilj 3. Uspostavljen efikasan institucionalni okvir za implementaciju politike prema mladima i jačanje položaja mladih		
Prioritetni ciljevi	Mjera	Rezultat (željeno stanje)
Jačanje lokalne uprave i lokalnih institucija/ustanova za rad s mladima	Mjera 3.1.1. Razvijanje kapaciteta lokalne uprave u oblikovanju i implementaciji politike prema mladima	Implementirane mjere politike prema mladima, u skladu sa Strategijom prema mladima 2018. – 2023.
	Mjera 3.1.2. Poticati lokalne institucije i ustanove na osnaživanje i ravnopravno uključivanje mladih u procese donošenja odluka	Lokalne institucije i ustanove osnažile i ravnopravno uključile mlade u procese donošenja odluka
Poticanje razvoja systemske podrške i zaštite prava mladih	Mjera 3.2.1. Poticanje razvoja sistema informisanja mladih	Informisani mladi ljudi o svojim pravima, obavezama i prilikama

	Mjera 3.2.2. Poticati razvoja sistema savjetovanja mladih	Uspješno provođenje savjetovanja mladih
--	---	---

U Tabeli 25. Predstavljena je veza između strateških/prioritetnih ciljeva politike prema mladima i strateških fokusa i ciljeva Strategije integrisanog razvoja Općine Živinice 2017. - 2026. godine.

Tabela 25. Povezanost ciljeva Strategije prema mladima Općine Živinice 2018. - 2023. i Strategije integrisanog razvoja Općine Živinice 2017. - 2026.

Strategija integrisanog razvoja Općine Živinice 2017. - 2026.	Povećana zaposlenost u poljoprivredi, privredi i uslužnim djelatnostima uz povećanje dodane vrijednosti	Unaprijeđena kvaliteta života u urbanim i ruralnim područjima uz značajnije uključivanje socijalno osjetljivih grupa	Uređenje prostora i očuvana raznolikost prirodnih resursa uz smanjen stepen zagađenosti vazduha, zemljišta i vode
Poticanje stvaranja kvalitetnijih uslova formalnog obrazovanja i poticanje sticanja cjeloživotnih kompetencija kod mladih	XX	XXX	X
Poticanje rasta opće zapošljivosti mladih, podupiranje zapošljavanja i smanjivanje nezaposlenosti među mladima.	XXX	XX	X
Osiguravanje podrške razvoju preduzetništva, samozapošljavanja mladih stambenog osamostaljivanja mladih	XXX	XX	X
Podrška umrežavanju mladih i organizacija mladih	XX	XXX	X
Poticanje razvoja aktivnosti organiziranog provođenja slobodnog vremena i sudjelovanja mladih u razvoju zajednice	X	XXX	XX
Podrška volonterskom radu mladih	XX	XXX	XXX
Jačanje lokalne uprave i lokalnih institucija/ustanova za rad s mladima	X	XXX	X
Poticanje razvoja sistemske podrške i zaštite prava mladih	X	XXX	X

Napomene: XXX - visok nivo povezanosti; XX – srednji nivo povezanosti; X – nizak nivo povezanosti

5. IMPLEMENTACIJA STRATEGIJE PREMA MLADIMA OPĆINE ŽIVINICE 2018. – 2023.

5.1. Implementacija, monitoring i evaluacija

Pregled strateških ciljeva, prioritarnih ciljeva, sa setom mjera i potencijalnih projekata predložen je u formi Akcionog plana Strategije (Aneks 1) i ima karakter bazične temeljne podloge za implementaciju Strategije.

Implementacija Strategije je „zadatak“ lokalne zajednice – Općine Živinice te ista nije predmet Projektnog zadatka. Ipak, ukratko će se naznačiti način na koji bi se trebalo pristupiti implementaciji, monitoringu i evaluaciji Strategije u periodu 2018. – 2023.

Proces implementacije, monitoringa i evaluacije Strategije moguće je organizaciono ustrojiti na različite načine. Mišljenja smo da bi bilo poželjno na nivou Općine Živinice ustrojiti *Tim za implementaciju Strategije*, a kojeg bi činili rukovodioci ključnih Općinskih službi, referent za pitanja mladih, članovi Komisije za pitanja mladih i po potrebi eksterna lica.

Po imenovanju članova *Tima za implementaciju Strategije*, pristupit će se izradi Plana za koordinaciju i efikasno upravljanje procesom implementacije Strategije, koji bi trebao uključivati sljedeće elemente:

- Imenovana lica za koordinaciju i upravljanje procesom implementacije Strategije sa njihovim osnovnim zaduženjima;
- Aktivnosti potrebne za efikasnu koordinaciju i upravljanje procesom implementacije Strategije sa konkretnim zaduženjima članova tima koje se odnose na identifikovane aktivnosti;
- Vremenski plan provođenja predviđenih aktivnosti;
- Sredstva, metodu i dinamiku međusobne komunikacije i izvještavanja u okviru Tima, kao i prema Općinskom načelniku i Općinskom Vijeću

Također, obaveza Tima je da na početku svake kalendarske godine izradi Godišnji plan za implementaciju Strategije te za nesmetan početak i tok implementacije TOP 10 projekata (za kalendarsku godinu) predviđenih Strategijom, uključujući i njihovo pravovremeno programiranje u Budžet, u iznosima u kojima je predviđeno njihovo (su)finansiranje od strane Općine.

Proces monitoringa uključuje: (1) monitoring načina odvijanja aktivnosti (monitoring procesa), rezultata i efekata i (2) monitoring napretka.

Monitoring aktivnosti, odnosno monitoring procesa odnosi se na praćenje vremenske dinamike realizacije aktivnosti i projekata predviđenih samim Akcionom planom. U potpunosti razvijeni Akcioni plan definira sve potrebne kontrolne parametre za ovu vrstu monitoringa.

Da bi se mogao obavljati **monitoring rezultata i efekata** na odgovarajući način potrebno je definirati **set indikatora** (indikator kao standard kontrole) za svaku mjeru, te set indikatora za svaki strateški cilj i set indikatora za cjelokupnu Strategiju. U priloženom Akcionom planu naznačeno je željeno stanje (rezultat) za svaku mjeru, što predstavlja temelj za identifikovanje indikatora. Pri tome je važno napomenuti da nosilac svake mjere u postupku njene operacionalizacije, kroz predviđene projekte, treba još jedanput, u komunikaciji sa *Timom za implementaciju Strategije*, razmotriti pitanje indikatora, fokusirajući se na kvantitativne indikatore. U cilju provođenja monitoringa napretka neophodno je definirati indikatore koji su vremenski određeni, te koji će omogućiti usporedbu indikatora tokom perioda implementacije Strategije (2018. – 2023.)

Imajući u vidu da svaka strategija i njen akcioni plan podliježu kontroli i evaluaciju neophodno je sačinjavati polugodišnje/godišnje izvještaje o stepenu provođenja Strategije.

5.2. Okvirna finansijska konstrukcija

Pri izradi finansijskog okvira Strategije glavni oslonac bio je Budžet Općine Živinice za 2018. godinu. Budući da nisu bile dostupne projekcije Općinskog Budžeta do 2023. godine, iznosi potrebnih sredstava su orijentacionog karaktera i zahtijevaju usklađivanje sa projekcijama Općinskog Budžeta.

Prema finansijskom okviru Strategije, za realizaciju Strategije odnosno za postizanje sva tri strateška cilja potrebno izdvojiti cca 4% budžetskih sredstava iz Budžeta Općine, godišnje. Sredstva za realizaciju mjera u svrhu ostvarenja strateški ciljeva, a samim time i realizacije Strategije trebala bi se osigurati korištenjem finansijske poluge (*financial leverage*) odnosno korištenjem finansijskih sredstava koja su programirana Budžetom za druge oblasti. Također, neophodno je osigurati i mogućnost finansiranja iz drugih izvora, kako domaćih tako i međunarodnih.

KORIŠTENI IZVORI

- Bužinkić, E., Puljić, D., Tomašević, T. „Koraci do uspješne politike za mlade u lokalnoj zajednici”, Domaći, Centar za mirovne studije i Mreža mladih Hrvatske, 2011.
- Bužinkić, E., Buković, N. „Politika za mlade – hrvatska i europska praksa”, Mreža mladih Hrvatske, Zagreb, 2009.
- Centar za izborne studije(CIS). Masovni odlazak mladih iz BiH: potraga za poslom ili bijeg od stvarnosti?, juli 2017.
- Denstad, F., Y. „Youth policy manual – How to develop a national youth strategy”, Vijeće Evrope, Strasbourg 2009.
- Farnell, T. (2012). Jednake prilike u obrazovanju u globalnoj perspektivi. Dostupno na http://www.iro.hr/userdocs/File/Publikacije/Jednake_prilike_u_obrazovanju.pdf
- Galović, R. „Pravni i sociološki aspekti volontiranja u civilnom sektoru. Hrvatska“ Pravnik, 45(2), 2011
- Ilišin, V., Bouillet, D., Gvozdanić, A., Potočnik, D. „Mladi u vremenu krize“, Institut za društvena istraživanja, Friedrich Ebert Stiftung, Zagreb, 2013.
- An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering (2009) European Commission.
- A New Impetus for European Youth: White Paper (2001) European Commission.
- Budžet Općine Živinice, 2015-2018.
- European Youth Pact (2005) European Commission. Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0206&from=EN>
- Evropska povelja o učešću mladih u životu na lokalnom i regionalnom nivou, mart 2014. Dostupno na <http://www.coe.ba/pdf/79-bos.pdf>
- Key Competences for Lifelong Learning – A European Reference Framework. Dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32006H0962>
- Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH, br. 88/07 23.
- Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH, br. 18/03.
- Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH, br. 59/07 25.
- Okvirni zakon o srednjem stručnom obrazovanju, „Službeni glasnik BiH“, br. 63/08 26.
- Strategija integrisanog razvoja Općine Živinice 2017. – 2026.
- Strategiju Evropa 2020. Dostupno na https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_hr

Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom, Službene novine FBiH, br. 36/99 44.

Zakon o mladima Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine F BiH, br. 36/10 45.

Zakon o omladinskom organizovanju Republike Srpske, Službeni glasnik RS br. 98/04, br. 119/08, br. 1/12

Zakon o volontiranju Federacije BiH, Sl.novine F BiH, br 110/12.

Internet stranice:

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje <http://www.aposo.gov.ba/>

Agencija za statistiku BiH <http://www.bhas.ba/>

Agencija za mobilnost i programe Europske Unije <http://www.mobilnost.hr>

EACEA – Education, Audiovisual and Culture Executive Agency

http://eacea.ec.europa.eu/youth/index_en.php

European Training and Research Centre for Human Rights and Democracy – ETC

<http://www.etcgraz.at/typo3/index.php?id=16>

European Youth Information and Counselling Agency- ERYICA – www.eryica.org/

Federalni zavod za zapošljavanje <http://www.fzzz.ba/>

Federalni zavod za statistiku <http://www.fzs.ba/>

Federalni zavod za programiranje razvoja <http://www.fzzpr.gov.ba/>

Općina Živinice <https://opcinazivinice.ba/>

Komisija/povjerenstvo za koordinaciju pitanja mladih u BiH

http://www.mladi.gov.ba/index.php?option=com_content&task=view&id=46&lang=hr

ANEKS 1: AKCIONI PLAN STRATEGIJE PREMA MLADIMA OPĆINE ŽIVINICE 2018. – 2023.

STRATEŠKI CILJ 1: MLADI OSTVARUJU EKONOMSKI I SOCIJALNU SIGURNOST PUTEM STICANJA CJELOŽIVOTNIH KOMPETENCIJA, OLAKŠANOG PRISTUPA TRŽIŠTU RADA I PRONALASKA ZAPOSLENJA										
Prioritetni cilj 1.1. Podrška unapređenju sistema formalnog i neformalnog obrazovanja mladih										
MJERA	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	POTENCIJALNI PROJEKTI I AKTIVNOSTI	Godina	Iznos	NOSIOCI I POTENCIJALNI PARTNERI
1.1.1. Sistemski rad na unaprjeđenju kvalitete boravka mladih u obrazovnim institucijama na području Općine Živinice	x	x	x	x	x	x	Izraditi program kontinuirane finansijske podrške poboljšanju uslova rada i opremljenosti osnovnih i srednjih škola,. Izrada programa u saradnji sa resornim ministarstvom, direktorima i nastavnicima škola, vijećima učenika i vijećima roditelja, a koji će biti usklađen s potrebama nastavnih i vannastavnih aktivnosti (školskih sekcija))	Godina	Iznos	Načelnik Općine Nadležne Općinske službe Komisija za obrazovanje Direktori i nastavnici škola Predstavnici Vijeća učenika i Vijeća roditelja Predstavnici MONKS TK
								2018.	75.000	
								2019.	100.000	
								2020.	100.000	
								2021.	100.000	
								2022.	100.000	
								2023.	100.000	
1.1.2. Uspostaviti jedinstveni sistem stipendiranja učenika /ica i studenata/ica	x	x	x	x	x	x	Dodjela godišnjih stipendija: <ul style="list-style-type: none"> ▪ talentovanim učenicima/icama i studentima/icama; učenicima/icama srednjih škola i studentima/icama koji su na državnim i međunarodnim takmičenjima ostvarili iznimne rezultate; ▪ učenicima/icama i studentima/icama koji se obrazuju za deficitarna zanimanja (u skladu s potrebama na tržištu rada); ▪ studentima/icama porodica šehida i poginulih boraca,; ▪ učenicima/icama i studentima/icama s invaliditetom te onima iz socijalno ugroženih i romskih porodica 	Godina	Iznos	Nadležne Općinske službe
								2018.	59.500	
								2019.	89.250	
								2021.	89.250	
								2022.	89.250	
								2023.	89.250	

Prioritetni cilj 1.1. Podrška unapređenju sistema formalnog i neformalnog obrazovanja mladih										
MJERA	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	POTENCIJALNI PROJEKTI I AKTIVNOSTI	GODINA	IZNOS	NOSIOCI I POTENCIJALNI PARTNERI
1.1.3. Poticanje saradnje organizacija civilnog društva na razvoju programa neformalnog obrazovanja i sticanja cjeloživotnih kompetencija	x						Uspostavljanje kontakta sa lokalnim institucijama/udruženjima/organizacijama koje pružaju različite oblike neformalnog obrazovanja za mlade kako bi se dobio uvid u kompletnu ponudu programa neformalnog obrazovanja za mlade u Općini Živinice	/	/	Nadležne Općinske službe OCD koje provode različite oblike neformalnog obrazovanja MONKS TK, Zavod za zapošljavanje Omladinske organizacije Mediji
	x						Izraditi online katalog ponude programa neformalnog obrazovanja u Općini Živinice	/	/	Nadležne Općinske službe
		x	x	x	x	x	Izrada godišnjeg programa (su) finansiranja programa/projekata neformalnog obrazovanja mladih u Općini Živinice	Godina		Nadležne Općinske službe MONKS TK Zavod za zapošljavanje OCD koje provode različite oblike neformalnog obrazovanja Omladinske organizacije
						2018.		-		
						2019.		15.000		
						2020.		15.000		
						2021.		15.000		
						2022.	15.000			
						2023.	15.000			
x	x	x	x	x	x	x	Podržavati inicijative nadležnih institucija po pitanju certificiranja organizacija i edukatora koji se bave pružanjem usluga neformalnog obrazovanja mladih u Općini Živinice	/	/	Općinske nadležne službe Omladinske organizacije OCD

Prioritetni cilj 1.2. Poticanje rasta opće zapošljivosti mladih, podupiranje zapošljavanja i smanjivanje nezaposlenosti među mladima.

MJERA	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	POTENCIJALNI PROJEKTI I AKTIVNOSTI	GODINA	IZNOS	NOSIOCI I POTENCIJALNI PARTNERI
1.2.1. Potaknuti sistemsko informisanje i savjetovanje o zapošljavanju i stručnom usavršavanju mladih	x	x	x	x	x	x	Informisati obrazovne ustanove o stanju i aktuelnim potrebama na tržištu rada u cilju pravovremenog upoznavanja mladih s mogućnostima zapošljavanja u određenoj struci, kao i planiranja njihove profesionalne budućnosti	/	/	Općinske nadležne službe Obrazovne ustanove Federalni zavod za zapošljavanje OCD
	x	x	x	x	x	x	Razvoj efikasnog sistema savjetovanja, profesionalnog usmjeravanja i motivacijskog treninga posebno za mlade koji se nalaze izvan sistema obrazovanja i zapošljavanja duže vrijeme	Kontinuirano (prema raspoloživom Budžetu cca 20.000 KM, godišnje)		Općinske nadležne službe Obrazovne ustanove Federalni zavod za zapošljavanje OCD
1.2.2. Podržavati programe pripreme mladih za tržište rada		x	x	x	x	x	Organizacijski i finansijski podržavati provođenje edukacija mladih u završnim razredima osnovne i srednje škole o ulasku na tržište rada	Godina	Iznos	Općinske nadležne službe Obrazovne ustanove Federalni zavod za zapošljavanje OCD
								2018.	-	
								2019.	2.000	
								2020.	2.000	
								2021.	2.000	
								2022.	2.000	
							2023.	2.000		
		x	x	x	x	x	Potaknuti mlade na uključivanje i subvencionirati pohađanje programa doškovanja i prekvalifikacije	Godina	Iznos	Općinske nadležne službe Obrazovne ustanove Federalni zavod za zapošljavanje OCD
								2018.	-	
								2019.	15.000	
						2020.		15.000		
						2021.		15.000		
						2022.	15.000			
						2023.	15.000			

Prioritetni cilj 1.2. Poticanje rasta opće zapošljivosti mladih, podupiranje zapošljavanja i smanjivanje nezaposlenosti među mladima.

MJERA	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	POTENCIJALNI PROJEKTI I AKTIVNOSTI	GODINA	IZNOS	NOSIOCI I POTENCIJALNI PARTNERI
								Godina	Iznos	
1.2.3. Sistemski subvencionirati zapošljavanje mladih		x					Izrada plana za umanjeње administrativnih/naknada i komunalnih naknada/taksi preduzećima koji zapošljavaju mlade na području Općine Živinice	/	/	Općinske nadležne službe
		x	x	x	x	x	Osigurati sufinansiranje prvog zaposlenja za mlade osobe u trajanju od 2. godine kroz umanjeње administrativnih naknada i komunalnih naknada	U skladu sa preporukama plana za umanjeње administrativnih naknada/taksi i komunalnih naknada/taksi preduzećima koji zapošljavanju mlade na području Općine Živinice i raspoloživog budžeta Općine (cca 100.000 KM, godišnje)		Općinske nadležne službe Obrazovne ustanove Federalni zavod za zapošljavanje OCD

Prioritetni cilj 1. 3. Osiguravanje podrške razvoju preduzetništva i samozapošljavanja mladih										
MJERA	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	POTENCIJALNI PROJEKTI I AKTIVNOSTI	GODINA	IZNOS	NOSIOCI I POTENCIJALNI PARTNERI
1.3.1. Sistemski poticati i (su) finansirati preduzetničke inicijative mladih		x	x	x	x	x	Osnovati poduzetnički inkubator koji ima zadatak organizovati informacijsko-savjetodavni-edukacijski servis i podršku mladim preduzetnicima	U skladu s raspoloživim Budžetom Općine (cca 100.000 KM, godišnje)		Općinski načelnik Općinsko vijeće Nadležne Općinske službe KzM OCD Federalni zavod za zapošljavanje
		x	x	x	x	x	Subvencionirati ili uz plaćanje prilagođenog najma dodijeliti korištenje Općinskih prostora mladim preduzetnicima	U skladu s raspoloživim Budžetom Općine (cca 50.000 KM, godišnje)		Općinski načelnik Općinsko vijeće Nadležne Općinske službe KzM OCD Federalni zavod za zapošljavanje
		x	x	x	x	x	Škola preduzetništva i malog biznisa za mlade (edukacija iz oblasti oblikovanja poduzetničke ideje, pokretanja biznisa, istraživanja tržišta, strateškog i poslovnog planiranja, menadžmenta malog biznisa, pravnog aspekta vođenja biznisa, finansijskog menadžmenta, Internet poslovanja)	Godina	Iznos	Općinske nadležne službe OCD
								2018.	5.000	
								2019.	5.000	
								2020.	5.000	
								2021.	5.000	
								2022.	5.000	
								2023.	5.000	
		x	x	x	x	x	Organizaciono i finansijski podržavati inicijative udruženja/organizacije koje su usmjerene na razvoj socijalno-preduzetničkih projekata u lokalnoj zajednici (općini)	Godina	Iznos	Općinski načelnik Općinsko vijeće Nadležne Općinske službe KzM OCD
						2018.		-		
						2019.		30.000		
						2020.		30.000		
						2021.		30.000		
						2022.		30.000		
							2023.	30.000		

Prioritetni cilj 1. 3. Osiguravanje podrške razvoju preduzetništva, samozapošljavanja mladih i stambenog zbrinjavanja mladih										
MJERA	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	POTENCIJALNI PROJEKTI I AKTIVNOSTI	GODINA	IZNOS	NOSIOCI I POTENCIJALNI PARTNERI
1.3.2. Uspostavljanje saradnje sa poslovnom zajednicom u cilju unapređenja komunikacije i organizacije programa volontiranja kod uspješnih lokalnih preduzetnika	x	x					Protokol o saradnji između Općine i privatnih preduzeća o realizaciji volonterskih programa	/	/	Općinski načelnik Mladi vijećnici Lokalni preduzetnici
1.3.3.. Razvijati modele i prakse stambenog osamostaljivanja mladih							Izrada stambene politike i definisanje kategorije mladih za dobivanje povlastica pri stambenom zbrinjavanju (učenici/e, studenti/ice, nezaposleni, mlade porodice, mladi s invaliditetom, zaposleni, mladi nižeg imovinskog statusa, mladi pod međunarodnom zaštitom, mladi iz sistema socijalne zaštite)	/	/	Općinski načelnik Nadležne Općinske službe
							Podrška stambenom zbrinjavanju mladih putem ostvarivanja prava na subvenciju plaćenog poreza na promet nepokretnost /nepokretnu imovinu	U skladu s raspoloživim Budžetom Općine (cca 200.000 KM, godišnje)		Općinski načelnik Nadležne Općinske službe
STRATEŠKI CILJ 2: MLADI SU AKTIVNI GRAĐANI/KE KOJI KREATIVNO PROVODE SLOBODNO VRIJEME I DOPRINOSE RAZVOJU LOKALNE ZAJEDNICE										
Prioritetni cilj 2.1. Podrška umrežavanju mladih i organizacija mladih										
MJERA	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	POTENCIJALNI PROJEKTI I AKTIVNOSTI	GODINA	IZNOS	NOSIOCI I POTENCIJALNI PARTNERI
2.1.1. Uspostaviti kvalitetan sistem podrške radu, razvoju i saradnji organizacija koje djeluju u korist mladih	x	x					Izraditi standarde, razrede i mjere kvalitetnog, transparentnog i sistemskog finansiranja organizacija koje djeluju u korist mladih te standarde i kriterije kvalitete za selekciju projekata i programa za dodjelu finansijskih sredstava	/	/	Nadležne Općinske službe Organizacije mladih i za mlade KzM Savjet mladih

	x	x	x	x	x	Osigurati kvalitetnu podršku radu i sistemski cjelogodišnje finansiranje organizacija mladih i organizacija koje djeluju u korist mladih	Godina	Iznos	Nadležne Općinske službe										
							2018.	20.000											
							2019.	20.000											
							2020.	20.000											
							2021.	20.000											
							2022.	20.000											
	2023.	20.000																	
	x	x	x	x	x	Organizirati i finansijski podržati organizovanje edukacija za mlade i organizacija koje djeluju u korist mladih o pripremi i pisanju projektnih prijedloga te upravljanju projektnim ciklusom, kako za javne pozive (konkurse) domaćih institucija tako i za međunarodne i fondove u EU	Godina	Iznos	Nadležne Općinske službe OCD Organizacije mladih i za mlade KzM										
							2018.	5.000											
							2019.	5.000											
							2020.	5.000											
							2021.	5.000											
							2022.	5.000											
	2023.	5.000																	
	x	x	x	x	x	Redovno evaluirati finansirane programe na godišnjoj osnovi	/	/	Nadležne Općinske službe										
	2.1.2. Podrška osnivanju i djelovanju klubova /centara za mlade	x					Izraditi plan razvoja pokretanja projekata klubova/centara za mlade	/	/	Nadležne Općinske službe MONKS TZ Savjet mladih OCD									
											x	x	x	x	x	Organizaciono i finansijski podržati osnivanja i djelovanja klubova/centara za mlade	Godina	Iznos	Općinski načelnik Nadležne Općinske službe
																	2018.	10.000	
2019.																	10.000		
2020.																	10.000		
2021.																	10.000		
2022.																	10.000		
2023.											10.000								
x											x	x	x	x	Finansijski podržati osnivanje klubova i sekcija za mlade unutar obrazovnih ustanova	Godina	Iznos	Nadležne Općinske službe MONKS TZ OCD	
																2018.	15.000		
																2019.	15.000		
																2020.	15.000		
	2021.	15.000																	
2022.	15.000																		

2.1.3. Poticanje razmjena i saradnje mladih Poticanje razmjena i saradnje mladih								2023.	15.000	
								Godina	Iznos	Obrazovne ustanove Organizacije mladih i za mlade OCD
		x	x	x	x	x		2018.	10.000	
								2019.	10.000	
								2020.	10.000	
								2021.	10.000	
								2022.	10.000	
								2023.	10.000	
								Godina	Iznos	Obrazovne ustanove Organizacije mladih i za mlade OCD
		x	x	x	x	x		2018.	7.000	
								2019.	7.000	
								2020.	7.000	
								2021.	7.000	
								2022.	7.000	
							2023.	7.000		
Prioritetni cilj 2.2. Poticanje razvoja aktivnosti organiziranog provođenja slobodnog vremena i učestvovanja mladih u razvoju zajednice										
2.2.1. Poticanje aktivnosti, projekata i programa mladih na području savremene kulture i umjetnosti								Godina	Iznos	Nadležne Općinske službe Obrazovne ustanove OCD Organizacije mladih i za mlade
		x	x	x	x	x		2018.	15.000	
								2019.	15.000	
								2020.	15.000	
								2021.	15.000	
								2022.	15.000	
								2023.	15.000	
								Godina	Iznos	
		x	x	x	x	x		2018.	10.000	
								2019.	10.000	
								2020.	10.000	
								2021.	10.000	
								2022.	10.000	
								2023.	10.000	

2.2.2. Poticati aktivnosti, projekte i programe mladih u oblasti rekreativnog i amaterskog sporta		x	x	x	x	x	(Su)finansiranje planske izgradnje i ili revitalizacije javnih igrališta i sportskih terena	U skladu sa potrebama za izgradnjom i revitalizacijom te Općinskog budžeta (cca 40.000 KM, godišnje)		
		x	x	x	x	x	Osigurati finansijsku podršku sportskim društvima i klubovima koji svojim članovima pružaju besplatne rekreativne aktivnosti	U skladu sa potrebama za izgradnjom i revitalizacijom te Općinskog budžeta (cca 15.000. godišnje)		
		x	x	x	x	x	Osigurati finansijsku podršku OCD koji se bave promoviranje rekreativnog sporta, zdravih životnih stilova te promovisanja timskog rada, interkulturalnog učenja i odgovornosti	U skladu sa Općinskim budžetom (cca 15.0000 KM)		
		x	x	x	x	x	Osigurati finansijsku podršku sportskim društvima i klubovima koje nude sportske sadržaje za djecu i mlade osobe sa invaliditetom	U skladu sa Općinskim budžetom (cca 15.000 KM)		
Prioritetni cilj 2.3. Podrška volonterskom radu mladih										
2.3.1. Podržavanje projekata organizacija/udruženja koji uključuju mlade volontere te organizacija/udruženja mladih i za mlade koje potiču samoorganizaciju mladih kroz volontiranje		x	x	x	x	x	Osigurati finansijsku potporu organizacijama mladih i za mlade koje promovišu volontiranje u zajednici, organizuju volonterske akcije i javno se zalažu za poticanje volonterstva u zajednici	Godina	Iznos	Nadležne Općinske službe Obrazovne ustanove OCD Organizacije mladih i za mlade
								2018.	3.000	
								2019.	3.000	
								2020.	3.000	
								2021.	3.000	
								2022.	3.000	
							2023.	3.000		
	x	x	x	x	x	Organizacijski i finansijski podržati rad volonterskih servisa u povezivanju volontera/ki i zajednice, informisanju o volontiranju, unapređenju praksi volontiranja i javnom zalaganju za vrijednosti i standarde volontiranja	Godina	Iznos		
							2018.	5.000		
							2019.	5.000		
							2020.	5.000		
							2021.	5.000		
						2022.	5.000			
						2023.	5.000			
						Finansijski podržati godišnju organizaciju	Godina	Iznos		

							manifestacije/susreta volontera i organizatora volontiranja te javnu prezentaciju efekata volonterskih inicijativa i rada u zajednici	2018.		
								2019.	2.000	
								2020.	2.000	
								2021.	2.000	
								2022.	2.000	
								2023.	2.000	
STRATEŠKI CILJ 3: USPOSTAVLJEN EFIKASAN INSTITUCIONALNI OKVIR ZA IMPLEMENTACIJU POLITIKE PREMA MLADIMA I JAČANJE POLOŽAJA MLADIH										
Prioritetni cilj 3.1. Jačanje lokalne uprave i lokalnih institucija/ustanova za rad s mladima										
MJERA	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	POTENCIJALNI PROJEKTI I AKTIVNOSTI	GODINA	IZNOS	NOSIOCI I POTENCIJALNI PARTNERI
3.1.1. Razvijanje kapaciteta lokalne uprave u oblikovanju i implementaciji politike prema mladima	x	x					Formiranje i kontinuirano djelovanje Vijeća mladih Općine Živinice	/	/	Načelnik Općine Nadležne Općinske službe KzM Organizacije mladih i za mlade
		x	x	x	x	x	Osnažiti ljudske kapacitete Općine za implementaciju mjera Strategije prema mladima 2018. – 2023.	U skladu sa potrebama i raspoloživim budžetom Općine		Načelnik Općine Nadležne Općinske službe
		x	x	x	x	x	Omogućiti zaposlenicima Općine koji se bave mladima stručno usavršavanje i unapređenje radnih kompetencija programima stručnog usavršavanja, mobilnosti i cjeloživotnog učenja	U skladu s potrebama i raspoloživim Budžetom Općine		Načelnik Općine Nadležne Općinske službe
3.1.2. Poticati lokalne institucije i ustanove na osnaživanje i ravnopravno		x	x	x	x	x	U javne pozive (konkurse) Općine Živinice, za podršku radu javnih ustanova i lokalnih institucija, uvrstiti važnost primjene načela osnaživanja i ravnopravnog uključivanja mladih u procese donošenja odluka	/	/	Nadležne Općinske službe OCD Organizacije mladih i za mlade

uključivanje mladih u procese donošenja odluka		x	x	x	x	x	Organizovati edukacije za zaposlenike Općinskih službi o participativnom radu s mladima i participativnu implementaciju mjera Strategije prema mladima 2018. – 2023.	/	/	Općinske nadležne službe OCD Organizacije mladih i za mlade
Prioritetni cilj 3. 2. Poticanje razvoja i systemske podrške mladima										
3.1.3. Poticanje razvoja sistema informisanja mladih		x	x	x	x	x	Finansijski podržati informisanje te razvoj informisanja preko novih medija kojima se mladi svakodnevno koriste, posebno internetskog prostora i drugih web-aplikacija	/	/	Općinske nadležne službe OCD Organizacije mladih i za mlade
	x	x	x	x	x	x	Osigurati medijski prostor za informisanje mladih u lokalnim medijima	/	/	
		x	x	x	x	x	Finansijski podržati izradu i distribuciju informativnih i obrazovnih materijala te izdavačku djelatnost mladih u okviru organizacija mladih i za mlade, studentskih udruženja, Vijeća učenika i javnih ustanova	Godina	Iznos	Nadležne Općinske službe
	2018.							-	OCD	
	2020.							5.000	Obrazovne ustanove	
2021.	5.000							Organizacije mladih i za mlade		
2022.	5.000	KzM								
2023.	5.000									
3.1.4. Poticati razvoja sistema savjetovanja mladih		x	x	x	x	x	Osiguravati prostor za djelovanje savjetovaništa za mlade u skladu s pozitivnim zakonskim propisima udruženja koje ostvare finansijsku podršku kroz sistem sufinansiranja projekata i program	/	/	Općinske službe OCD Organizacije mladih i za mlade
		x	x	x	x	x	Finansijski podržati mjere savjetovanja u osnovnim i srednjim školama o pitanjima važnima za mlade, posebno savjetovanje mladih i roditelja kroz zajedničke radionice			

ANEKS 2: INDIKATIVNA LISTA PROJEKTNIH IDEJA

Indikativna lista projektnih ideja predstavlja primjere projekata za realizaciju seta mjera i ostvarenje prioriternih i strateških ciljeva Strategije. Lista se temelji na dostavljenim projektima po *Pozivu za dostavljanje prijedloga projekata za izradu Strategije prema mladima Općine Živinice* te istu ne treba smatrati konačnom listom projektnih ideja.

R. br	SC	PC	Mjera	NAZIV PROJEKTA	CILJ PROJEKTA	PREDLAGAČ PROJEKTA	UKUPNA VRIJ. PROJEKTA (U KM)	UČEŠĆE OPĆINE (U KM)	VRIJEME IMPLEMENT. PROJEKTA
1.	1.	1.1.	1.1.1.	SANITARNI ČVOR U II OSNOVNOJ ŠKOLI ŽIVINICE	Poboljšanje i održavanje higijene u školi, suzbijanje pojave zaraznih bolesti	JU „Druga osnovna škola“ Živinice	16.060 KM	16.060 KM	Jun 2018. – August 2018.
2.	1.	1.1.	1.1.1.	ZAMJENA PROZORA NA FISKULTURNOJ SALI	Uspješnije i kvalitetnije obrazovanje sa osvrtnom prvenstveno, na zdravlje mladih koji će koristiti fiskulturnu salu, stvaranje boljih uslova za sportske aktivnosti u sali, stvaranje sigurnosnih uslova pri korištenju fiskulturne sale.	JU „Druga osnovna škola“ Živinice	7.500 KM	7.500 KM	mart 2018. - juli 2018..
3.	1.	1.1.	1.1.1.	OPREMANJE UČIONICA MULTI-MEDIJALNIM SREDSTVIMA	Uspješnije i kvalitetnije obrazovanje sa osvrtnom prvenstveno, na korištenje savremenih učila i lakšeg i kvalitetnijeg usvajanja znanja.	JU „Druga osnovna škola“ Živinice	7.660 KM	7.660 KM	2018. – 2019.
4.	1.	1.1.	1.1.1.	SAVREMENA UČILA – NEOPHODAN FAKTOR U NAPRETKU UČENIKA	Podizanje na viši nivo usvojenih znanja i vještina učenika Javne ustanove Osnovna škola „Gračanica“ Gračanica, Živinice, te postići njihovo bolje kotiranje pri upisu u prestižnije i atraktivnije srednje škole te u konačnici bolja konkurentnost na tržištu rada.	JU Osnovna škola „Gračanica“ Živinice	2.000	2.000	August – septembar 2018.
5.	1.	1.1	1.1.1.	BRZI INTERNET ZA SVAKI KABINET	Cilj je poboljšati kvalitet nastave (koja će u budućnosti skoroj svakako promijeniti – NPP) kroz olakšan pristup informacijama kroz komunikaciju (npr. video link sa nekom drugom školom, itd)	JU „Prva osnovna škola Živinice“	na	na	Ljetni period

6.	1.	1.1	1.1.1.	SAVREMENE RADIONICE ZA SAVREMENE MAJSTORE	Savremeno opremiti radionice praktične nastave čime će se stvoriti uslovi za sticanje kvalitetnog znanja i vještina učenika u okviru svojih zanimanja	JU Mješovita srednja škola Živinice	9.060	8.500	Septembar 2018. – Jun 2019.
7.	1.	1.1	1.1.1.	STOLARSKA SEKCIJA	Razviti kod djece interes i sposobnosti za manufakturu što bi kasnije moglo rezultirati upisom u drvoprerađivačku srednju školu u Živinicama i tako nastaviti privrednu tradiciju Živinica	JU „Prva osnovna škola Živinice“	500	500	na
8.	1.	1.1.	1.1.1.	UČIONICA U PRIRODI	Cilj projekta je urediti školski atriji i napraviti učionicu u prirodi. Proširiti školske kapacitete i prostor za rad; Uključivanje učenika u izradu projekta, na taj način bi se realizovala praktična nastava u drvnjoj struci; Približiti učenike prirodi i očuvanju prirode;	JU Mješovita srednja škola Živinice	4.476,9	4.476.9	2018.
9.	2.	2.1. i 2.2.	2.1.2. i 2.2.1.	CENTAR ZA MLADE	Kreirati što više kulturnih sadržaja uz podršku lokalnih vlasti i omogućiti mladima da učestvuju u njima. Potrebno je omogućiti mladima da steknu znanje i vještine iz oblasti scenske umjetnosti: filma, režije, glume, baleta, muzike različitih stilova, pjevanja, likovnog i jezičkog izražavanja kako bi se pripremili za razne nastupe i takmičenja u kojima uzimaju učešće uz druženje i komunikaciju sa drugim i drugačijim. Cilj je stvoriti adekvatne uslove za unapređenje života mladih u oblasti obrazovanja i kulture, te osnažen kulturni život.	JU Bosanski kulturni centar	25.000 KM	Općina Živinice i ostali izvori finansiranja. (bez specifikacije udjela)	2018. – opremanje i kontinuirani rad
10.	1. i 2.	1.2. i 2.2.	1.2.2. i 2.2.2.	KLUB ČITALACA	Stvaranje generacije čitalaca, odnosno promoviranje čitanja i pomoć mladim nezaposlenim osobama da dođu do radnog angažmana kao predavači u Klub	JU Bosanski kulturni centar, Gradska biblioteka Živinice	10.000 KM		Juni 2018. – maj 2019.
11.	1.	1.1. i 1.2.	1.1.3. i 1.2.2.	AGROTURIZAM – USAVRŠAVANJE I OPSTANAK MLADIH NA RURALNOM PODRUČJU	Stvarati inovativna rješenja za probleme ruralne zajednice, vrednovanje sela, prirodnog, kulturnog i historijskog dobra. Opstanak mladih na ruralnom području, opstanak porodica. Razvijanje novog oblika turizma na TK, općini Živinice (agroturizam), davanje značaja selu,	Udruženje porodica Porodični ruralni edukativni centar PREC	60.000 KM	25.000 KM (5.000 KM godišnje)	2018. – 2023.

					osnaživanje porodica. Glavni cilj obuke je da mladi idu ka zapošljavanju ili samozapošljavanju u branši zelenog turizma ili agroturizma ina taj način ostanu i opstanu na ruralnom području, selu.	Živinice			
12.	1. i 2.	1.1. 2.2.	1.1.1. 2.2.2.	ŠKOLSKI SPORTSKI POLIGON	Projektom uređenja školskog sportskog poligona za djecu prva osnovna škola bi imala riješen problem odvijanja nastave tjelesnog obrazovanja na otvorenom. Cilj školskog poligona je da djeca što više vremena provode na otvorenom kako bi njihov psihomotorni razvoj pravilno sazrijevaio i očuvalo se fizičko zdravlje djece.	JU „Prva osnovna škola Živinice	40.000	40.000	2019. – 2020.
13.	1.i 2.	1.1. i 2.2.	1.1.1. i 2.2.2.	ŠKOLSKI PARK ZA DJECU OD 1. DO 4. RAZREDA	Projektom uređenja školskog parka za djecu prva osnovna škola bi imala riješen problem odvijanja nastave tjelesnog obrazovanja na otvorenom za mlađe razrede kao i program odvijanja škole u prirodi unutar dvorišta škole. Cilj školskog parka je da djeca što više vremena provode na otvorenom kako bi pravilno sazrijevali u fizičkom i psiho motornom i socijalnom pogledu posebno u vrlo delikatnom dječijem dobu od 1-4 razreda. Ovaj park bi mogao nositi naziv učionica na otvorenom.	JU „Prva osnovna škola Živinice	20.000	20.000	2019. – 2020.
14.	1.i 2.	1.1. i 2.2.	1.1.1. i 2.2.2.	IZGRADNJA POLIGONA MALIH SPORTOVA	Poboljšati kvalitet nastave tjelesnog i zdravstvenog odgoja za sve učenike od 1 do 9 razreda, omogućiti sportskim klubovima i rekreativcima korištenje terena malih sportova u ljetnim mjesecima i vjerovatno organizovati ljetnu radničku ligu u malom fudbalu	JU „Prva osnovna škola Živinice“	40.000 KM 60.000 KM (s tri reda tribina i rasvjetom)	40.000 KM 60.000 KM (s tri reda tribina i rasvjetom)	2018. – 2019.
15.	1.i 2.	1.1. i 2.2.	1.1.1. i 2.2.2.	IZGRADNJA MINI SPORTSKOG CENTRA	Zbog poprilične udaljenosti postojećih sportskih objekata, izgradnja mini sportskog objekta na području mjesne zajednice Gornje Živinice. Animiranje Romske populacije mlađeg uzrasta na bavljenje sportom, čime bi stekli samopouzdanje i lakše se integrisali u društvo.	Fizičko lice (Mirza Aljić)	25.000	10.000	2018. – 202.
16.	1.i	1.1.	1.1.1.	SPORTSKO IGRALIŠTE	Poboljšati prije svega zdravlje mladih kao i bolju	JU „Prva	75.000	75.000	2019. – 2020.

	2.	i 2.2.	i 2.2.2.	POLIGON ZA UČENIKE „PRVE OSNOVNE ŠKOLE” I GRAĐANE/KE OOČINE ŽIVINICE	komunikaciju tako što će moći biti na otvorenom, a ne uz mobitele, kompjutere ili TV. Da mladi svoju energiju koriste u korisne i za zdravlje prije svega potrebne aktivnosti. Time stvoriti zdravije društvo u cjelini. Takođe sve aktivnosti sportske i druge vrste na općini bi se mogle izvoditi na ovom terenu, te smatramo da bi ovaj teren bio dobar za cijelu općinu.	osnovna škola Živinice			
17.	1.i 2.	1.1. i 2.2.	1.1.1. i 2.2.2.	ŠKOLSKI PARK ZA DJECU I OMLADINU	Projekat uređenja školskog dvorišta i njegove prenamjene u školski park za djecu i omladinu doveo bi do stvaranja ljepšeg i zdravijeg okruženja za školsku djecu, za uposlenike škole i za djecu šireg gradskog područja kao i za mlade općine Živinice.	JU „Prva osnovna škola Živinice	na	na	2019.
18.	2.	2.3.	2.3.1.	DARUJ ZA ŽIVOT	Razvijati svijest kod ljudi o značaju dobrovoljnog darivanja krvi i o njegovoj neškodljivosti za davaoce. Kroz različite vidove nagrađivanja i druženja stimulirati davaoce da se intenzivnije uključe u ovaj proces. U svim prilikama javno propagirati dobrovoljno davalaštvo krvi i stalno isticati zahvalnost dobrovoljnim davaocima krvi za njihovu humanost.	Crveni križ općine Živinice	10.000	10.000	2018. – 2023. Kontinuirano
19.	2.	2.3.	2.3.1.	SIGURNO U PLANINU	Projektni cilj je osposobiti 100 mladih ljudi za pružanje prve pomoći, u što kraćem vremenskom razdoblju, unesrećenim osobama na teško pristupačnim terenima, kako bi se izbjegle trajne posljedice za život i zdravlje unesrećenog. Ovih 100 mladih osoba redovno će boraviti na terenima gdje postoji potencijalna opasnost od povređivanja a koji su teško pristupačni za medicinske službe. Osim toga, oni će stečena znanja prenositi na svoje bliže: porodicu, kolege i prijatelje čime projekat dobija šire razmjere.	Crveni križ općine Živinice	3.735	3.735	Jul 2018.
20.	2.	2.3.	2.3.1.	ČISTA STRANA OBALE	Uključiti kompletnu zajednicu u projekat kojim ćemo dobiti čistu i lijepu sredinu, svijest građana za očuvanje iste i nagradu za vlastiti rad.	KUD „Modrački mornari“ Šerići	10.200	9.000	2018. – 2019.
21.	2.	2.2.	2.2.2.	TERETANA NA OTVORENOM NA 6 LOKACIJA OPĆINE ŽIVINICE	Ciljevi: - Omogućiti građanima i mladima Općine	KBV „Flek Tom Cat“ Živinice	13.000	13.000	na

					Živinice kvalitetno aktivno bavljenje borilačkim sportovima - Utjecati na razvoj svijesti mladih o značaju bavljenja sportom -Doprinijeti povećanju interesa mladih za bavljenje sportom i na taj način doprinijeti zaštiti omladine od poroka savremenog društva - Podstaknuti i afirmisati stanovništvo na bavljenje sportskim aktivnostima - Ukazati na produktivne načine korištenja slobodnog vremena kroz sportske aktivnosti				
22.	2.	2.2.	2.2.2.	SALA ZA BORILAČKE SPORTOVE	Cilj ovog projekta je poticanje na aktivno bavljenje sportom, prvenstveno među mladom populacijom, promocija sporta, provođenje dijela programa tjelesne i zdravstvene kulture mladih i sportske rekreacije građana	KBV „Flek Tom Cat“ Živinice	17.200	9.700	
23.	2.	2.2.	2.2.1.	NAŠA MUZIČKA ŠKOLA	1. cilj - Omogućiti većem broju djece i mladih da se bave muzikom i steknu osnovno a i napredno znanje u muzici 2. cilj - Svi mladi muzički umjetnici na jednom mjestu 3. cilj - Stvoreni uslovi za vježbanje i nastupe 4. cilj - Odjeljenje niže muzičke škole u OŠ Šerići 5. cilj - Zadovoljavajući očekivani rezultati	KUD „Modrački mornari“ Šerići	5.000	5.000	NA
24.	2.	2.2.	2.2.2.	IZGRADNJA ŠETALIŠTA PORED RIJEKE OSKOVE OD ŽELJEZNIČKOG MOSTA DO ŽUTOG MOSTA	Cilj projekta je obezbjediti građanima Općine Živinice ne samo mladim nego i starim da imaju izaći gdje u šetnju, a da se ne moraju autima voziti do nekog obližnjeg odmarališta. Ovim projektom bi obezbjedili našim građanima odlazak u jednu mirniju sredinu od svakodnevnog gradske buke uz opušteni žubor rijeke Oskove.	KBV „Flek Tom Cat“ Živinice	na	na	2019.
25.	2.	2.2.	2.2.2.	ŠAH U ŠKOLE	Konceptija Projekta zasnovana je na uvezivanju svih sekcija osnovnih i srednjih škola u jedinstven sistem edukacije i takmičenja s krajnjim ciljem uvođenja šaha kao izbornog predmeta u školski program.	U.G. Omladinski šahovski klub Živinice	80.000	80.000	2018. - 2023.

26.	2.	2.2	2.2.2.	STREET WORKOUT PARK	Razviti novu sportsku disciplinu u Šerićima Podstaci omladinu na sport i vježbanje Potaknuti omladinu da izađu napolje	KUD Modrački mornari Šerić	2.000	1.800	2018.
27.	2.	2.2.	2.2.2.	STIPENDIRANJE NAJUSPJEŠNIJIH MLADIH SPORTISTA	Cilj projekta da podstaknuti mlade da se bave sportom, da njihovo bavljenje i osvajanje vrhunskih rezultata bude prepoznato i nagrađeno.	KBV „Flek Tom Cat“ Živinice	10.000	10.000	2018- 2023.
28.	2.	2.2.	2.2.1.	KINO POD ZVIJEZDAMA	Uz projekcije filmova na otvorenom istaknuti važnost druženja i komunikacije. Sedmičnim radionicama riješiti problem pasivnosti mladih; aktivirati ih kako bi pravili pozitivne promjene u svojoj zajednici, te pokazali i unaprijedili svoje talente .	Kulturno Umjetničko Društvo "Modrački Mornari" Šerići	2.000	1.700	2018.
29.	2.	2.1. 2.2.	2.1.1. 2.2.1.	MEĐUNARODNI FESTIVAL TRADICIJE I UMJETNOSTI ŠERIĆI	-Animiranja građana, upoznavanja i korištenje različitih resursa i međusobne saradnje. -Osigurati promociju naše kulture, umjetnosti, turizma -Sklapati prijateljstva sa ostalim inostranim i društvima iz BiH i samim tim razmijeniti kulturu i tradiciju.	Kulturno Umjetničko Društvo "Modrački Mornari" Šerići	6.200	6.200	2018. - 2023.
30.	2.	2.1. 2.2.	2.1.1. 2.2.2.	ORGANIZACIJA MEĐUNARODNOG BOKSERSKOG TURNIRA „ŽIVINIČKA MLADOST – NESIB MALKIĆ“ ŽIVINICE	Organizovati međunarodni boksterski turnir „Živinička mladost – Nesib Malkić“ u Živinicama na iznimno visokom nivou kako bi se stekli uslovi za uvrštavanje pomenutog turnira u AIBA kalendar od naredne (2019.) godine, što bi umnogome doprinijelo promociji sporta, boksterskog kluba Živinice, grada Živinice, Tuzlanskog kantona, kao i države BiH.	Fizičko lice (Ramiz Aljić)	40.000 KM	25.000 KM	August 2018.
31.	2.	2.2.	2.2.2.	OSNIVANJE TENISKOG KLUBA „ŽIVINICE“ I IZGRADNJA TENISKIH TERENA	Osnivanje kluba sa pokretanjem teniske škole, radi uključanja što većeg broja mladih u sport, također uključanje što većeg broja građana druge i treće životne dobi, radi rekreativnog bavljenja sportom.	„Teniski klub“ Živinice	40.000 KM	Vlastita sredstva Općina Živinice (nije specificiran udio)	2018.
32.	2.	2.2.	2.2.2.	IZRADA TERENA SA UMJETNOM(PLASTIČNOM)	Izgradnjom ovog terena, obezbijedio bi se neometan rad, treniranje preko 200 djece	NK „Slaven“	90.000 KM	Federalna i kantonalna	2018. -

				TRAVOM I POMOĆNE SVLAČIONICE	raznog uzrasta od 6-17 godina u čitavoj kalendarskoj godini, te takođe i razvoju ženskog nogometa djevojčica od 7-15 godina	Živinice		ministarstva nauke, kulture i sporta, strani donatori, općina Živinice (nije specificiran udio)	
33.	3.	3.1.	3.1.1.	KANCELARIJA ZA MLADE	Osnivanje i kontinuirano djelovanje Kancelarije za mlade	KBV „Flek Tom Cat“ Živinice	-	-	2018. – 2023.
34.	3.	3.1.	3.1.1.	VIJEĆE MLADIH	Uključiti mlade od 15 do 30 godina u proces odlučivanja i razvoja Općine Živinice	Fizičko lice	10.000	10.000	2018. – 2023.

Prezime i ime	Ustanova/organizacija	Prezime i ime	Ustanova/organizacija
Ahmetović Adil	JU Osnovna škola "Gračanica"	Kljajić-Nišić Anela	Savjet mladih Općine Živinice
Ahmić Mirza	Neformalna grupa mladih "Repuh"	Korajac Ismet	
Aljić Nermin	Crveni križ Općine Živinice	Krivalić Elmir	JU Bosanski kulturni centar Živinice
Aljić Ramiz	Bokstarski klub "Živinice"	Mahmutbegović Midhat	Omladinski šahovski klub Živinice
Avdihodžić Nusret	FK "Priluk"	Maslić Jasmina	Udruženje porodica PREC Živinice
Bajić Denis	Udruženje mladih "Mladi Grada Živinice"	Mujezinović Tarik	
Bandović Enisa	Osnovna škola "Dubrave"	Mumić Sanel	Gimnazija Živinice
Bojagić Ahmo	Osnovna škola "Bašigovci"	Omerović Adis	JU "Prva osnovna škola" Živinice
Burgić Lejla	JU Mješovita srednja škola Živinice	Omić Asim	DB - Zapad Živinice
Butković Suvad	Općina Živinice	Ramiz Aljić	
Čerkezović Zehreja	Savjet mladih Općine Živinice	Selimović Amir	Služba za zapošljavanje, Biro Živinice
Čičkušić Samir	KUD "Modrački mornari" Šerići	Smajlović Azra	KUD Živinice
Čičkušić Mirza	Undruženje "Indigo" Šerići	Suljkanović Alma	Općina Živinice
	Udruženje navijača "Armija znamjeva" Živinice	Šišić Hanka	Savjet mladih Općine Živinice
Glavinić Maid	KUD Živinice	Tadić-Cirger Greta	JU "Druga osnovna škola" Živinice
Hadžić Semina		Vežzović Mirnes	KBU "Flex Tom Cat Živinice"
Hodžić Sabahudin			
Hodžić Azra	Savjet mladih Općine Živinice		
Husović Edin			
Husić Majda	KUD Živinice		
Husić Naida	Općina Živinice		
Ikanović Fikreta	JU Osnovna škola "Dubrave"		
Ilić Danira	KUD Živinice		
Kijametović Meliha	JU "Prva osnovna škola" Živinice		
Kljajić Hanka	Savjet mladih Općine Živinice		

*Redoslijed po abecednom redu